

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ВТОРА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

67. заседание

Четвъртъкъ, 13 мартъ 1941 г.

(Открито въ 16 ч. 40 м.)

Председателствувалъ подпредседателътъ Никола Захариевъ. Секретари: Атанасъ Цвѣтковъ и Георги Михайловъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Съобщения:		Господари:	
Отпуски	1691	Д-ръ И. Бешковъ	1695
Законопроекти	1691	Д-ръ Н. Минковъ	1697
По дневния редъ:		Т. Поляковъ	1698
Предложения: 1. За разрешаване износа на нѣкои		П. Савовъ	1702
стоки, за освобождаването на други такива отъ		Д. Георгиевъ	1704
вносно мито и други данъци и такси и пр. (При-		Г. Тодоровъ	1706
емане)	1691	И. Минковъ	1710
2. За разрешаване износа на 18 тона електролитна		И. Петровъ	1711
медъ (Приемане)	1692	М-ръ П. Габровски	1713
3. За разрешаване износа на нѣкои стоки. (При-			
емане)	1692	1. За измѣнение и допълнение на чл. 1 отъ наред-	
4. За разрешаване износа на 150 тона вестникарска		бата-законъ за уреждане засаждането на нови	
хартия и 200 тона разни хартии (Приемане) . .	1692	лозя и полъване на сѣществувашитѣ. (Първо	
5. За разрешаване износа на 1.150 тона оризова		четене — продължение на разискванията и при-	
арпа (Приемане)	1693	емане)	1715
Законопроекти: 1. За Български библиографски ин-		Избори — проверка. Докладване и утвърждение	
ститутъ (Първо и второ четене)	1693, 1694	изборитѣ, произведени въ избирателнитѣ ко-	
2. За измѣнение на наредбата-законъ за държав-		легии: Сливенска I, Елховска II, Ямболска III,	
ния надзоръ върху дружествата и сдружаванията.		Сръденка, Бѣлослатинска I, Бѣлослатинска II,	
(Първо четене)	1694	Врачанска I, Пазарджишка II, Пловдивска сел-	
		ска I, Пловдивска градска I, Свищовска II, Сви-	
		щовска III, Търновска II, Горноорѣховска I	
		и Разложка	1715
		Дневенъ редъ за следващото заседание	1716

Председателствувалъ Никола Захариевъ: (Звъни) При-
съствувать необходимото число народни представители.
Откривамъ заседанието.

(Отсъствувать народнитѣ представители: Аврамъ Га-
чевъ, Ангелъ Вълчевъ, Борисъ Писповъ, Бѣло Алексиевъ,
Георги Рашковъ, Георги Чалбуковъ, Георги Миковъ, Ге-
орги Кендеровъ, Георги Стояновъ, Данаилъ Жечевъ, Деянъ
Деяновъ, Димитъръ Икономовъ, Дѣлчо Тодоровъ, Иванъ
п Константиновъ, Маринъ Вълчевъ, Марко Сакарски, Матю
Ивановъ, Николай Султановъ, д-ръ Николай Николаевъ,
Панайотъ Станковъ, Петъръ Грънчаровъ, д-ръ Петъръ
Шинковъ, Серафимъ Георгиевъ, Симеонъ Андреевъ и
Христо Таукчиевъ)

Председателството е разрешило отпускъ на следнитѣ
г-да народни представители:

Георги Кендеровъ — 1 день;
Серафимъ Георгиевъ — 1 день;
Иванъ В. Петровъ — 1 день;
Борисъ Кисовъ — 2 дена, и
Георги Стояновъ — 2 дена.

Постъпили сѣ:

Отъ Министерството на търговията, промишлеността и
труда — законопроектъ за професионалнитѣ организации.

Отъ сѣщото министерство — законопроектъ за допъл-
нение на закона за настаняване на работа и осигуряване
при безработица.

Минаваме къмъ точка първа отъ дневния редъ:

Одобрене на предложението за разрешаване износа на
нѣкои стоки, за освобождаване на други такива отъ вносно
мито и други данъци и такси и пр.

Моля г-на докладчика да прочете предложението.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ проекторешението за разрешаване износа на нѣкои
стоки, за освобождаване на други такива отъ вносно мито
и други данъци и такси и пр.

Г-да народни представители! 1. Съ писмо № 3540, отъ
22 февруарий 1941 г., Дирекцията на външната търговия
съобщава, че комисията по външната търговия, въ засе-
данието си отъ 18 февруарий т. г., протоколъ № 29, е раз-
решила:

а) на фирмата „Анилинъ“, акционерно дружество —
София, да изнесе единъ неподходящъ металически съеди-
нителъ на бояджийски апаратъ, съ тегло около 100 кгр.;

б) на Българското акционерно дружество „Сименсъ“ —
София, да изнесе 8 броя клишега, около 1 кгр.;

в) на фирмата М. Бургуджиевъ — София, да изнесе
28-400 кгр. повредени радиочасти, и

г) на фирмата „Байеръ-Фарма“, акционерно друже-
ство — София, да изнесе 13 кгр. негодни серуми.

2. Презъ 1937 г. Главната дирекция на статистиката е
внесла за свои нужди една статистическа сортировачна
машина „Пауерсъ“.

Сѣщата машина се нуждаела отъ ремонтъ и преустрой-
ство, поради което трѣбвало да бѣде изнесена временно
за Германия за поправка.

Като съобщава това, Главната дирекция на статистиката
моли, при временното изнасяне на сѣщата машина, както
и при възвръщането ѝ да бѣде освободена отъ такси-ѣ.

предвидени за временно-износните стоки, и отъ митата, данъците, таксите и пр., предвидени въ чл. 208, пунктъ 15, отъ закона за митниците.

3. Съ писмо № 2544, отъ 25 януарий 1941 г., Бургаското градско общинско управление, като изпраща протоколъ № 7, отъ 22 януарий сжщата година, моли, да се внесе въ Народното събрание законодателно предложение за освобождаване отъ вносно мито и други данъци и такси внесените отъ сжщото общинско управление азбестъ-циментови тръби и пр. за отвеждане на нечиститъ канални води отъ помпената станция при вълноломната стена въ морето.

Това искане се прави, понеже сръдствата на общината едва достигали за изплащане стойността на доставката.

Горното като излагамъ, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете представеното ви за целта решение.

Гр. София, мартъ 1941 г.

Министъръ на финансите: Д. Божиловъ

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за разрешаване износа на нѣкои стоки, за освобождаване на други такива отъ вносно мито и други данъци и такси и пр.

Одобрява се следното:

1. Да се разреши на фирмата „Анилинъ“, акционерно дружество — София, да изнесе за чужбина единъ неподходящъ металически съединител на 6 лджики апаратъ, съ тегло около 100 кгр.

2. Да се разреши на Българското акционерно дружество „Сименсъ“ — София, да изнесе за чужбина 8 броя металически клишета, около 1 кгр.

3. Да се разреши на фирмата М. Бургуджиевъ — София, да изнесе за чужбина 28400 кгр. повредени металически радиочасти.

4. Да се разреши на фирмата „Байеръ—Фарма“, акционерно дружество — София, да изнесе за чужбина 13 кгр. негодни серуми.

5. Да се освободи отъ таксите, предвидени за временно-износните стоки, както и отъ митата, данъците, таксите и пр., предвидени въ чл. 208, пунктъ 15, отъ закона за митниците, статистическата сортировачна машина „Пауерсъ“, която ще бъде изнесена за поправка, следъ което ще се възвръне, отъ Главната дирекция на статистиката.

6. Да се освободятъ отъ вносно мито и други данъци и такси внесените за нуждите на Бургаското градско общинско управление 2000 метра азбестъ-циментови муфени тръби съ всички необходими фасонни и арматурни части и пр., на стойностъ 987.629 л., за отвеждане на нечиститъ канални води отъ помпената стена при вълноломната стена въ морето.

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които г-да народни представители приематъ проекторешението за разрешаване износа на нѣкои стоки, за освобождаване на други такива отъ вносно мито и други данъци и такси и пр., моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка втора отъ дневния редъ:

Одобрение на предложението за разрешаване износа на 18 тона електролитна медь.

Моля г-на докладчика да прочете предложението.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ проекторешението за разрешаване износа на 18 тона електролитна медь.

Г-да народни представители! Съ указъ № 151, отъ 5 септември 1940 г., обнародванъ въ „Държавенъ вестникъ“, брой 203 сжщата година, се разреши износътъ на 20 тона електролитна медь и 60 тона олово за преработване, срещу вносъ на съответното количество електрически и телефонни кабели, като износътъ и вносътъ се извърши подъ контрола на Дирекцията на външната търговия.

Съ писмо № 3269, отъ 28 февруарий т. г., Дирекцията за гражданската мобилизация моли да се разреши износътъ за Италия още на 18 тона електролитна медь за преработване, срещу вносъ на електрически и телефонни кабели, като износътъ и вносътъ се извърши сжщо подъ контрола на Дирекцията на външната търговия.

Това като излагамъ, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете представеното ви за целта решение.

Гр. София, мартъ 1941 г.

Министъръ на финансите: Д. Божиловъ

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за разрешаване износа на 18 тона електролитна медь.

Одобрява се следното:

Да се разреши износътъ за Италия на 18 тона електролитна медь за преработване, срещу вносъ на електрически и телефонни кабели, като износътъ и вносътъ се извърши подъ контрола на Дирекцията на външната търговия.

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които г-да народни представители приематъ проекторешението за разрешаване износа на 18 тона електролитна медь, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка трета отъ дневния редъ:

Одобрение на предложението за разрешаване износа на нѣкои стоки.

Моля г-на докладчика да прочете предложението.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ проекторешението за разрешаване износа на нѣкои стоки.

Г-да народни представители! Комисията по външната търговия, въ заседанието си отъ 25 февруарий т. г., протоколъ № 30, е решила да се разреши на показаните подолу лица да изнесатъ за чужбина нѣкои стоки, а именно:

1. На акционерно дружество „Гранитоидъ“ — София, да изнесе за Германия 2 пробивачни чука, повредени, на тежестъ 41 кгр.

2. На българското акционерно дружество „Филипсъ“ — София, да изнесе за Холандия 300 броя радио-лампи съ фабриченъ дефектъ и

3. На Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ, да изнесе за Германия 26.640-200 кгр. електролитна медь и 87.747 кгр. олово и за Унгрия 22.000 кгр. електролитна медь, които следъ преработване ще се върнатъ въ страната въ форма на кабели, кабелни глави, муфи, бронзова жица и др.

Като съобщава горното, съ писмата си № № 3550, 3540 и 7058/3506, отъ 26 февруарий т. г., Дирекцията на външната търговия моли да се направятъ постъпки за разрешаване на този износъ.

Това като излагамъ, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете представеното ви за целта решение.

Гр. София, мартъ 1941 г.

Министъръ на финансите: Д. Божиловъ

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за разрешаване износа на нѣкои стоки

Одобрява се следното:

1. Да се разреши на акционерно дружество „Гранитоидъ“ — София, да изнесе за Германия 2 пробивни чука, повредени, на тежестъ 41 кгр.

2. Да се разреши на българско акционерно дружество „Филипсъ“ — София, да изнесе за Холандия 300 броя радио-лампи, съ фабриченъ дефектъ, и

3. Да се разреши на Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ да изнесе за Германия 26.640-200 — двадесетъ хиляди шестстотинъ четиридесетъ килограма и 200 грама електролитна медь и 87.747 — осемдесетъ седемъ хиляди седемстотинъ четиридесетъ седемъ килограма олово и за Унгрия 22.000 — двадесетъ две хиляди, килограма електролитна медь, които следъ преработване ще се върнатъ въ страната въ форма на кабели, кабелни глави, муфи, бронзова жица и др.

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Които приематъ проекторешението за разрешаване износа на нѣкои стоки, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ:

Одобрение на предложението за разрешаване износа на 150 тона вестникарска хартия и 200 тона разни хартии.

Моля г-на докладчика да прочете предложението.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ проекторешението за разрешаване износа на 150 тона вестникарска хартия и 200 тона разни хартии.

Г-да народни представители! Съ XXVI-то си постановление, протоколъ № 227, отъ 31 декември 1940 г., Мини-

стерският съвет е разрешил износа на 150 тона вестникарска хартия за 2.000.000 л. и 200 тона разни хартии за 4.000.000 л.

За да се извърши този износ, въпросът трябва да бъде одобрен и от Народното събрание.

Това като излагамъ, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете представеното ви за целта решение.

Гр. София, мартъ 1941 г.

Министъръ на финансите: Д. Божиловъ

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за разрешаване износа на 150 тона вестникарска хартия и 200 тона разни хартии.

Одобрява се следното:

Да се разреши износът на 150 тона вестникарска хартия за 2.000.000 л. и 200 тона разни хартии за 4.000.000 л., под контрола на Дирекцията на външната търговия.

Председателствувашъ Никола Захариев: Които приематъ проекторешението за разрешаване износа на 150 тона вестникарска хартия и 200 тона разни хартии, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка пета отъ дневния редъ:

Одобрение на предложението за разрешаване износа на 1.150 тона оризова арпа.

Моля г-на докладчика да прочете предложението.

Докладчикъ Димитъръ Андреев: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ проекторешението за разрешаване износа на 1.150 тона оризова арпа.

Г-да народни представители! Въ повърхителния протоколъ за второто съвместно заседание на германската и българската правителствени комисии, подписанъ на 14 ноември 1940 г. въ Берлинъ, има предвиденъ контингентъ за износъ въ Германия на 2.000 тона оризъ.

Като съобщава горното, Дирекцията на външната търговия моли съ писмото си № 8104/3125, отъ 5 мартъ т. г., да се направятъ спешни постъпки за разрешаване износа за Германия на 1.150 тона оризова арпа, равни на около 800 тона оризъ, подъ контрола на същата дирекция.

Това като излагамъ, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете представеното ви за целта решение.

Гр. София, мартъ 1941 г.

Министъръ на финансите: Д. Божиловъ

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за разрешаване износа на 1.150 тона оризова арпа.

Одобрява се следното:

Да се разреши износът за Германия на 1.150 тона оризова арпа, равни на около 800 тона оризъ, подъ контрола на Дирекцията на външната търговия.

Председателствувашъ Никола Захариев: Които приематъ проекторешението за разрешаване износа на 1.150 тона оризова арпа, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка шеста отъ дневния редъ:

Първо четене на законопроекта за български библиографски институтъ.

Които г-да народни представители поематъ да се прочете само законопроектътъ, безъ мотивитъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-на докладчика да прочете законопроекта.

Докладчикъ Стефанъ Караивановъ: (Чете)

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

За Български библиографски институтъ.

Чл. 1. Българскиятъ библиографски институтъ, образуванъ по завета на Цвѣтана д-ръ Д. Рашева, родена Сжбева, е самостоятелно научно учреждение, косто се управлява въз основа на нароченъ уставъ подъ върховния надзоръ на Министерството на народното просвѣщение.

Институтътъ е юридическа личностъ съ седалище въ София.

Чл. 2. Българскиятъ библиографски институтъ има за целъ всеопаанното уреждане и развитие на българската библиография, за да може да бъде тя напълно въ услуга на българската наука и литература, както и да подпомага правилния развой на българската книга.

Чл. 3. За постигане на своитъ цели институтътъ:

- а) прави, урежда и подпомага библиографски издания;
- б) издава печатенъ органъ, въ който се дава библиография на текущата българска книжовна продукция, както и други публикации изъ областта на библиографията;
- в) урежда курсове и лекции, както и общодостъпни сказки изъ областта на своята дейностъ;
- г) грижи се за подготовка на добре школовани библиографи, като дава за тази целъ стипендии и помощи;
- д) урежда и поддържа специална библиотека, както и други библиографски помагала, необходими за работата му;
- е) влиза въ връзка съ чужди институти и отдели библиографи за съвмѣстна работа.

Чл. 4. Материалнитъ срѣдства на института се образуватъ отъ:

- а) приходитъ на завещанитъ отъ Цвѣтана д-ръ Д. Рашева имоти;
- б) помощи отъ държавата, общинитъ и автономнитъ учреждения;
- в) подаръци и завещания отъ частни лица и дружества;
- г) приходи отъ институтски издания, фондове и капиталитъ.

Чл. 5. Всички имоти на Българския библиографски институтъ и всички дарения и завети, направени на института, се освобождаватъ отъ всякакви държавни и общински данъци и берии.

(Ето мотивитъ къмъ законопроекта:

МОТИВИ

къмъ законопроекта за Български библиографски институтъ.

Г-да народни представители! Нуждата отъ Български библиографски институтъ е изтъквана не веднажъ, но досега нашата културна действителностъ не успѣ да отговори на тази нужда. Неотдавна, обаче, единъ благороденъ случай откри възможността да се изгради тоя тъй необходимъ институтъ. Този случай е завещанието на софийската жителка д-ръ Рашева, отъ 4 августъ 1938 г., съ косто оставя имота си, находящъ се въ София, ул. „Царъ Крумъ“ № 15, за образуване на фондация „Български библиографски институтъ“. Следъ смъртта на завещателката имотътъ ѝ, чиято стойностъ възлиза на около 700.000 л., бива поетъ отъ фондацията, образувана и регистрирана като юридическа личностъ въ Софийския областенъ съдъ подъ № 774, отъ 4 януарий 1940 г., а управителниятъ съветъ, определенъ отъ завещателката — проф. д-ръ Ал. Балабановъ, Изв. Пѣвъ-Плачковъ, Елинъ Пелинъ, Тодоръ Боровъ и Хр. Хаджиевъ — се конституира веднага и днесъ вече изпълнява своитъ задължения. Всичко това, обаче, не е достатъчно. За да може да развие пълно и целесобразно своята дейностъ — това се налага както отъ естеството на работата, така и отъ желанието отъ покойната завещателка — необходимо е съществуването на Българския библиографски институтъ да бъде оформено и по законодателенъ редъ. По този начинъ, отъ друга страна, институтътъ ще бъде сложенъ на по-здрави основи и ще се опре по-сигурно на общественото доверие.

Г-да народни представители! Смѣтамъ, че тази похвала не бива да се откаже на новия културенъ институтъ. Известно ви е, че по сѣния редъ бѣ подкрепенъ преди време Българскиятъ археологически институтъ. Библиографскиятъ институтъ ще бъде новъ приносъ въ нашето културно развитие. Той ще се грижи за всеопаанното развитие на библиографията, като ще улеснява както нашата наука, така и редица практически дейности при тяхната документация. Отъ друга страна, при неимоверното разрастване на книжовната продукция, Българскиятъ библиографски институтъ, като влиза въ редовна връзка съ библиографскитъ институти и сподобни бюта въ чужбина, ще може да задоволява българския книжовенъ животъ съ информации изъ чуждата литература, както и чужденцитъ съ информации изъ нашата литература. Излагайки кратко и обито изгодитъ, които чертае Библиографскиятъ институтъ, надѣваме се, г-да народни представители, че ще гласувате за проекта.

Гр. София, 25 февруарий 1941 г.

Министъръ-председателъ, министъръ на народното просвѣщение: Б. Филевъ)

Председателствувашъ Никола Захариев: Които приематъ на първо четене законопроекта за Български библиографски институтъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ-председателъ Богданъ Филевъ: Моля, по спешности законопроекта да се приеме на второ четене.

Председателстващъ Никола Захариевъ: Г-нъ министър-председателътъ предлага, законопроектътъ по спешностъ да се приеме и на второ четене.

Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-на докладчика да прочете законопроекта на второ четене.

Докладчикъ Стефанъ Караивановъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за Български библиографски институтъ.

Чл. 1. Българскиятъ библиографски институтъ, образуванъ по завѣта на Цвѣтана д-ръ Д. Рашева, родена Сжбева, е самостоятелно научно учреждение, което се управлява възъ основа на нароченъ уставъ, подъ върховния надзоръ на Министерството на народното просвѣщение.

Институтътъ е юридическа личностъ съ седалище въ София.

Председателстващъ Никола Захариевъ: Които приематъ заглавието и чл. 1 на законопроекта, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стефанъ Караивановъ: (Чете)

„Чл. 2. Българскиятъ библиографски институтъ има за целъ всеобщното уреждане и развитие на българската библиография, за да може да бжде тя напълно въ услуга на българската наука и литература, както и да подпомага правилния развой на българската книга.“

Председателстващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 2, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стефанъ Караивановъ: (Чете)

„Чл. 3. За постигане своитѣ цели институтътъ:

- а) прави, урежда и подпомага библиографски издания;
- б) издава печатанъ органъ, въ който се дава библиография на текущата българска книжовна продукция, както и други публикации изъ областта на библиографията;
- в) урежда курсове и лекции, както и общодостъпни сказки изъ областта на своята дейностъ;
- г) грижи се за подготовка на добре школувани библиографи, като дава за тази целъ стипендии и помощи;
- д) урежда и поддържа специална библиотека, както и други библиографски помагала, необходими за работата му;
- е) влиза въ връзка съ чужди институти и отдѣлни библиографи и за съвмѣстна работа.“

Председателстващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 3, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стефанъ Караивановъ: (Чете)

„Чл. 4. Материалнитѣ срѣдства на института се образуватъ отъ:

- а) приходитѣ на завещанитѣ отъ Цвѣтана д-ръ Д. Рашева имоти;
- б) помощи отъ държавата, общинитѣ и автономнитѣ учреждения;
- в) подаръци и завещания отъ частни лица и дружества;
- г) приходи отъ институтски издания, фондове и капиталы.“

Председателстващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 4, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стефанъ Караивановъ: (Чете)

Чл. 5. Всички имоти на Българския библиографски институтъ и всички дарения и завѣти, направени на института, се освобождаватъ отъ всѣкакви държавни и общински данъци и берии.“

Председателстващъ Никола Захариевъ: Които приематъ чл. 5, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка седма отъ дневния редъ:

Първо четене на законопроекта за измѣнение на наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията.

Които приематъ да се прочете само законопроектътъ, безъ мотивитѣ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Стефанъ Караивановъ: (Чете)

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за измѣнение на наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията

§ 1. Въ забележката къмъ чл. 8 отъ наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията думитѣ „чл. 15“ се измѣняватъ съ думитѣ „чл. 14“.

§ 2. Алинея втора на чл. 13 отъ наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията се измѣнява така:

Заповѣдта на министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве за изключване отъ служба едно лице, определено отъ предшествуващата алинея, се издава мотивирано възъ основа на служебно събрани сведения.

§ 3. Къмъ чл. 13 отъ наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията се прибавятъ следнитѣ нови алинеи:

Лице, което е изключено по този членъ, не може да бжде преименовано и назначавано въ организацията, отъ която е изключено, на каквато и да е длъжностъ. Нарушителитѣ на тази разпоредба се наказватъ по чл. 18. Такова лице може да бжде преименовано или назначено въ друга организация само при предварително разрешение на министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве. Нарушителитѣ на тази разпоредба също се наказватъ по чл. 18.

Ревизия на една издадена заповѣдъ за изключване по този членъ се допуска най-рано следъ изтичане на 2 години отъ датата на издаването ѝ по молба на заинтересувания. Министерството събира служебно сведения за това, дали молителятъ заслужава реабилитиране.

§ 4. Къмъ чл. 20 отъ наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдруженията се прибави следната нова алинея:

Глобитѣ по този членъ се налагатъ отъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве или упълномощеното отъ него лице и се събиратъ въ полза на Касата за обществено подпомагане отъ държавнитѣ бирници по реда на закона за събиране на прѣжитѣ данъци. Обжалването на заповѣдта за глобяването става по реда на чл. 677 и следнитѣ отъ закона за наказателното сѣдопроизводство, ако бжде внесенъ залогъ, равенъ на наложената глоба. Удоволѣнieto за залога се прилага къмъ жалбата. Заповѣди, съ които се налага глоба до 500 л. на лице, не подлежатъ на никакво обжалване.

§ 5. Следъ чл. 21 отъ наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията се прибави следниятъ новъ чл. 22.

Чл. 20. Ликвидацията на дружества и сдружавания, разтурени по чл. 8, включително и тѣзи по забележката къмъ чл. 8, се извършва въ полза на Касата за обществено подпомагане по правилника, издаденъ отъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

(Ето мотивитѣ къмъ законопроекта:

МОТИВИ

къмъ законопроекта за измѣнение на наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията.

Г-да народни представители! Въ издадената презъ 1938 г. наредба-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдруженията има нѣкои непълноти, както и известно незадоволително уреждане на нѣкои въпроси. Необходимо е това да бжде поправено, тъй като прилагането на тази наредба-законъ се затруднява на практика. За да се схване по-ясно къмъ какво се свеждатъ предлаганитѣ измѣнения и допълнения, даватъ се пояснения за всѣки параграфъ поотдѣлно.

По § 1. Понастоящемъ заваренитѣ отъ закона дружества и сдружавания, на които бжде отказано преустройство, което е необходимо съгласно чл. 8, се разтурятъ съ опредѣление на сѣда. Текстътъ на чл. 8 препраща къмъ чл. 15, който предвижда разтуряне чрезъ сѣдъ на дружествата съ стопанска целъ. Самиятъ чл. 8, обаче, има предвидъ заваренитѣ дружества съ идеална целъ. Затова препращането въ чл. 8 къмъ чл. 15 не е целесъобразно. Нѣма основание заваренитѣ дружества съ идеална целъ, които не отговарятъ на законнитѣ изисквания, да се разтурятъ по начинъ различенъ отъ ония дружества съ идеална целъ, които сж образувани и утвърдени при дей-

ствията на закона. Затова предлаганият § 1 цели да оеднакви процедурата, а именно: разтурянето да става от Министерския съвет, съгласно чл. 14.

По § 2. Съгласно чл. 13 министърът на вътрешните работи и народното здраве може да изключва от посочени в закона служби при едно дружество или сдружаване всяко лице, за което се установи, че е привърженик на комунистически, анархистически или насилнически методи за обществено-политическа борба, или че се числи къмъ непозволени от законитъ организации. По сега действащия текст на алинея втора от същия чл. 13 се предвижда една особена процедура, която предшества издаването на една евентуална заповѣдъ за такова изключване. Тази процедура, която предвижда едно предварително обвинение отъ юрисконсулта на министерството срещу подлежащото на изключване лице и изчакването евентуално възражение отъ това лице срещу обвинението на юрисконсулта, се оказва практически неудобно, заради следното: обикновено подлежащите на изключване е избрани съ мандатъ за една година. Докато постигнатъ съведения въ министерството за този изборъ и докато се провърши благонадеждността на избранитъ лица, минава значително време. Следъ това дълго време трае и процедурата по евентуалното изключване на лицето отъ служба. По този начинъ, докато се приведе въ действие една евентуална заповѣдъ за изключването, минава много пъти по-голяма частъ отъ мандата на лицето, и санкцията на закона става неефективна. Ето защо е необходимо да се опрости процедурата предвидена въ казния по-горе чл. 13, алинея втора, отъ предметната наредба-законъ. Предлаганият § 2 цели, прочее, да се създаде една по-бърза процедура по приложението на закона относно тази материя.

По § 3. По сега действащия текст на закона — чл. 18, лице, което е изключено отъ служба, не може да бъде избрано или назначено отново въ същото дружество или сдружаване. Дали може да постъпи въ друго дружество или сдружаване едно такова лице, законътъ, обаче, мълчи. Предлаганият § 3 урежда именно тази материя.

Същият § 3 има и втора алинея. Предвижда се дали, какъ и какъ може да бъде реабилитиранъ единъ изключенъ отъ служба — въпросъ, по който сега законътъ мълчи, а това създава трудности въ практиката.

По § 4. Въ чл. 20 на закона е предвидено наказанието — глоба. Не е посочено, обаче, кой далага тази глоба. Предлаганият § 4 цели да уреди този въпросъ.

По § 5. Значителни трудности се срещатъ на практика при ликвидирани имотитъ на разтурени дружества и сдружавания съ икономическа целъ. Предлаганият § 5 предвижда една делегация на министра на вътрешните работи и народното здраве да уреди този въпросъ съ правилникъ.

Като ви излагамъ горното, моля ви, г-да народни представители, да приемете и гласувате настоящия законъ-проектъ.

Гр. София, 21 февруарий 1941 г.

Министър на вътрешните работи и народното здраве:
П. Д. Габровски)

Председателстващъ Никола Захарчевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ д-ръ Иванъ Йотовъ. — Нѣма го.

Има думата народниятъ представител г-нъ д-ръ Иванъ Бешковъ.

Д-ръ Иванъ Бешковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Предлаганиятъ законопроектъ за изменение на наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията отъ 31 мартъ 1938 г. цели да засили нѣкои отъ санкциитъ на тая наредба-законъ. Наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдруженията въ сѣщность цели да разпоостре надзора на държавата върху всички сдружения съ икономическа целъ и върху дружествата съ стопанска целъ, като изключва, обаче, много отъ тѣхъ, а именно: събирателнитъ дружества, команднитъ дружества, дружествата съ ограничена отговорност, дружествата съ съучастие и гражданскитъ дружества. Оставатъ въ обсега на тази наредба-законъ само кооперативнитъ сдружения и акционернитъ дружества. Следователно, когато говоримъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията съ стопанска целъ, тобѣща да имаме предвидъ преди всичко кооперативнитъ сдружения, чиято дейностъ настоящиятъ законопроектъ иска да регламентира.

Когато е въпросъ за надзоръ върху кооперативнитъ сдружения и въобще върху дружествата, никой отъ насъ, нито азъ отъ това мѣсто (Сочи трибуната), или където и да е, бихъ се обявилъ противъ една държавна намѣса.

Държавната намѣса днесъ се проявява въ всички области на нашия общественъ и стопански животъ. Намѣсата на държавата не е нито своеволие, нито е капризъ, а е продиктувана отъ обществения интересъ, който трѣбва да лежи въ основата на една здрава държавна стопанска политика. Още повече е неохотъ има държавната намѣса въ живота на кооперативното движение у насъ, защото за своята стопанска дейностъ то черпи обществени, държавни срѣдства. Значи, по начало ние всички ще приемемъ, че трѣбва да има държавна намѣса въ живота и дейността на сдружаванията, и особено на кооперативнитъ сдружавания.

Но тази намѣса, г-да, този надзоръ отъ страна на държавата върху кооперативнитъ сдружения съществува отдавна. Българската земеделска банка, както се наричаше навремето — а отъ 1934 г. насамъ Българска земеделска и кооперативна банка — е упражнявала и упражнява надзоръ върху кооперативното движение въ България и, ще кажа азъ, упражнявала го е ефъ касно, достатъчно добре, достатъчно разумно, благодарение на което имаме едно кооперативно движение разрастнало се, завладѣло единъ значителенъ теренъ. Въ това отношение ние можемъ да се похвалимъ, че сме изпреварили всички държави на Балканския полуостровъ, дори можемъ да съперичимъ и на нѣкои западноевропейски държави.

Намѣсата на държавата въ живота на българската кооперация, чрезъ Българската земеделска и кооперативна банка, е значителна. Автономията на българската кооперация, за която въ миналото толкова много се е писало, е значително нащърбена отъ постановленията на закона за Българската земеделска и кооперативна банка. По силата на този законъ, Българската земеделска и кооперативна банка има право да постанови не само отстраняването на члѣния управителенъ съветъ на едно кооперативно сдружение, тя има право не само да повели назначаването на всички ръководни лица въ едно кооперативно сдружение, но има право да иска и разтурянето на дадено кооперативно сдружение, ако се увѣри, че съ своята дейностъ кооперативното сдружение застрашава интереситъ било на банката като кредиторъ, било на своитъ членове, било на държавата, било на трети лица.

За да се види доколко е ефикасенъ контролтъ на Българската земеделска и кооперативна банка върху кооперативнитъ сдружения, позволете ми да прочета само два члена отъ закона на банката.

Чл. 53 казва: (Чете) „Когато ревизията — която банката постановява — установи, че работитъ на нѣкое кооперативно сдружение не се развиватъ добре и че интереситъ на банката, на членоветъ на кооперацията и на другитъ кредитори сѣ застрашени по каквито и да било причини, управителниятъ съветъ на банката може да уреди времененъ контролъ върху управлението на кооперацията и нейнитъ операции за смѣтка на същото и, ако намѣри за нужно, да отстрани управителния съветъ на сдружението и да назначи новъ съставъ, който да ръководи дѣлата на кооперацията.“

По-нататкъ чл. 55 казва: (Чете) „Назначаването и уволняването на лицата, заемачи ръководни и отчетнически длѣжности — директори, счетоводители, касиери, завеждащи отдѣли, ревизори и други — при всички кредитирани отъ банката кооперативни сдружения става съ постановление отъ управителния съветъ на сдружението, одобрено отъ управителния съветъ на банката... Ако банката не одобри представенитъ лица, то кооперативнитъ представитъ други. Ако банката не одобри и тѣхъ, тя има право да назначи лица, които тя намѣри за добре.“

Другъ членъ отъ закона установява правото на Българската земеделска и кооперативна банка да разтури всяко кооперативно сдружение, ако тя намѣри, че сѣ застрашени, както казахъ, било нейнитъ интереси като кредиторъ, било интереситъ на членоветъ на кооперацията, било интереситъ на държавата, било интереситъ на трети лица.

Виждате, следователно, г-да народни представители, че въ закона за Българската земеделска и кооперативна банка лежатъ достатъчно сурови постановления, които и даватъ възможностъ да упражнява ефикасенъ контролъ върху кооперативнитъ въ страната. Този контролъ на Българската земеделска и кооперативна банка, обаче, е не само *post factum* — той е и превантивенъ, той е пажитственъ. Българската земеделска и кооперативна банка има цѣль инспекторски институтъ, който ревизира, дрижира, насочва и напѣтва кооперативното движение. Значи, контролтъ се изразява въ две направления: контролъ и напѣтствие. Но за да бъде единъ контролъ напѣтственъ, той трѣбва да бъде компетентенъ. Ако не е компетентенъ

той ще даде отрицателни резултати. Азъ претендирамъ да познавамъ малко дейността на Българската земеделска и кооперативна банка въ това отношение, познавамъ до известна степенъ и живота на кооперативното движение въ България и мога да твърдя, че контролътъ на Българската земеделска и кооперативна банка е не само ефикасенъ, но и твърде много компетентенъ, защото Българската земеделска и кооперативна банка има едно чиновничество, което ѝ прави честъ, което е гордостъ на стопанска България.

Наредъ съ тѣзи две функции на Българската земеделска и кооперативна банка, въ връзка съ живота на кооперативното движение, тя има и една трета функция — това е кредитирането. Българската земеделска и кооперативна банка кредитира кооперативното движение въ България. Това кооперативно движение ангажира два милиарда и шестотинъ-седемстотинъ милиона лева сръдства на Българската земеделска и кооперативна банка. Представете си, г-да народни представители, колко деликатна е функцията на Българската земеделска и кооперативна банка, да върши едновременно контролъ, да напътствува и да бъде кредиторъ, да бъде лихваръ на тѣзи кооперативни учреждения! Можете да си представите, следователно, колко е необходимо да бъдатъ правилно съчетани тѣзи три функции въ единъ единственъ институтъ, какъвто е Българската земеделска и кооперативна банка. Макарь че тѣзи постановления, които ви прочетохъ и които лежатъ въ закона за Българската земеделска и кооперативна банка, до голяма степенъ нарушаватъ и формално, и фактически автономията на кооперативнитъ сдружения въ страната, санкциитъ, които Българската земеделска и кооперативна банка е налагала и налага тукъ-тамъ въ живота на кооперациитъ, никога не сж сръщали отпоръ, недоволство, протести отъ деятелитъ и ръководителитъ на земеделскитъ кооперации, защото всички сж били съ убеждението, съ съзнанието, че тѣзи санкции сж резултатъ на единъ компетентенъ контролъ, на една компетентна проява въ живота на кооперативното движение.

Но презъ м. мартъ 1938 г. държавата счете за нужно да създаде законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдруженията въ страната. Съ други думи, счете се, че Българската земеделска и кооперативна банка не е достатъченъ контролоръ и надзорникъ на тѣзи сдружения, та стана нужда да се създаде законъ, както казахъ, за държавенъ надзоръ върху дружествата и сдруженията. Както казахъ, тоя законъ има предвидъ само кооперативнитъ сдружения въ България. Въ неговия обсегъ действително сж сложени и акционернитъ дружества, обаче приложението на закона въ близу 3 години оттогава насамъ даде на всички ни да разберемъ, че той се отнася изключително за кооперативнитъ сдружения въ страната, защото досега не е отстраненъ нито единъ управителенъ съветъ, не е отстраненъ отъ служба нито единъ деятелъ въ акционернитъ дружества, а, напротивъ, десетки сж случаетъ вече на отстранение отъ служба на ръководни лица, избрани или назначени въ кооперативнитъ сдружения.

Г-да народни представители! Законътъ отъ 1938 г. засили наказателнитъ санкции по отношение на кооперациитъ и, най-важното — раздвои оная контролна функция, она комплексъ отъ контролни дейности, каквито извършваше дотогава Българската земеделска и кооперативна банка. И при този двойственъ контролъ — отъ една страна на държавата, на Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве, а отъ друга страна на Българската земеделска и кооперативна банка — ние действително рискуваме да нагеемъ доста пакости най-напредъ върху интереситъ на Българската земеделска и кооперативна банка, като кредиторъ, затова защото държавниятъ надзоръ, прилаганъ отъ Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве, по процедурата, която е установена отъ него — позволете ми да кажа направо — не може въ никакъвъ случай да бъде достатъченъ и компетентенъ, или толкова достатъченъ и компетентенъ, колкото е контролътъ на Българската земеделска и кооперативна банка, първо, и, второ, защото тоя контролъ не ще държи смѣтка за интереситъ на Българската земеделска и кооперативна банка като кредиторъ, която дава паритъ си на тѣзи сдружения. Често пѣти отъ сътресенията, които могатъ да настѣпятъ въ една кооперация отъ лишаването ѝ отъ нейнитъ ръководни органи, или отъ отстраняването на нейния управителенъ съветъ, могатъ да настѣпятъ последици въ живота на тая кооперация, които да направятъ илюзорни вземанията на Българската земеделска и кооперативна банка отъ тая кооперация. Независимо отъ това, разстройството въ кооперациитъ може да донесе щети на самитъ имъ членове, а косвено — да се отрази и върху нормалния стопански животъ на страната.

Г-да народни представители! Законътъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдруженията отъ 1938 г. все пакъ, въпрѣки голямата суровостъ на санкциитъ, които налага, дава една възможностъ на засегнатитъ да представятъ своитъ доказателства на юрисконсулта на Вътрешното министерство. И когато еди-кой-си старши стражаръ въ с. Х е съставилъ единъ актъ на еди-кой-си кооперативенъ деятелъ — върши партийна дейность, или че му се чини, че той партизанствува и пр. и пр., когато преписката дойде до Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве, дава се право — по сегашния законъ — на засегнатия ръководителъ на кооперация въ седмиченъ срокъ да представи въ Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве своитъ възражения, съ които да се оправдае, ако може, да опровергае известни обвинения срещу него, да се изясни и т. н., за да може министърътъ, който ще вземе решението, въ края на краищата да бъде освѣтленъ и отъ дветъ страни. Ищю повече: следъ като се издаде заповѣдта на министра, даваше се право на пострадалия, на отстранения да се потъжи въ Административния съдъ. Съ внесения законопроектъ и това мъничко, единствено право, което се отреждаше на пострадалия, се отнема. Съ § 2 отъ законопроекта алинея втора на чл. 13 се измѣня така: (Чете) Заповѣдта на министра на вътрешнитъ работи и народното здраве за изключване отъ служба едно лице, опредѣлено въ предшествуващата алинея, се издава мотивирано въз основа на служебно събрани сведения. Издава се заповѣдта и тя влиза веднага въ законна сила; лицето е отстранено; то нѣма възможность нито въ 24 часа да направи своитъ възражения. Ищю повече: лицето нѣма да знае въ повечето случаи абсолютно нищо. Въ една нова алинея къмъ сѣщия членъ се казва, че въ продължение на две години това лице нѣма право да заема изборна или назначаема служба въ организацията, отъ която е изключено, и още нѣщо — че това лице не може да бъде назначено или да заеме мѣсто въ друга организация, освенъ ако предварително не вземе съгласието на министра на вътрешнитъ работи и народното здраве, да се кандидатира ли или не за членъ въ управителния съветъ на еди-кой-си кооперация, да положи ли кандидатурата си за директоръ, или счетоводителъ, или книжовителъ, или писаръ, или разсчитъ на тая или оная кооперация. По този начинъ ние лишаваме отъ професия, отъ право на трудъ, отъ право на хлѣбъ едни хора, които нѣма да знаятъ защо сж отстранени и ще научатъ това едва въ момента, когато имъ се връжчи заповѣдта за отстранението.

Когато всичко това е така, азъ се питамъ: защо е останала да съществува третата алинея на чл. 13 отъ сегашния законъ, че може по касационенъ редъ лицето да се потъжи предъ Административния съдъ? По касационенъ редъ! Ако бѣше въпросъ за отмѣна, то е друго. Но защо ще отива да се тѣжи по касационенъ редъ въ Административния съдъ, ако той не е могълъ да представи предварително своитъ доказателства на министерството? Азъ не съмъ юристъ. Но ако единъ юристъ се взре внимателно въ постановленията на предшествуващитъ алинеи, непременно трѣбва да зачеркне тая алинея като излишна, като ненуждна.

Г-да народни представители! Съ закона отъ 31 мартъ 1938 г. се извършиха редица несправедливости. Извършиха се отстранявания отъ служба на хора, които нито сж антидържавни елементи, нито сж упражнявали насилнически и анархистически методи, нито сж били противъ държавата, нито се числятъ въ неправомерни отъ държавата политически организации. Позволете да ви дамъ само два примѣра, за да видите колко е опасенъ този законъ за нормалния развой на кооперативното движение.

Биде отстраненъ отъ служба, като членъ на управителния съветъ на Общия съюзъ на земеделскитъ кооперации, и директорътъ на Районния кооперативенъ съюзъ въ Попово, Петъръ п. Ивановъ, бившъ народенъ представителъ, запасенъ офицеръ. Този човѣкъ два пѣти бѣше кандидатъ за народенъ представителъ. Министерството на вътрешнитъ работи счете, че той има качества да бъде кандидатъ за народенъ представителъ и допустна да се кандидатира. Следъ това, обаче, той е отстраненъ, лишенъ е отъ правото да бъде чиновникъ, ръководителъ или избранъ въ кооперативни учреждения. Този човѣкъ никога не е билъ комунистъ, никога не е билъ анархистъ, никога не е билъ противъ държавата, а е единъ добъръ гражданинъ. Самиятъ Петъръ п. Ивановъ сега е мобилизиранъ и е ковчевникъ на дивизия. Оцененъ е като достоенъ да бъде ковчевникъ на една дивизия. Сѣщиятъ има синъ подпоручикъ, адютантъ на командиръ на полкъ, който е отправилъ писмо до баща му, съ което го

хвали и адмира, че е можал да отгледа един син, преизпълнен с родолюбие. Този човък е отстранен от служба и е лишен от възможност да изкарва храната си.

Втори случай. Директорът на популярната банка в с. Бѣлозем, г-нъ Черногорски, е бил отстранен от служба. Въ мотивитъ е казано, че като учител еди-коя си година е учил децата на комунизъм. Г-нъ Черногорски представя — обаче *post factum* — удостоверение от Министерството на народното просвещение, че той никога въ живота си не е бил учител. Сжщият този господинъ се обвинява, че бил извършил нѣкакво убийство, и въз основа на това се отстранява. Той представя — разбира се, малко по-късно — удостоверение, отъ което се вижда не само че никога не е убивал, но че не е осъжданъ, въобще че не е сжденъ. Но той е отстранен! Шестъ месеца усилена борба се води, докато г-нъ Габровски, който замѣсти г-нъ Недевъ, вижда всичката тая парадоксалност, всичкитъ тия противоречия и издава решение, съ което поправя сторената грѣшка. Азъ не зная дали г-нъ Габровски ще бѣде винаги министъръ, за да поправя грѣшки, но азъ зная, че може и презъ негово време да се допуснатъ грѣшки, още повече, че законопроектътъ, който ни се предлага, отнема възможността на обвинения да даде, поне въ една страница, своитъ обяснения предъ министра, преди той да вземе своето решение.

Г-да народни представители! Азъ не съмъ юристъ, но не зная страна, въ която да има законъ, който да дава право на единъ обвиняемъ да каже, кѣдето и да е, маркаръ на едно мѣсто, своята последна дума. Когато на единъ министъръ на вътрешнитъ работи се дава право да отстранява, а се елиминира сждебната власт, азъ не зная дали ние вървимъ по пътя на правовата държава или не. Азъ мога да разбера всичкитъ съображения на днешната държава, защото тя трѣбва да съществува въпрѣки всичко. Всичко това азъ мога да разбера. Но азъ не виждамъ защо да не сж достатъчни санкциитъ, съдържащи се въ закона за Българската земеделска и кооперативна банка. Или вие ще се усъмните въ патриотичнитъ чувства и родолюбието на управата на тая банка? Азъ никога не съмъ се съмнявалъ и за честта на тая банка азъ мисля, че никой не ще се усъмни въ това.

Най-сетне, ако имаме вече създаденъ единъ законъ въ 1938 г., защо бѣше нужно да се измѣня днесъ той въ тѣзи постановления, за да се отнеме и последната възможност на пострадалиятъ да се потѣжатъ?

Г-да народни представители! Презъ юлий месецъ 1938 г. управителниятъ съветъ на Общия съюзъ на българскитъ земеделски кооперации се яви предъ министъръ-председателя, тогава г-нъ Георги Кюсеиановъ, за да му изкаже оторчението си отъ създадената наредба-законъ, да му изкаже недоволството си отъ нея и да му направи известни предупреждения, че ако този законъ бѣде приложенъ, ще се внесе разстройство въ живота на българската кооперация, ще се внесе озлобение въ дятелитъ на кооперативното движение, а това нѣма да ползува нито правителството, нито кооперативното движение, нито страната. Тогавашниятъ министъръ-председател г-нъ Георги Кюсеиановъ заяви: „Това е единъ законъ за плашене, г-да, обаче то нѣма да бѣде приложенъ, вървайте ми“. Ние повѣрвахме на г-нъ Кюсеиановъ, обаче по-късно законътъ се приложи и продължава да се прилага.

Днесъ ни се предлага законопроектъ за измѣнение на тѣзи законъ. Той цели да засили наказателнитъ санкции, като отнема всѣкава възможност за защита на пострадалиятъ. Въ това отношение този законопроектъ е по-жестокъ отъ закона за защита на нацията — законътъ противъ еврейтъ — защото тамъ нѣма такива ограничения, а тукъ за българя има страховитни ограничения, ксито лишаватъ хората отъ хлѣбъ и отъ професия.

Азъ мисля, че този законопроектъ, за честь на днешния Парламентъ и за честь на днешното правителство, не трѣбва да се приеме въ тая му форма и заявявамъ, че азъ ще гласувамъ противъ този законопроектъ.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ д-ръ Никола Минковъ.

Д-ръ Никола Минковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Азъ смѣтамъ, че разискваниятъ законопроектъ, за честь на този Парламентъ и за честь на това правителство, ще бѣде гласуванъ така, както е предложено. Когато гласуваме единъ законъ, ние ще трѣбва да се справимъ преди всичко съ обстановката, при която тоя законъ се ражда и при която той ще се прилага. И

азъ не вървамъ, че въ тази зала има човѣкъ, който би мислил, че ние ще гласуваме единъ законъ, за да не се прилага, за да служи само като една далечна угроза. Напротивъ, тоя законопроектъ съ всичкитъ му ограничения, съ всичката му строгостъ ще трѣбва да стане законъ — и ние го очакваме да бѣде такъвъ — който веднага да бѣде приложенъ въ действие.

Г-да народни представители! Нека теглимъ една линия и видимъ, какъвъ е балансътъ отъ приложението на наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията отъ 1938 г., срещу която навремето се направиха толкова много възражения и се вдигна толкова много аларма. Да видимъ, разстрои ли се кооперативното движение въ България, имаме ли декадансъ на кооперативното движение въ България? Има ли посегателство върху кооперацията, или на много мѣста все още кооперацията представлява едно огнище, въ което се раждатъ и насочватъ посегателствата срещу държавата?

Г-да народни представители! Ние сме дошли тукъ да бранимъ преди всичко държавата като политически институтъ, да бранимъ нейния пътъ съ чисто сърдце и съ ясенъ погледъ. Нека не се поставя този въпросъ въ рамкитъ на отживѣли разбираня и на отживѣли понятия. Тукъ се плаче за свободата на отдѣлни личности. Но азъ смѣтамъ, че тоя законъ е единъ законъ за защита свободата на нацията, свободата на кооперацията и въобще кооперацията като целъ, затуй защото на много мѣста кооперацията е похитена отъ хора, които задъ нейната привидна автономия изграждатъ една крепостъ само на своето лично благосъстояние и на своитъ антинационални настрояния.

Г-да народни представители! На васъ ви е много добре известно, че подъ егидата на тази прословута автономия на много мѣста е учредена кооперативна диктатура. Разглеждайки практиката на множестве кооперативни организации въ села и градове, вие ще видите, че кооперации, които сж толерирани отъ закона, кооперации, на които държавата гледа като на галени деца, които съществуватъ и цвѣтятъ благодарение кредититъ на държавата, се ръководятъ отъ управителни съвети, заобиколени отъ хора на известни политически центрове, и безстидно, съ бруталностъ отстраняватъ, въ името на закона и подъ формулата „врагъ на общитъ интереси на кооперацията“, всѣки единъ, който има дрѣзновението да мисли и да чувства въ кооперацията като добъръ българинъ.

Е добре, азъ питамъ васъ, които плачете днесъ за професията на нѣколко души, които плачете днесъ за свободата на нѣколко души: кой ще защитава хилядитъ онѣзи кооператори, добросъвестни, почтени, родолюбиви синове на тази страна, които се отстраняватъ, които се изключватъ, които се изгонватъ отъ кооперативната сграда?

Вие ще ми кажете: има сждебенъ контролъ. Г-да! Той е абсолютно неефикасенъ. Никоя сждебна институция не може да защити единъ кооператоръ, който е изключенъ подъ формулата „врагъ на кооперацията“ или „врагъ на кооперативнитъ интереси“. И ако хвърлите единъ погледъ, за да видите кои сж изключени като врагове на кооперацията, кои сж заклетъ и жигосани като антикооператори, ще констатираме, че тѣ сж хора, на които единствената вина е тази, че сж добри българя, че сж националисти и че не сподѣлятъ марксистската концепция и марксистската социалистическа теория.

Нека да бждемъ наясно. Ако вземемъ да направимъ изследване на цифритъ за реалната помощъ, която се дава на кооперациитъ отъ Българската земеделска и кооперативна банка, ако вземемъ да направимъ изследване за реалната помощъ, която дава държавата днесъ на кооперациитъ, ще видимъ, че, действително, надали е имало управление, надали е имало режимъ, който съ по-голъмо право може да се таксува като управление, като режимъ на кооперацията, като покровител на кооперацията. Е добре, отъ този законопроектъ ли ние ще черпимъ изводъ, че той е насоченъ срещу кооперативното дѣло, или пъкъ отъ онѣзи кредитъ, който се дава на кооперацията, отъ онова покровителство, което ѝ се дава, както и отъ разширения обсегъ на кооперацията въ всички области?

Азъ говорихъ и по-рано тукъ, че въ областта на застраховането на кооперацията се пада 51%, въ областта на кредита — 20%, въ областта на вноса-износа — 15%. Кажете ми, въ кое мѣсто и съ кои мѣрки стопанската политика днесъ на кооперацията е спъната? И азъ ви увѣрявамъ, г-да народни представители, че тоя законопроектъ, който не се предлага отъ едно партийно правителство, отъ едно правителство, което иска чрезъ него да гони свои лични врагове, ще трѣбва да бѣде таксуванъ като

единъ законъ въ защита на кооперацията (Нѣкои народни представители рѣкопльската) Но на коя кооперация? — Ето това е единъ въпросъ, по който ние може би не сме наясно и затова не се разбираме.

Има хора въ България, които смѣтатъ, че кооперацията, следъ като бѣде защитена отъ закона и следъ като бѣде кредитирана отъ държавата, ще трѣбва да съществува като свободна единица, която да опредѣля не само своя стопански, но и своя политически пътъ така, както си иска. Г-да народни представители! Максимата на нашия режимъ е: нищо противъ държавата и нищо извънъ държавата. Кооперацията ще съществува като стопанска единица дотолкова, докогато тя ще се координира съ днешната държава, докогато тя ще служи не на днешното правителство, но на устоитѣ на днешния режимъ. Много се маматъ тѣзи, които смѣтатъ, че ще намѣрятъ въ днешното управление наивници, които съ една слѣпотата ще търпятъ кооперациитѣ да се изграждатъ задъ отвлѣчени формули, като огнища, като центрове за борба срещу държавата, срещу нейния порядъкъ и срещу нейния строй. Това нѣма да стане! Ако ние видимъ, че стариятъ законъ за борба въ това направление е билъ неефекасенъ, ще гласуваме другъ законъ, по-смѣлъ, по-твърдъ; ако утре при приложението на дѣло се види, че и този законъ не е достатъчно ефикасенъ, че продължаватъ въ България да съществуватъ кооперации, които, нека си го кажемъ открито, сѣ комунистически гнѣзда, ще отидемъ още подалечъ и ще гласуваме единъ законъ още по-строгъ, още по-ефикасенъ. (Рѣкопльскания)

Уважаемиятъ нашъ колега д-ръ Бешковъ, който, безспорно, е единъ вѣщъ познавачъ на нашето кооперативно дѣло, ни говори за надзора, за контрола на Българската земеделска и кооперативна банка и постави въпроса: нима ние чрезъ този законопроектъ не внасяме една нота на подозрение срещу родолюбие и компетентността на Българската земеделска и кооперативна банка? Нищо подобно. Както отдѣлнитѣ граждани, така и стопанскитѣ единици, така и сдруженията въ една държава сѣ подложени на многостраненъ контролъ. Ако вземете едно отдѣлно предприятие, ще видите, че то е подложено на контрола на трудовата властъ, на контрола на финансовата властъ, на контрола на здравната властъ, на контрола на общинската властъ и т. н. и т. н. Контролтъ на Българската земеделска и кооперативна банка не се премахва. Той си остава и дори ще трѣбва да се засили. Той е единъ контролъ стопански, той е единъ контролъ отъ гледна точка на това, какъ вие като стопански деятель оперирате съ кредититѣ, съ народнитѣ спестявания, които ви се даватъ. Този контролъ ще съществува, но заедно съ него днесъ се учредява — по-добре, той е учреденъ и ще се засили — и единъ политически контролъ.

И, г-да народни представители, азъ смѣтамъ, че тукъ е много неудачно сравнението, което много често се прави между акционернитѣ дружества и кооперативнитѣ организации. Акционернитѣ дружества сѣ частни капиталистически формации съ единствена поставена задача — печалбата. Акционерното предприятие ще бѣде естествено контролирано отъ тази гледна точка — отъ стопанска и фискална гледна точка. Но кооперацията е нѣщо друго. Кооперацията е едно обществено сдружение, което покрай своитѣ стопански задачи си поставя и морални задачи. Кооперацията има единъ грамаденъ секторъ въ общественото възпитание. Въ нея се гради обществениятъ мирогледъ. Покрай кооперациитѣ се създаватъ младежки кооперативни групи. Кооперацията прониква — и добре е, че прониква — въ читалищата. Тя става и трѣбва да стане сърцето и пулсътъ на нашето село.

Е добре. Когато ние гледаме на кооперацията така, като на галено дете, и искаме тя да проникне въ всички гънки на нашия общественъ и стопански животъ, искаме да я направимъ факторъ наравно съ общинското управление, смѣтате ли, че ще има наивници, които, следъ като подготвятъ този институтъ, следъ като го запазятъ и разширятъ, ще се обърнатъ къмъ уважаемитѣ врагове на днешната държава и ще кажатъ: заповѣдайте вие, които не можете да бждете сметени като атентатори и не можете да бждете уловени отъ наказателния законъ, не можете да бждете подъ ударитѣ на закона за защита на държавата, но затова пъкъ сте ловки и перфидни — ние, самата държава, следъ като ви изгонихме отъ сектора на конспирацията, изпрашаме ви въ сектора на общественото възпитание и на стопанството?

Г-да народни представители! Това не може да бѣде. Нека бждемъ наясно. Днешното време — впрочемъ, и всѣки единъ политически моментъ — но особено днешно време, не е време на единъ обикновенъ общественъ миръ;

то е време на състезание на идеи, то е време на борба. Ние сме въ борба съ една концепция, която споредъ мене, е въ залъзъ — комунистическата. Ние ще се боримъ съ нея въ всички сектори. Ние нѣма да се отбраняваме, но ще я търсимъ и ще я нападаме и въ политическия, и въ стопанския сектори, и въ младежкитѣ организации, и въ спортнитѣ организации, и въ просвѣтнитѣ организации и преди всичко въ кооперациитѣ. Ние ще я изгонимъ изъ този секторъ, защото всѣки секторъ у насъ, стопански, просвѣтлъ и културенъ, ще трѣбва да бѣде секторъ на българската държава и на българската национална идея. (Рѣкопльскания)

Азъ ще гласувамъ законопроекта.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Тодоръ Поляковъ.

Тодоръ Поляковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Законопроектътъ, който се внася, за измѣнение на наредбата-законъ за надзоръ върху дружествата и сдружаванията цели да засили правата на министра на вътрешнитѣ работи и на Министерския съветъ за смѣтка на другитѣ установени досега власти за контрола на дружествата и сдружаванията. Както четете въ мотивитѣ на законопроекта, предвижда се правото на министра на вътрешнитѣ работи самъ да разтуря дружества, които иматъ идеална целъ. И ако досега единъ членъ на управителния съветъ на една кооперация не можеше да бѣде отстраненъ, освенъ отъ областния съдъ, споредъ предлаганото измѣнение на наредбата-законъ за надзора върху дружествата и сдружаванията, министрътъ на вътрешнитѣ работи има право самъ да стори това. По такъвъ начинъ той съвсемъ произволно, бихъ казалъ, може да тури кръстъ на една икономическа организация, затуй защото той по своята преценка, споредъ своитѣ разбирания за това, какъ трѣбва да бѣде кооперацията или дадена стопанска или друга организация, смѣта, че тая организация не бива да съществува.

Министръ Петъръ Габровски: По силата на кой текстъ става това? Какво говорите? Такова нѣщо въ закона нѣма.

Тодоръ Поляковъ: Съ измѣнението, което ни се предлага сега, министрътъ на вътрешнитѣ работи има право да смѣнява членове на управителнитѣ съвети на кооперации и на дружества съ идеална целъ, безъ дори да е необходимъ специаленъ докладъ на юрисконсулта, както бѣше досега, . . .

Министръ Петъръ Габровски: Но не и да разтури стопански организации.

Тодоръ Поляковъ: . . . безъ да е необходимо дори да се заведе нѣкава преписка по този случай, само на основание едно донесение отъ неговитѣ административни органи, които сѣ съобщили, че дружеството е такова или онакова и ръководнитѣ лица принадлежатъ къмъ категорията на тѣзи, посочени въ членове 11 и 12 отъ наредбата-законъ за надзора върху дружествата и сдружаванията. Той може да отстрани такива членове на управителни съвети. И забележете: такива лица нѣматъ правото нито да искатъ корекция на една такава заповѣдъ, нито да искатъ ревизия, нито пъкъ могатъ да се оплакватъ където и да било.

Министръ Петъръ Габровски: И това не е истина.

Тодоръ Поляковъ: Г-нъ министрътъ иска да ми възрази. Азъ не обичамъ да влигамъ въ реплики.

Обаждаатъ се: А-а-а!

Тодоръ Поляковъ: Ако г-нъ министрътъ смѣта, че обжалването предъ Върховния административенъ съдъ по касационенъ редъ е едно срдство за защита на тия, които сѣ уволнени, . . .

Министръ Петъръ Габровски: Разбира се.

Тодоръ Поляковъ: . . . нека ме извини. Споредъ мене, отъ тази алинея, както д-ръ Бешковъ се изрази, нѣма никаква полза, защото, нека ни бѣде позволено най-после да виждаме и да разбираме нѣщата. Защо ни е тая алинея въ чл. 13 . . .

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Г-нъ Поляковъ! Ако не сте чели законопроекта, не говорете. (Смѣхъ)

Тодоръ Поляковъ: Моля Ви се, г-не председателю! Азъ ще Ви кажа, че Вие не разбирате тия работи.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Не е виновно председателството, че Ви пресича при всяко отклонение отъ законопроекта. Вие не сте чели законопроекта.

Тодоръ Поляковъ: Само ме прекъсват, г-не председателю!

Става въпросъ дали обжалването предъ Върховния административенъ съдъ е никакво средство за защита на тѣзи, които сѣ засегнати. Този е моята мисль. И азъ смѣтамъ, че именно това обжалване не може да даде абсолютно никакви резултати. Когато министрътъ има право да издаде заповѣдъ за отстранение на единъ членъ отъ управителния съветъ на дружество или сдружение и когато за това не сѣ нуждни никакви писмени данни и никакъвъ докладъ дори, и когато това обжалване е само по касационенъ редъ, а не е обжалване за отмяна на административенъ актъ, азъ питамъ, каква собствено защита даватъ на засегнатитѣ лица, които ще обжалватъ? И затуй казвамъ, че властѣта на министра е безгранична, че властѣта му е безконтролна и че отъ тази алинея на чл. 13 всъщностъ нѣма никаква нужда. Всъщностъ тя може само да заблуди нѣкого, че може да има нѣкаво право за съдебна защита и безъ нея може. Този е мисльта ми, г-да народни представители, и нѣма защо толкова много да бързаме да се прекъсваме и да правимъ неприлични сцени тукъ, въ Народното събрание.

Г-да народни представители! Измѣненіята, които се правятъ съ този законопроектъ, не само че не подобряватъ досега съществуващия законъ, но тѣ го влошаватъ. Законътъ за надзора върху дружествата и сдружаванията бѣше единъ отъ веригата закони, които се създадоха презъ времето отъ 1934 до 1938 г.; той бѣше, така да се каже, короната на законитѣ, които г-нъ Иванъ Красновски бѣше създалъ. Този законъ навремето създаде цѣла буря. Той повдигна негодуване срѣдъ всички дружества и всички кооперативни сдружения. Азъ имамъ тукъ на рѣжка едно голѣмо изложение, което бѣ направено отъ националния кооперативенъ съветъ, който обединява всички кооперативи у насъ: Чиновническото кооперативно застрахователно дружество, Общия съюзъ на земеделскитѣ кооперации, Съюза на популярнитѣ банки, Съюза на народнитѣ кооперативни банки и т. н. И тогава още се каза, че съ този законъ се посѣга върху самостоятелността, независимостѣта и свободата на кооперативнитѣ сдружавания и на дружествата съ идеална целъ, каквито сѣ читалищата, културно-просвѣтитѣ и благотворителни дружества и др. И ако навремето съ този законъ се постави началото за единъ външенъ надзоръ върху тия организации, съ целъ да бѣдатъ отстранени отъ тѣхъ хората съ мирогледъ различенъ отъ този на официалната властъ, различенъ отъ мирогледа на министра на вътрешнитѣ работи, само защото отиватъ по една линия различна отъ линията на управлението, още тогава, г-да, се каза, че съ него ще се тури кръстъ и ще се ударятъ извънредно чувствително кооперативното движение и организациитѣ съ идеална целъ. Защото, г-да народни представители, въ всяка организация съ идеална целъ, каквито сѣ читалищата, културно-просвѣтитѣ дружества, както и въ всички организации съ стопанска целъ, за да може да има творчество, народополесна деятельность, една деятельность, която може да тикне културата на нашата страна напредъ, трѣбва да има преди всичко свобода. Щомъ такава организация се постави подъ полицейскій надзоръ, щомъ като въ такава организация се поставятъ начело хора, които нѣматъ нищо общо съ идеологията ѝ, които сѣ чужди на целитѣ, които си е поставила тя, въ нея не може да има никакъвъ напредѣкъ.

Г-да народни представители! Въ какво се състои надзорътъ върху дружествата и сдруженията споредъ досега съществуващия законъ? Въ чл. 1 е казано: „Учредѣта сѣ държавенъ надзоръ върху всички видове дружества и сдружавания и тѣхнитѣ поддѣления съ идеална или съ стопанска целъ, съ изключение на събирателнитѣ дружества, команднитѣ дружества, дружествата съ ограничена отговорностъ“ и т. н. Въ чл. 3 е казано: „Държавниятъ надзоръ върху дружествата и сдружаванията се състои:

1. Въ утвърждаване уставитѣ на дружествата и сдружаванията съ идеални цели, както и въ утвърждаване на тѣхнитѣ измѣнения и допълнения.

2. Въ надзоръ върху държавно-полесната и общественно-полесната деятельность на лицата, които ръководятъ, работятъ или членуватъ въ дружеството или сдружаването“.

Споредъ чл. 4, държавниятъ надзоръ се упражнява отъ

министра на вътрешнитѣ работи. Този надзоръ, така както е означенъ въ чл. 3 на закона, засѣга преди всичко кооперациитѣ, засѣга по-нататѣкъ, споредъ постановлениата на чл. 7, и дружествата съ идеална целъ, каквито сѣ читалищата, културно-просвѣтитѣ и благотворителни дружества и др. Но въ какво се състои този контролъ? Тамъ е казано: „Министрътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве или натовареното отъ него длъжностно лице може да откаже утвърждаване устава на дружеството“, ако преследва „противозаконни цели“. Какви сѣ тия противозаконни цели? Кой ще ги опредѣли, кой ще тълкува закона. Всичко това е въ дискреционната властъ на министра на вътрешнитѣ работи. По-нататѣкъ е казано: „Ако въ ръководния му съставъ има лица, опредѣлени въ членове 11 и 12“, и пр. А чл. 11 и чл. 12 предвиждатъ: „Забранява се на лица, които сѣ привърженици на комунистически, анархистически или насилнически методи за обществено-политическа борба да взематъ каквато и да е служба въ каквито и да дружества или сдружения по членове 1 и 2“.

Кой ще направи преценката за тия лица, които сѣ привърженици на такива методи на общественно-политическа борба? Ще я направи едностранно министрътъ на вътрешнитѣ работи. Когато се стигне до конкретно приложението на закона, ще се таксуватъ за такива лица, за които единъ кметъ въ едно село, или полицай, или неприятел направятъ лъжовно донесение, защото тия лица сѣ имъ неприятни въ работитѣ на сдружението, защото тѣ не имъ сѣ удобни като хора, и само възъ основа на такава донесение тѣ трѣбва да бѣдатъ отстранени.

Както е казано въ чл. 7, министрътъ може да не утвърждава дружествата и тогава, когато тѣ се занимаватъ съ общественно безполезна работа. Но коя работа е общественно безполезна? Кой ще я опредѣли? Каквъ е изобщо аршинътъ, съ който ще се мѣри дали едно дружество или една организация е общественно безполезна? Нали общественитѣ организации и дружества сѣ тѣзи, които обединяватъ отдѣлни лица и си поставятъ за целъ да придвижватъ обществото напредъ въ културно, просвѣтно и политическо отношение? Но даже ако министрътъ на вътрешнитѣ работи намира, че едно такова дружество, отъ негово гледище, е общественно безполезна, той може да не утвърди устава му.

Затова този законъ има реакционна целъ — да не се допуска нищо ново, да не се позволява една организация, която може да си постави за целъ напредничава идеали и по-съвършени общественно-политически форми. Този законъ, въ своята основа, по своето сѣщество, е единъ отъ най-реакционнитѣ закони, които навремето министръ Красновски можа да изработи. Обаче изглежда, че министръ Габровски е завидѣлъ на неговата слава и затова иска измѣнение на закона въ една много по-лоша, по-консервативна форма.

Г-да народни представители! Най-страшното въ закона и още повече въ измѣненіята, които се внасятъ въ него, е това, че преценката за това дали дадено сдружение има противозаконна целъ, дали то сѣ ръководи отъ лица, които попадатъ подъ постановлениата на членове 11 и 12, дали тѣ е общественно безполезна и пр., ще да бѣде правена едностранно и дискретно отъ министра на вътрешнитѣ работи.

Гаврилъ Ленковъ: Нѣма отъ владиката да се направи!

Тодоръ Поляковъ: Г-да народни представители! Отива се до единъ пълненъ административенъ произволъ, толкова повече, че тѣзи понятия: „противозаконни цели“, „общественно безполезна дружества“ и пр. сѣ понятия, които не сѣ опредѣлени точно и стриктно въ закона, не сѣ опредѣлени въ форма, която да не търни широко тълкуване, и, следователно, даватъ възможностъ за най-широки злоупотрѣбения.

Г-да народни представители! Този законъ, както казахъ, е реакционенъ. Той има за задача да спре общественото и културно развитие на нашия народъ. Той е и противоконституционенъ, защото чл. 83 отъ нашата конституция, който не е отмененъ още, казва, че българскитѣ граждани иматъ право да основаватъ дружества безъ предварително разрешение.

Но това, което е още по-важно, е, че въ този законъ не се предвижда никаква съдебна защита. И азъ искамъ тукъ още единъ пътъ да подчертая, че постановлениата на алинея трета отъ чл. 13 на закона нѣматъ никаква стойностъ за тия, които ще бѣдатъ засегнати отъ неговитѣ разпорѣди, защото обжалването предъ Върховния административенъ съдъ е по касационенъ редъ, то да

е дори за отмяна на административен акт. Ако вие искате да дадете право на засегнатите лица да се защитават, тръбваше да им дадете възможност да се защитават по общия ред пред общите граждански съдилища, да могат пред областния или апелативния съд да си възстановяват правата. Ако някой е засегнат от този закон, той няма право да се обърне към съдилищата, той няма право да се обърне към е институт за реабилитация. Цели две години той ще бъде лишён от това право и ще бъде като молесанс. Никъде другаде няма такава жестокост, такава липса на защита, такова ограничение на правата на гражданина.

Вземете общия наказателен закон. Лица, които са извършили най-тежки престъпления . . .

Димитър Марчев: Ясно! Ясно!

Тодор Поляков: . . . лица, които са извършили грабежи, убийства, които са вършили разбойничество, имат право на защита. Тъй получават обвинителен акт, тъй имат право да дадат отговор на тоя обвинителен акт и да се явят пред съда да бъдат осъдени. По-волява им се да се защитават, дава им се последна дума. И само след влизане в законна сила присъда се считат за виновни.

Димитър Марчев: Ясно!

Тодор Поляков: А тук по този закон дава се право на министра на вътрешните работи да налага санкции, и оня, срещу когото се налага тя, може дори и да не знае.

Г-да народни представители! Заклучавам, че измъненията, които се правят в членове 8 и 13 от закона, не са наложени от някаква нужда, а са продиктувани от една единствена цел — да се посегне върху независимостта, върху самостоятелността на дружествата и сдружаванията. Нашата страна е минала през много политически бури, през люти и тежки партизански борби, но никой досега не беше посегнал така на независимостта на дружествата и сдружаванията. Намъри се, както каза д-р Минков, едно безпартийно управление, което да посегне по един такъв осезателен начин върху независимостта на тия организации . . .

Игнат Хайдудов: Щом държавата е заплашена, ще посегне.

Тодор Поляков: Посегна се върху неутралните кооперации.

Игнат Хайдудов: Върху безпартийните кооперации никой не посегна.

Тодор Поляков: Нали безпартийните организации си поставят стопански цели, цели чисто културни, просветни? Нали в тия организации влизат хора от всички сфери в нашата страна, без разлика на политически и партийни убеждения?

Обажда се: А-а-а!

Тодор Поляков: Нали тъй, като влизат вътре, качват своите идеи отвън и работят за постигане цели и задачите, които си поставя дадено дружество? (Възгласения) Е добре, вие сега напуните базата на неутралитета и искате да изхвърлите всички, които са неприятни на вас, които не мислят като вас.

Сирко Станчев: Които са неприятни на държавата!

Тодор Поляков: Вие искате да направите тия организации гнязда на хора, които имат вашата идеология.

Сирко Станчев: Няма да бъдат комунисти, разбирате ли.

Тодор Поляков: Вие искате в тия организации да приобините вашите „родолюбци и ратници“, които вземате под закрила.

Значи, всъщност кой напуска неутралността и прави партизанщина? Кой внася политически елемент? Това сте вие.

Сирко Станчев: Варда-а-а!

Тодор Поляков: Вие искате да превърнете тия организации в ваши организации, в ваше средство за провеждане новия курс на управлението. Вие по този

начин не ще постигнете тая цел, която гоните, защото тия дружества са и ще останат винаги неутрални, безпартийни, защото това е тяхната същност.

Обажда се: Ясно!

Тодор Поляков: Това важи особено за кооперациите, които си поставят чисто стопански цели. Но вие ще постигнете и друго: вие ще ги разстроите и доведете до разпадане.

Обажда се: А-а-а-а! Не е вярно.

Тодор Поляков: А като ги разстроите, вие ще извършите едно стопанско зло на нашата страна.

Димитър Марчев: Върв!

Тодор Поляков: Защото кооперациите са играли и играят извънредно много голяма роля в нашата страна. Вие знаете, че в нашите кооперации са организирани вече един милион души.

Сирко Станчев: Честни кооператори искаме.

Тодор Поляков: Вие знаете, че в нашите кооперации има вече събрани 5 милиарда лева български пари.

Сирко Станчев: Затуй искаме честност в кооперациите.

Тодор Поляков: Вие знаете, че кооперациите са обхванали почти цялия стопански и икономически живот. Кооперациите правят оборот за близо 20 милиарда лева. Е добре! Вместо да използват кооперациите в подобрене бита на народа, в засилване производството, в развитие на размяната, в повдигане благосъстоянието на народа, вие, г-да народни представители, с гласуването на закона ще направите едно зло на страната, защото ще разрушите тия организации.

Димитър Марчев: Ясно!

Тодор Поляков: Във всяко дружество, във всяко сдружение има един основен елемент — личното доверие. А личното доверие може да се получи само чрез слагане управлението в ръцете на лица, които са обществено познати със своите способности, със своята честност и пр. Най-напред, когато е основана кооперацията в Англия. . .

Обажда се: О-о-о! Ха върви в Англия!

Тодор Поляков: . . . от така наречените роц-далци, в нея са могли да влизат само известни със своята честност хора. Тази честност и доверието, което е било необходимо, са контролирани само чрез самоуправлението.

Ако вие отнемате самоуправлението в кооперациите, вие ще поставите там хора чужди на кооперативното дело. Ако сторите същото с читалищата, културно-просветните дружества и пр., вие може да имате едни фирми без съдържание, защото и въ обществените, и въ политическите организации, и навсякъде трябва да има живот. А животът има само там, където има доверие, където има стабилност, където има жива връзка между отделните клетки. А сега са измъненията на този закон, когато пристъпите да настанявате и да поставяте въ кооперациите вам удобни хора, хора с вашата идеология, вие ще разстроите кооперациите. А когато ги разторите, вие ще разторите цялия стопански живот въ страната.

Че тази цел гоните с закона, аз ще се обоснова.

Димитър Марчев: Нали заключавате?

Тодор Поляков: Ако ви питаме вас, няма защо да говорим!

Димитър Марчев: Кооперация „Напред“ ли защитаваш? Коя кооперация защитаваш?

Тодор Поляков: Най-малко трябва да бъдете коректен и да ме слушате, както аз слушам всички.

За да се аргументирам по тоя пункт, ще ви кажа, че нашите кооперации и дружества не са лишени от

контроль. Този контроль е достатъчен, за да гарантира обществото и държавата дори от гледище на днешната власт, но правителството, което търси съвсем другъ контроль, което преследва съвсем друга цел, която азъ вече подчертахъ, засилва административния контроль. Ще ви кажа колко начини за контроль има надъ кооперациитъ по закона за кооперативнитъ сдружения.

Г-нъ Бешковъ ви каза за контролата, която става по силата на чл. 3 отъ закона за Българската земеделска и кооперативна банка, гдето е казано: „Българската земеделска и кооперативна банка има също надзора върху работитъ и ръководството на всички кооперативни сдружения въ страната, независимо отъ упражнявания контроль отъ съдилищата“. Но това не е всичко. Споредъ чл. 1 отъ закона за кооперативнитъ сдружения, за да образувате една кооперация и за да бжде тя утвърдена отъ съда, трѣбва да се поставятъ конкретни цели — за стопански напредѣкъ, както е казано тамъ, за постигане и развитие на икономически интереси и пр. Ако вие не поставите една такава целъ при образуването на кооперацията, тя нѣма да се утвърди. А чл. 10 отъ същия законъ казва: „Съдътъ постановява вписването и обнародването на една кооперация, ако се убеди отъ представенитъ книжа, както и отъ други доказателства, достигнали до негово знание, че сж изпълнени всички условия, предписани по закона, че уставътъ на сдружението не съдържа постановления противни на законитъ и на установения редъ.“ Чл. 18 гласи: „Никаква частъ отъ печалбитъ на кооперацията не може да се отдѣля въ полза на политическа, партийна и на каквато и да е организация“. Въ чл. 40 е казано: „Протоколътъ на общото събрание на кооперацията се представя веднага на съда. Чл. 40 предвижда по-нататѣкъ, че съдътъ е длъженъ да прегледа веднага протокола на общото събрание и ако намѣри въ него решения, които противоречатъ на закона и на устава, отмиънява тия решения. Въ чл. 67 отъ закона за кооперативнитъ сдружения се предвижда: „Висшиятъ надзоръ върху сдруженията се упражнява отъ окръжнитъ съдилища. Съдилищата следятъ внимателно функционирането на последнитъ, прегледатъ книжата, изслушватъ оплакванията и ги изучаватъ и споредъ резултата отъ това иматъ право да свикватъ общи събрания, да изпращатъ свой представителъ и да смѣняватъ управителнитъ и контролни съвети“.

Г-да народни представители! Какъвъ по-голямъ външенъ контроль искате вие надъ едно дружество, надъ една кооперация отъ онзи, който се предвижда по закона за кооперативнитъ сдружения? Споредъ този законъ, областниятъ съдъ има право да преглежда и да контролира всички книжа и всички решения на кооперативнитъ сдружения.

Петъръ Савовъ: Този контроль е само формаленъ.

Тодоръ Поляковъ: Областниятъ съдъ има право да отстранява отъ управленито лица, които сж се произвели и които сж отпразвили живота на кооперацията по единъ пѣтъ, който е противенъ на устава и на законитъ въ страната. Въ закона ясно е казано, че съдътъ има право да разтуря едно кооперативно сдружение, когато то се насочва къмъ цели, различни отъ тѣзи, за които е основано, или извършва действия опасни за обществено благо. Виждате какви санкции сж предвидени, какви права сж дадени на съда. Но вие не ги харесвате, не ги харесва вносителътъ на законопроекта. Защо? Защото тукъ вече трѣбва да се намѣси съдътъ, съдебната властъ, тя да упражни своитъ права, а вие почнахте да бѣгате отъ съдилищата. Днешната властъ вече се раздѣля съ законността. Вие отивате въ областта на терора и произвола. Вие изоставяте съдебнитъ решения и се облѣгате на пълнитъ и неограничени права на административната властъ.

Сирко Станчевъ: Не може да се говори така.

Тодоръ Поляковъ: Нѣщо повече. Съ този законопроектъ се дава право на министра на вътрешнитъ работи...

Председателствуващъ Никола Захариевъ: (Силно звѣни) Г-нъ Поляковъ! Не може отъ трибуната да се говори, че се върши беззаконие, когато се гласува единъ законопроектъ. Тукъ не се върши беззаконие, а се гласува законопроектъ.

Петъръ Савовъ: Г-нъ Поляковъ! Има ли съдътъ контроль върху решенията на болшинството въ общото събрание на едно кооперативно сдружение?

Нѣма. Болшинството може да изяде паритъ на едно сдружение. Това е истината. Говорете като правникъ. Не фалшифицирайте фактитъ на нашата кооперативна действителностъ. Азъ ще ви изнеса факти

Тодоръ Поляковъ: Азъ смѣтамъ, г-нъ Савовъ, че първото задѣлжение, което имате, е да ме изслушате така, както азъ ви слушамъ.

Ще отговоря на г-нъ Савовъ. Той не е правъ. Кооперациитъ се контролиратъ не по единъ пѣтъ, а по много пѣтища. Тѣ се ревизиратъ отъ контролнитъ съвети, ревизиратъ се отъ съответнитъ съюзи, ревизиратъ се отъ Българската земеделска и кооперативна банка, ревизиратъ се отъ финансовитъ инспектори. Значи, има 4-5 вида ревизии. Най-после ревизиратъ се и по искане на прокуроритъ на съдилищата. Ако престѣпленията и присвоенията не могатъ да се откриятъ при всички тѣзи ревизии, то тѣ нѣма да се откриятъ и при този контроль, който вие предвиждате. И азъ още единъ пѣтъ искамъ да подчертая, че това, което се предвижда днесъ въ законопроекта за външния контроль на кооперациитъ, не цели тѣхното финансово заздравяване, въобщо да се наблюдава тѣхниятъ финансовъ животъ, тѣхниятъ вътрешенъ редъ и управление отъ гледище за тѣхното заздравяване, а цели да се отстранятъ известни лица, които сж неудобни и подозирани като неблагоприятни отъ гледище на властта. Следователно, съ това ново измѣнение на закона не става никакъвъ въпросъ за финансово наблюдение и финансовъ stabilitetъ на кооперациитъ, както иска да каже г-нъ Савовъ.

Г-да народни представители! Не само въ закона за кооперативнитъ сдружения се предвижда контроль върху тѣхъ. Такъвъ контроль се предвижда и въ закона за защита на влоговетъ, по който сжко така се извършватъ ревизии. Такъвъ контроль се предвижда и въ закона за финансовата инспекция. Най-после контроль се предвижда и въ закона за защита на държавата по отношение политическото вървие, политическата деятелностъ на лицата, които ръководятъ кооперациитъ.

Въ чл. 1 отъ закона за защита на държавата се казва, че се забраняватъ всѣкакви организации, които пропагандиратъ или подбуждатъ било къмъ насилствено измѣнение на установения отъ конституцията държавенъ и общественъ строй, или които съ пари или други сръдства подпомагатъ по-горе посоченитъ организации. Ако държавната властъ въ лицето на министра на вътрешнитъ работи забележи, че има такава кооперация или такова дружество, всѣки моментъ може да се образува дѣло по закона за защита на държавата. Но когато се образува дѣло по закона за защита на държавата, вие трѣбва да тръгнете по пѣтя на законитъ сръдства, по пѣтя на съдебното преследване, а не по пѣтя на административното преследване, което не може да се контролира и което винаги може да грѣши и да произволничи. И азъ искамъ, за ваше освѣтление, да кажа, че ако вие днесъ съ тоя законъ целите да нареждате ваши хора въ кооперациитъ, то утре, когато падне днешната властъ, същиятъ тоя законъ, който вие насочвате днесъ срещу вашитъ политически противници, ще бжде насоченъ срещу васъ.

Димитъръ Марчевъ: Ние искаме да заздравимъ кооперациитъ.

Тодоръ Поляковъ: Г-да народни представители! Въ чл. 20 отъ закона за защита на държавата е казано, че онзи, който е привърженикъ на комунистически, анархистически или насилнически методи за общественно-политическа борба, не може да заема никаква държавна, окръжна или общинска служба или да бжде членъ на нѣкое самоуправително тѣло.

Димитъръ Марчевъ: Ясно!

Тодоръ Поляковъ: Следователно, и по закона за защита на държавата вие имате възможностъ да отстранявате такива лица отъ кооперациитъ, но когато ще действувате и по тоя изключителенъ законъ, трѣбва да има редовно следствие, трѣбва да има обвинителенъ актъ, трѣбва да има присѣда, а сега вие ще наказвате хората безъ съдъ, ще ги отстранявате, ще имъ отнемате хлѣба безъ присѣда, само по едно подозрение, по доносъ, само затуй, защото този или онзи сж въ конфликтъ съ дадено лице, което работи въ кооперативата и пр.

Димитъръ Марчевъ: Само за вредителска дейностъ, за нищо друго.

Тодоръ Поляковъ: По този начинъ се отива извънредно много далече. По този начинъ ще се отиде до пълно разстройство на сдруженията и на дружествата, и вие ще получите въ действителност резултати обратни на ония, които гоните. Защото азъ казахъ, че у насъ вече кооперативнитѣ сдружения не сѣ сдружения само на една обществена категория, не сѣ сдружения само на хора отъ единъ слой, не сѣ сдружения, да кажемъ, на хсра, които иматъ едно вѣруу, едно разбиране, а тѣ обединяватъ въ себе си всѣкакви лица, които иматъ еднакви интереси, въ името на конкретни цели. Сега отъ една производително-земедѣлска кооперация въ дадено село, въ която влизатъ хора отъ всички сѣрѣди — хора отъ всички бивши партии, па, ако щете, и хора съ идеологията на „новото време“, изобщо различни хора — която си е поставила чисто икономически, стопански цели, въ която просто нѣма мѣсто за проявление на нѣкаква политическа деятелностъ, вие ще грабнете лицето Х или У, за да го преследвате по силата на този законъ, безъ да мислите какво ще стане съ тази стопанска организация.

Димитъръ Марчевъ: Щомъ си върши работата, никой нѣма да го закача.

Тодоръ Поляковъ: Въ закона, г-нъ Марчевъ, е казано: възъ основа на служебно събрания сведения. А азъ казвамъ: ако вие действително толкова много радѣте за спокойствието на тѣзи стопански организации и на дружествата съ идеална целъ, направете това, но създайте начинъ за сѣдебна защита. Но вие не искате да направите това. Въ този случай вие трѣбва да прибѣгнете къмъ сѣдебния институтъ, защото той е единствениятъ който може да преценява деятелността на хората, защото администрацията винаги може да сѣрѣши, администрацията винаги може да отиде до произволи, а нѣма нищо по-страшно отъ административния произволъ, тъй като срещу него нѣма какъ да се реагира.

Ето защо азъ намирамъ, че измѣнението, което се предвижда въ внесенния законопроектъ за надзора върху дружествата и сдруженията, не се налага отъ никаква нужда въ живота; азъ намирамъ, че той гони една реакционна целъ; азъ намирамъ, че той ще докара кооперативитѣ и сдруженията съ идеални цели до разложение, до разпадане; азъ намирамъ, г-да народни представители, този начинъ на контролъ върху дружествата и сдружаванията равносильенъ съ подбиване основитѣ имъ, защото първото и основно начало, което трѣбва да съществува въ такива сдружения, е взаимното довѣрие между отдѣлнитѣ членове, крепящо се на самоуправлението, което тия организации трѣбва да иматъ.

Г-да народни представители! Азъ смѣтамъ, че въ днешния моментъ, когато нашата страна се намира предъ голѣми стопански и икономически задачи, когато ние имаме задачата да обединимъ стопански слабитѣ съсловия, да имъ дадемъ възможностъ за по-лесно препитание, да имъ дадемъ възможностъ за по-добро съществуване, държавата има една първа и основна задача: да подпомога кооперативитѣ, да подпомога тѣзи организации, които сѣ преди всичко организации на икономически слабитѣ съсловия.

Жико Струнджевъ: Точно тази целъ се гони.

Тодоръ Поляковъ: Г-да народни представители! Когато ние подпомагаме тѣзи организации икономически и финансово, когато не имъ прѣчимъ въ тѣхното самоуправление, тогава ние ще съдействуваме действително за повдигането на националния доходъ на страната и за повдигане благосъстоянието на нашата страна. Защото, азъ бихъ казалъ, при днешното обществено устройство нищо не би помогнало и не би, съдействувало така добре за икономическото повдигане на нашата страна, както кооперативитѣ. При тия дребни стопанства, които имаме у насъ, обединението имъ чрезъ коопериране единствено може да ги направи годни за живота, да ги направи годни да се борятъ за защита на интереситѣ си. Съ тоя законопроектъ правителството, вмѣсто да отива въ това направление, всъщностъ ще внесе разстройство въ стопанския животъ на нашата страна, което ще донесе много лоши последици.

Г-да народни представители! Въ този законопроектъ азъ виждамъ една единствена целъ, която трѣбва да се подчертае, а именно целта, правителството и администрацията да се намѣсятъ въ всичкитѣ форми на обществото, правителството и администрацията да поставятъ

подъ своя юмрукъ всички организации, както стопански, така и съ идеална целъ. По този начинъ правителството цели да насажда новата система на управление. Но по тоя пътъ, по който вървите, нѣма да получите резултати. Необходимо е да спечелите сѣрдцата на маситѣ, необходимо е да спечелите душитѣ на хората, нужно е най-сетне да дадете на българския народъ да разбере, че има една власт, едно правителство, което се грижи и защитава неговитѣ интереси, а не да отивате по пътя на реакционнитѣ удари. Всички тия реакционни удари, които се вършеха досега, както и реакционниятъ ударъ, който се готви съ настоящия законопроектъ, могатъ да дадатъ само обратни резултати.

Г-да народни представители! Съ законопроекта, който се предлага тукъ, се цели да се убие животътъ, самостоятелността и независимостта на кооперативнитѣ сдружения и на дружествата съ идеална целъ. Загова азъ се обявявамъ противъ тоя законопроектъ и нѣма да го гласувамъ, защото той е единъ законопроектъ реакционенъ, ултрареакционенъ. (Ржкоплѣскания отъ нѣкои народни представители)

Димитъръ Марчевъ: То се знае!

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Петъръ Савовъ.

Петъръ Савовъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! По поводъ внесенния законопроектъ, който визира измѣнението и допълнението на нѣкои текстове отъ закона за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията, се откриха действително принципиални дискусии. И азъ отъ тази трибуна не мога да не изкажа своето становище по така поставенитѣ на принципиална почва дискусии и по разсѣжденията, които се направиха отъ предшествувачитѣ уважаеми колеги.

Аргументътъ, който се изнесе отъ преждеговорившия уважаемъ колега — колега и като депутатъ, колега и като адвокатъ — г-нъ Поляковъ, че голѣма е стопанската роля на кооперацията днесъ, че тя обхваща една голѣма частъ отъ общия националенъ стопански животъ въ страната, тъкмо е въ полза на законопроекта. Ткъмо поради тази голѣма роля на кооперацията, се е наложила на вниманието на правителството, респективно на вносителя на законопроекта, грижата да коригира известни несъобразности въ сега действащия законъ отъ 31 мартъ 1938 г.

Азъ протестирамъ срещу твърдението на колегата Поляковъ, че внесенниятъ законопроектъ има реакционни подбуди. Внесенниятъ законопроектъ е тъкмо въ линията на едно прогресивно законодателство, тъкмо въ линията на една все по-голѣма и по-голѣма интервенция на държавата въ стопанския животъ и показва голѣмата грижа на изпълнителната властъ за ръководството на стопанския животъ на страната.

Отхвърлямъ също така твърдението на колегата Поляковъ що се касае до разпоредбитѣ на закона за кооперативнитѣ сдружения отъ гледище на една правна интерпретация на съответнитѣ текстове за контрола. Г-нъ Поляковъ вѣроятно разчита на голѣмия брой неюрисисти въ Парламента, и както дяволътъ чете Евангелието, така и той чете закона за кооперативнитѣ сдружения. Вѣрно е едно, г-да, че въ закона за кооперативнитѣ сдружения, отъ първия членъ до последния, като червена нишка минава мисълта на законодателя за формалната контрола на сѣдебната властъ върху кооперативитѣ въ страната. Защото, когато имате единъ протоколъ на общото събрание на кооперацията, който сочи съгласието на 50 плюсъ 1 отъ присѣствувачитѣ членове, макаръ че съ решенията на това общо събрание сѣ извършени маса произволи за смѣтка на народнитѣ спестявания и за смѣтка на огромни инвестиции на държавни и народни сѣрѣдства, сѣдилищата сѣ нѣми, защото законътъ за кооперативнитѣ сдружения имъ забранява да се занимаватъ съ тѣй нареченитѣ въпроси по същество. А какъ се напласява това 50 плюсъ 1, всички знаете. И понеже уважаемиятъ д-ръ Бешковъ приведе и примѣри, азъ само за илюстрация ще ви приведа също единъ примѣръ. Презъ 1926 г. бѣхъ адвокатъ въ с. Павликеви. Мѣстната кооперативна популярна банка тогава изцѣло се държеше подъ управлението, ръководството и пълното използване на една бивша политическа формация — широкитѣ социалисти. Азъ бившъ не широкъ социалистъ, принадлежащъ къмъ друга политическа групировка, като адвокатъ въ Павликеви, подавамъ заявление да влѣза въ популярната банкѣ

за членъ. И каква резолюция се постави на моето заявление? „Не може Петъръ Савовъ, адвокатътъ, да бъде членъ на Популярната банка, по липса на кооперативно съзнание!“ (Смѣхъ) Ето ви на васъ 50 плюсъ 1! Протоколътъ на общото събрание съ този мотивъ за липса на кооперативно съзнание ще отиде въ областния съдъ и областниятъ съдъ е длъженъ да мълчи. Съгласни ли сте, г-нъ Поляковъ, съ редицата подобни констатации, които показватъ, че не само се извършватъ, но се използватъ тъй нареченитъ демократични принципи за управление на тѣзи кооперативи?

И, г-да народни представители, следъ 4 години този господинъ, директоръ на Павликенската кооперативна популярна банка, биде осъденъ на 10-годишенъ строгъ тъмниченъ затворъ и отпреди два месеца е въ Централния затворъ. Това ще го потвърди и неговиятъ защитникъ, д-ръ Любенъ Дюгмеджиевъ.

Единъ народенъ представителъ: Отъ кооперативно съзнание! (Смѣхъ)

Петъръ Савовъ: Следователно, г-да, ако ние сме предъ редица такива факти въ живота на кооперативитъ, азъ решително се противопоставямъ на подобенъ родъ демократизъмъ въ управлението на тия кооперативи; протестирамъ и отхвърлямъ упръка, че единъ засиленъ контролъ на изпълнителната властъ върху тѣзи кооперативи означавало реакционерство.

Даже колегата Поляковъ, въ своята правна аргументация, стигна дотамъ, че той, който има оформена принадлежностъ тукъ въ Парламента, прави апология на закона за защита на държавата!

Тодоръ Поляковъ: (Казва нѣщо)

Петъръ Савовъ: Тоя законъ за защита на държавата, на който вие днесъ се позовавате, въ връзка съ тълкуванията на съответнитъ разпореджения на закона за кооперативнитъ сдружения, вие на времето го таксувахте като единъ крайно реакционенъ законъ.

Тодоръ Поляковъ: Криво сте ме разбрали.

Председателстващъ Никола Захариевъ: (Звъни)

Петъръ Савовъ: Г-да народни представители! Защо да си затваряме очитъ предъ нашата действителностъ? Г-нъ Поляковъ! Нека тукъ бѣдемъ начисто. Азъ нито съмъ голѣмъ кооператоръ — билъ съмъ тукъ-тамъ, сътрудничилъ съмъ — нито имамъ parti pris по отношение на кооперативитъ, но вие не може да отречете масата факти, които сочатъ, че задъ хубавата идея на кооперацията се крие стопроцентовата користъ и престѣпностъ и вулгарно изпользвачество. Това е истината, която ни сочатъ фактитъ отъ живота на нашитъ кооперативи.

Когато въ тѣзи кооперативи сѣ инвестирани милиарди — 20 милиарда, както казвате вие — народни спестявания, права ли е изпълнителната властъ да надникне въ тия кооперативи? Ама, г-да, да ви кажа и единъ последенъ фактъ за иллюстрация на моята мисль, за да видите, какъ се изтъчва, какъ се преиначава, какъ се извъртва единъ демократиченъ принципъ въ ръководството на кооперациитъ. Секретаръ-дѣловодител на една земеделска кооперация, подъ контрола на Община съюзъ на земеделскитъ кооперации, който държи протоколитъ на общитъ събрания, който като нѣкакъвъ цензоръ провѣрява всички желани да влѣзатъ въ кооперацията и който се чувствува властникъ въ селото да командува и стопанската, и политическата мисль, и който имаше на времето голѣмо партийно влияние надъ известни фактори презъ партийния режимъ, въ това си качество на секретаръ-дѣловодител на кооперацията праща телеграма до единъ партиенъ подпредседател на Народното събрание, а именно г-нъ Недѣлко Атанасовъ, съ която му казва: „Г-нъ Недѣлко! Знаешъ моето влияние като секретаръ-дѣловодител на кооперацията; знаешъ моитъ заслуги въ избора ти; понеже умрѣ бабалъкъ ми и понеже съгласно чл. 38 отъ закона за наследството моята жена ще вземе половината отъ онова, което ще вземе нейниятъ братъ, азъ те моля, въ името на онова довѣрие, което ти дадохме, и въ името на партийното влияние, което имашъ тукъ, да внесешъ законопроектъ въ Народното събрание за измѣнение на чл. 38, т. е. колкото ще получи шуря ми, толкова да получи и жена ми; иначе мисли му; чрезъ кооперацията ще бѣде унищожено твоего партийно влияние въ околията“. (Веселостъ) Това е единъ действителенъ случай, единъ фактъ. Има и много други подобни,

които сочатъ какъ се използва, г-да народни представители, именно тоя демократизъмъ и какъ се промѣкватъ хора, изключително близки на тая или оная партийна формация, за да могатъ да използватъ и политически, и да могатъ да използватъ и стопански тѣзи кооперативи, които представляватъ чисто народни организации.

Г-да народни представители! Ще трѣбва ли да помена, какъ съ обществени сръдства въ различнитъ популярни кооперативни банки, въ различнитъ селско-земеделски кооперативи, съ сръдствата на влоговетъ на отдѣлнитъ труженици въ полето на народното стопанство дребни земеделци и занаятчии, се купуваха комфортни превозни сръдства? Какъвто и да е автомобилъ не може — непременно Мерцедесъ-Бенцъ и то най-малкъ 8-цилиндровъ! (Смѣхъ) И съ тѣзи луксозни и комфортни автомобили се правѣха политически агитации и се използваха за отдѣлни кооперативни деятели, за тѣхнитъ удоволствия и за тѣхнитъ прищѣпки и капризи въ момента. И всичко това, г-да, се вършеше подъ носа на маса и маса граждани, които бѣха безсилни да се справятъ, по силата именно на тая догма, прокарана въ закона за кооперативното сдружение, споредъ която догма, както се произнесе и преждеговорившиятъ колега, има сила 50 плюсъ 1.

Г-да народни представители! Ами да кажа ли нѣколко думи за онова, което представлява кооперативната организация при днешната съветска властъ въ Русия? Ами какво ще кажете вие, г-нъ Поляковъ, за она непосредственъ, она живъ, она извънредно строгъ и безмилостенъ контролъ, който много умѣстно и целесъобразно за целитъ на властѣта въ Съветска Русия въ момента се упражнява върху кооперативитъ? Вие сте чели и сте слушали — пъкъ и азъ съмъ челъ и слушалъ — и знаете, че това е така. Ами какво ще кажете вие, ако тая система на контролъ на изпълнителната властъ, който се упражнява отъ съветската властъ, се пренесе тукъ? Вие тогава не реакционна, ами ще я наречете, че е дяволско изчадие, нѣщо страшно, нѣщо, което е отрицание на елементарната човѣщина! Но за ония условия и при оная обстановка властницитъ на съветската властъ сѣ счели тая организация за напълно целесъобразна, практикуватъ я, тачатъ я, и вие ще я тачите, защото тя за момента е необходима.

И днесъ, когато чрезъ кооперативитъ е обхванатъ, г-да, единъ голѣмъ секторъ на нашия стопански животъ, какво реакционно има тукъ да се засили контролата на изпълнителната властъ върху тѣхъ? И къде я виждатъ колегата Поляковъ и д-ръ Бешковъ тая контрола? Въ измѣнението на алинея втора на чл. 13, където вносителътъ, г-нъ министърътъ на вътрешнитъ работи, казва какво трѣбва да стане и каква е сѣдбата на уволнения веднажъ по закона за държавния надзоръ върху дружествата и сдруженията — дали той може да постѣпи въ сѣщото сдружение и въобще каква е неговата сѣдба. По-нататъкъ измѣнението на чл. 20 ни препраща къмъ чл. 677 отъ закона за наказателното сѣдопроизводство за обжалване на глобитъ.

Говори се за стопанскитъ, за идеалнитъ цели на кооперацията, въ връзка съ обжалванията. Г-нъ Поляковъ пита, защо обжалването за отмѣна да не става предъ Върховния административенъ съдъ? Ами че питайте вашия добъръ колега, единъ отъ подчертанитъ колеги и членове на Софийското адвокатско бюро, д-ръ Любенъ Дюгмеджиевъ, който ще ви каже, че и въ Върховния административенъ съдъ даже по касационенъ редъ може да бѣдатъ отмѣнени едни незаконосъобразни наредби или решения на административната властъ. Защо да не може и по касационенъ редъ да се коригиратъ евентуалнитъ нередовности и опущения? Защо пишете вие противъ това именно постановление, което не изключва възможността и за другото обжалване, по административенъ редъ?

Тодоръ Поляковъ: Позволете ми да Ви кажа.

Председателстващъ Никола Захариевъ: (Звъни)

Петъръ Савовъ: Г-да народни представители! Азъ не мога да не направя и една друга констатация: когато въ единъ моментъ държавата интервенира въ цѣлия стопански животъ на страната, защо да не се интересува отъ начина, по който се ръководятъ кооперативнитъ и други сдружения?

Тодоръ Поляковъ: Защо заблуждавате? За отмѣна е едно, а друго е касационно обжалване.

Петър Савовъ: Азъ зная. Изключена ли е възможността, по реда на касационното обжалване, да извършим една проверка върху дейността на едно управително дѣло на кооперативата?

Тодоръ Поляковъ: Почти е изключена.

Петър Савовъ: Благодаря за тая концесия. Много си щедър. Но като казващъ „почти“, все пакъ правишъ едно признание на моята мисълъ.

Тодоръ Поляковъ: Всъщностъ е напълно изключена тази възможностъ.

Петър Савовъ: Въ Административния съдъ нѣмате никаква прѣчка даже да надникнете и да разгледате поставения въпросъ по същество.

Г-да народни представители! Изтъкна се още едно възражение. Каза се: при наличността на тази контрола, която се упражнява по силата на закона за Българската земеделска и кооперативна банка, защо вие искате непосредствена контрола и на изпълнителната власт? Г-да! Ние сме на плоскостта на същитѣ дискусии, на която бѣхме и когато се разискваше по законопроекта за държавнитѣ служители. Засилва се непосредствената контрола на изпълнителната властъ въ единъ моментъ, тъйкато настоящия. Всѣки отъ ръководителитѣ на тия автономни учреждения ще трѣбва да знае, че не може и безъ непосредствения надзоръ на изпълнителната властъ. Не е достатъчна само обществената и парламентарната, но е необходима и непосредствената контрола на изпълнителната властъ, а priori, безразлично какъвъ е съставътъ на тази изпълнителна властъ, дали е този, който имаме днесъ, или онзи, който ще бѣде утре. Но ние а priori и по принципъ приемаме, че тая контрола ще трѣбва да се засили. Защо бѣгате вие отъ тая контрола?

Ами ще трѣбва ли да ви привеждамъ и следния случай, за което ми дава поводъ тази апология, която се прави отъ тази трибуна на Общия съюзъ на земеделскитѣ кооперации и на контролата на Земеделската банка, на която държи уважаемиятъ колега д-ръ Бешковъ? Преди известно време единъ почтенъ гражданинъ е трѣбвало да чака цѣли 45 минути предъ кабинета на председателя на Общия съюзъ на земеделскитѣ кооперации, за да влѣзе при него по една чисто обществена работа. Той запиталъ разсилния, кога ще се освободи г-нъ председателятъ, за да влѣзе той по една много спешна и обществена работа. Следъ като чакалъ 45 минути, отъ кабинета на г-на председателя излиза единъ господинъ, за когото следъ два дена прочетохме, че е билъ интерниранъ за проявена злокачествена агитация и пропаганда — г-нъ Георги Вълковъ. Та затова ли е кабинетътъ на председателя на Общия съюзъ на земеделскитѣ кооперации, където граждани, които идатъ по обществена работа, да стоятъ единъ часъ вънъ, за да се разполагатъ тамъ хора, които по схващанията на изпълнителната властъ представляватъ известна опасностъ и срещу които се взематъ мѣрки, какъвто е случаятъ, който ви цитирахъ преди малко?

Г-да! Не бива да си правимъ илюзии. Г-нъ д-ръ Бешковъ най-малко може да се бои отъ тази контрола. Той трѣбваше дори да я поддържа. Азъ очаквахъ, че той ще поддържа принципа, прокаранъ въ този законопроектъ, за засилване контролата на изпълнителната властъ. Но когато той се противопоставя, нека ми позволи да себе си да смѣтамъ, че той не особено обективно се отнася къмъ идеята за тая контрола и каточели иска да я отбѣгне — какъ да кажа — поради нѣкакъвъ страхъ, който му е подействувалъ или, вѣроятно, поради нѣкакви лични, интимни подбуди. Какви сѣ тѣ — не искамъ да ставамъ тълкувателъ. Но г-нъ Бешковъ, тъй както се е проявявалъ досега, съ една честна обществена мисълъ, би трѣбвало да не си създава такъвъ голѣмъ страхъ отъ тая контрола, която предвижда въобще законътъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията и да не взема поводъ отъ тия измѣнения, за да атакува изцѣло идеята на закона за контролиране на сдружаванията.

Нѣма двоенъ контролъ, г-да. Това не е истина. Контролтътъ, който се упражнява по закона за Българската земеделска и кооперативна банка, си остава, но ще се отнася до ръководството на сдружаванията, до политическия контролъ, ако мога така да се изразя, нека ние го оставимъ на изпълнителната властъ.

Колегата Поляковъ казва: ще станатъ произволи.

Таско Стоилковъ: Инакъ, да не би да се намѣрятъ машини синове, които да изядатъ кооперациитѣ!

Петър Савовъ: А бе г-нъ Поляковъ! Азъ не поддържамъ, че може единъ законъ да бѣде приложенъ идеално. Но тъйкато наличността на особеността на този режимъ, който не се влияе отъ никой партиенъ щабъ, който не се влияе отъ никое политическо течение или партийна формация, представлява гаранцията, че нѣма да има при прилагането на този законъ произволи. Съгласете се, г-нъ Поляковъ, че днешната администрация не е като администрацията, която бѣше преди 19 май 1934 г. Съгласете се, г-нъ Поляковъ, че днешната администрация се формира по единъ много прецизенъ начинъ и представлява по-голѣма обществена гаранция, за да нѣмате основание да се боите, че ще има произволи. Произвольтъ бѣше въ партийно време, когато се е резолюирало моето заявление: „По липса на кооперативно съзнание“. Азъ Ви питамъ, г-нъ Поляковъ: кому трѣбваше азъ да обжалвамъ тая резолюция и по какви процедура можехъ да я обжалвамъ? Този господинъ, който днесъ е въ затвора, който бѣше широкъ социалистъ и навремето привличаше всички адепти, които можеха да му направятъ 50 плюс 1, отказа да ме приеме като членъ. Кому да се обжалвамъ, бе г-нъ Поляковъ, освенъ на нѣкой-си арменски попъ (Смѣхъ), ако така можемъ да олицетворимъ оная инстанция, предъ която абсолютно нищо не може да се обжалва? Кажете, не е ли истина, че днесъ чрезъ кооператизма, като хубава идея, се злоупотребява и то твърде много се злоупотребява?

И понеже, г-да народни представители, тукъ се говори именно за стопанската роля на кооперацията и за ония кооперации, които иматъ чисто идеална целъ, съ нищо нѣма да загуби и обществената мисълъ, и институтъ въ държавата, абсолютно съ нищо нѣма да бѣде накърненъ и стопанскиятъ животъ въ страната, ако се разшири действието на закона и се приематъ тия измѣнения, които сочатъ на известни целесъобразности, които практиката е наложила и които досегашнитѣ текстове на закона не сж могли да обхванатъ.

Следователно, ние ще трѣбва да приемемъ този законопроектъ преди всичко затуй, защото той идва да модифицира единъ законъ, който провежда контрола върху тия сдружения, който контролъ трѣбва да бѣде засиленъ. Защото само тамъ, където има — по моя преценка — единъ по-живъ контролъ отъ изпълнителната властъ, която днесъ олицетворява държавата, върху стопанскитѣ организации, само тамъ българскиятъ народъ може да има довѣрие да дава много и много милиарди. Днесъ по пътя на кредитирането тѣ влизатъ въ рѣшетъ на кооперативнитѣ организации, принадлежащи било къмъ Общия съюзъ на земеделскитѣ кооперации, било къмъ Съюза на популярнитѣ банки, безъ да знаемъ какъ се използватъ тия срдства и дали тѣ не се разхищаватъ, както е случаятъ съ директора на Павликенската популярна банка, който злоупотребѣи 2 1/2-3 милиона лева, или какъвто е случаятъ съ Златариската популярна банка, преди нѣколко години, управителниятъ съветъ на която, пакъ избранъ по пътя на формулата 50 плюс 1, отиде въ затвора. (Ржкоплѣскания)

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Деню Георгиевъ.

Деню Георгиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Кооперативната идеология е родена преди 96 години въ единъ малкъ английски градъ, въ единъ исторически моментъ, когато капитализмътъ като стопанска система бѣше въ своето зараждане. Въ този моментъ свѣтътъ ззучеше отъ примамливитѣ лозунги на различнитѣ политически и икономически доктрини на Фурие, на Прудонъ, на Бастиа и на Джонъ Стюартъ Милъ. Само следъ 96 години, когато всичкитѣ теории на тия голѣми учени сж вече добре подвързани въ дебелѣ томовете и почиватъ по прашнитѣ шкафове, кооперативната идеология завладѣ цѣлия свѣтъ. Днесъ повече отъ 200 милиона хора членуватъ въ различни кооперативни организации, което прави почти половината човѣчество, което съществува по земното кълбо.

Кооперативната идеология овладѣ почти всички слоеве на човѣчеството отъ северния до южния полюсъ, отъ изтокъ до западъ. Тя не закѣснѣ да дойде и въ България.

Българскиятъ народъ, въ своето историческо развитие, винаги е билъ пленяванъ отъ най-напредничавитѣ идеи, които сж оставяли синори въ културната история на човѣчеството. Споредъ мене, кооперативната идея е едно приложно християнство, защото съдържа въ себе си най-великитѣ принципи, които съществуватъ и въ животин-

ската, и въ растителната природа, и въ човѣшкото общество. Тѣзи принципи сѣ самопомощта и взаимномощта. Кѣмъ тѣзи велики принципи сѣ се стремѣли различните социални доктрини, които всѣкога сѣ се мъчили да ги достигнатъ или поне да осъществятъ единъ малъкъ процентъ отъ тѣхъ.

Кооперативната идеология е за политическия неутралитетъ. Азъ не сподѣлямъ възгледа на моя приятель д-ръ Никола Минковъ, който издигна възгласа, че кооперацията и кооперативната идеология могатъ да служатъ на днешния режимъ. Не. Кооперативната идеология не може да служи на никакви политически режими; тя не може да служи на партиенъ режимъ, тя не може да служи на безпартиенъ режимъ, тя не може да служи на фашистки режимъ, тя не може да служи и на комунистически режимъ. Тя е надпартийна, тя съдържа въ себе си, както казахъ, велики принципи, които сѣ идеалъ на всички социални доктрини.

Опитъ за намѣса въ живота на кооперацията се направи въ Италия. Разбраха, обаче, че сѣ направили фатална грѣшка и отстъпиха. Опитъ за намѣса въ живота на кооперацията се направи и въ Съветска Русия, като кооперацията бѣше поставена подъ контролата на пролетарската властъ въ Съветска Русия.

Димитъръ Марчевъ: И не се отстъпи.

Д-ръ Никола Минковъ: И се отстъпи.

Деню Георгиевъ: Отстъпи се, защото най-големиятъ диктаторъ въ свѣта каза: „Оставете кооперацията да се развива свободно, защото тѣ сѣ единственото здраво нѣщо, което е останало отъ буржоазното общество“. И въ всемирното изложение въ Нантъ, кѣдето сѣ изложени съчиненията на Ленинъ, подъ неговитѣ книги стои лозунгъ: „Кооперацията ще спаси свѣта“.

Д-ръ Никола Минковъ: Кой е този най-голямъ диктаторъ?

Деню Георгиевъ: Той е идеологътъ на диктатуритѣ.

Димитъръ Марчевъ: Кой?

Деню Георгиевъ: Ленинъ. (Веселостъ) — Както виждате, най-големиятъ диктаторъ въ свѣта се отказва отъ възгледа за намѣса въ кооперацията и я признава като една формация, въ която трѣбва да участвуватъ свободни индивиди, съ свободна воля и свободенъ разумъ, защото вие знаете, че диктатурата не винаги може да подчинява свободната воля и съзнанието на човѣка, идентъ на хората. А тамъ отстъпиха предъ великитѣ принципи, които сѣ вложени като първиченъ елементъ въ градежа на тази обществена организация, наречена кооперация.

Димитъръ Марчевъ: Въ Съветска Русия идентъ не сѣ свободни.

Деню Георгиевъ: Азъ ще бѣда кратъкъ и Ви моля да не ме прекъсвате.

Г-да! Вие знаете, че народнитѣ маси не могатъ да живеятъ безъ идея. Идентъ сѣ ръководни звезди на народнитѣ маси въ всички времена по цѣлото земно кълбо. Днесъ въ нашата страна си даватъ сражение две идеологии. Едната е за бунта, за революцията, за експроприацията на общественитѣ имоти и капитали. Другата е ней противна; тя е кооперативната идеология, която е за частната собственостъ като гравивенъ елементъ въ съвременната модерна държава. Кооперативната идеология сѣ мѣчи да примирява всичкитѣ противоречия въ нашето общество. Въ кооперацията могатъ да намѣрятъ мѣсто селски стопани и съ десетки декари, могатъ да намѣрятъ мѣсто селски стопани и съ стотици декари; въ кооперацията могатъ да намѣрятъ мѣсто хора отъ различни класи, отъ различни професии, отъ различни религии и т. н. Това сѣ гравивнитѣ елементи, това сѣ първичнитѣ принципи на кооперативното движение които сѣ измислени отъ великитѣ бедни Рочдалски работници.

Българското село, което днесъ живѣе въ единъ особѣнъ исторически преходенъ моментъ, когато не му е дадена никаква идеология дори отъ тѣзи, които приказватъ за новото време и новата държава, трѣбва да има нѣкаква идея. Споредъ мене, единствената идеология въ днешно време, която трѣбва да се всажда, която трѣбва да се препорѣчва, която трѣбва да стане учебенъ пред-

метъ въ нашето първоначално селско училище, е кооперативната идея, защото тя говори за самопомощъ, тя говори за взаимномощъ, тя търси държавата, иска нейната помощъ. Никѣде кооперацията по принципи, по идеология не е противъ устоитѣ на съвременната модерна държава. Не. Кооперацията търси държавата, тя иска да ѝ съдействува, тя иска да ѝ помага. И ако нѣкъде нѣкой деятель въ кооперативна организация иска да прокара свои лични идеи за преустройството на държавата, които иматъ съвсемъ друга сѣщина, държавата има достатъчно закони, по силата на които може да го пипне и тури настрана, и кооперативната организация да бѣде оставена на свобода. Вие ще признаете, че българскиятъ селянинъ има здравъ разумъ да пази своето имущество, да пази своитѣ ниви, да пази своя капиталъ. Той самъ ще разбере лъжекооператоритѣ, ще разбере демагогитѣ, ще се справи лесно съ тѣхъ и ще ги отстрани. Това е едната страна на медала.

Да видимъ сега другата страна на медала. Има младежи идеалисти, които искатъ да работятъ за своя народъ, посветили цѣлия младенчески периодъ отъ своя животъ за изграждането на една кооперативна организация, събирали сѣ се на събрания въ продължение на 10-15 години и сѣ говорили какво значи братство, равенство, самопомощъ, взаимномощъ, творили сѣ съ собственитѣ си сили, безъ да се увличатъ отъ други теории и доктрини. Такива хора могатъ занаяпредъ, по силата на днешния законопроектъ, да бѣдатъ обвинени и отстранени отъ кооперацията. Отъ кого могатъ да бѣдатъ обвинени? Отъ селския стражаръ, който може преди десетина дни да е подалъ заявление за нѣкоя служба, да кажемъ, разсиленъ въ кооперацията, отказано му е и той, за да си отмъсти на директора на кооперацията, прави донесение, за да го представи като вреденъ. И какво мислите ще стане въ душата на единъ такъвъ отстраненъ ръководител, който е вложилъ цѣлата си душа, разбиранията си да бѣде полезенъ на хората, да бѣде полезенъ на държавата, за която той мислѣ? Освенъ туй, такъвъ човѣкъ две години нѣма право да бѣде назначаванъ или да бѣде избранъ за нѣкой постъ въ кооперацията. За да бѣде възстановенъ, трѣбва да има спеникъ, до докладъ до министра на жтѣрешнитѣ работи, и то докладъ отъ сѣшитѣ ония органи, които сѣ го обвинили! Има ли логика въ това, г-да? Могатъ ли тѣзи, които сѣ обвинили едно лице, сами да се бламиратъ и да дадатъ за него точно противни сведения, за да бѣде то реабилитирано? Никого нѣма да стане това. Такъвъ човѣкъ ще бѣде осѣленъ завинаги да преживява една трагедия и да съжалява, че бѣ време не е трѣгналъ въ другъ пѣтъ и не е оставилъ народа да се люшка, да бѣде командванъ отъ разни демагози, да бѣде увлѣченъ въ разбирания и идеи, които най-малко биха ползували държавата. Трагедията на такива кооперативни деятели нѣма да бѣде по-малка отъ трагедията на единъ руски офицеръ, за когото ми казаха, когато посетихъ Петропавловската крепостъ, че билъ хвърленъ тамъ съ заповѣдъ отъ императора никой да не му говори и да бѣде пуснатъ на свобода само тогава, когато императорътъ се досѣти да го освободи. Цѣли 27 години лежалъ този офицеръ въ крепостта, и когато билъ освободенъ, той билъ изгубилъ способността да произнася човѣшка речъ. Дотамъ се отнеа.

Д-ръ Никола Минковъ: Сразнението е много силно.

Деню Георгиевъ: Това ще бѣде единъ сазидъмъ спрямо ония наши хора, които сѣ поели пѣтя на обществения животъ, за да бѣдатъ полезни на своя народъ.

Г-да народни представители! Вие знаете, че въ всички сектори на стопанския и политическия животъ личността е двигателътъ, тя е моторътъ, нервътъ на всичко. Ако ние така оскѣрбяваме, ако ние така обезличаваме тѣзи хора, които ръководятъ кооперативното движение у насъ, отъ цѣлото това движение нѣма да остане нищо, ще му се постави просто кръстъ. Давате ли си смѣтка, какъвъ уклонъ ще вземе българското село, кои пѣтища ще поеме то, щомъ като и тѣзи, които досега го спираха и му връщаха вѣрата въ собственитѣ сили, ще бѣдатъ елиминирани, отстранени? Нека ми позволѣ д-ръ Никола Минковъ — извинявамъ се — да кажа, че при една моя среща съ него преди 6 месеца той ми каза, че се е застъпилъ за двама кооперативни деятели въ Бургаската областъ. Вие, г-нъ Минковъ, познавате добре тѣзи хора.

Вие направихте добре, че спасихте тѣзи хора. Обаче сѣщитѣ тѣзи хора утре могат да бѣдат първата жертва на днешния законопроектъ, за който Вие най-много пледирате тукъ.

Д-ръ Никола Минковъ: Тѣ не сѣт противници на държавния редъ.

Деню Георгиевъ: Шомъ не сѣт противници на държавния редъ, защо стана нужда Вие да ги защищавате?

Д-ръ Никола Минковъ: Има много хора, които сѣт обвинени, но сѣдилищата ги оправдаватъ.

Деню Георгиевъ: Има ли такава възможност по законопроекта?

Д-ръ Никола Минковъ: Има я.

Деню Георгиевъ: Нѣма я. Просто сѣт единъ докладъ такива хора могат да бѣдатъ отстранени.

Толоръ Поляковъ: Кой ще ги оправдае?

Д-ръ Никола Минковъ: Ще ги оправдае безпартийната власт, която бди надъ държавата. Тя не гони лични съображения, а брани държавата.

Толоръ Поляковъ: Някоя власт не е безпогрѣшна. И вашата власт не е безпогрѣшна.

Председателстващъ Никола Захариевъ: (Звъни)

Деню Георгиевъ: Вече никой нѣма да има никаква възможност да каже една блага приказка, дори не блага, а една приказка, сѣт която да се потърси абсолютната истина, която да установи невинността на дадено лице.

Позволете ми, г-да, да ви кажа, че често пѣти законодателътъ, вносителътъ на единъ законопроектъ, има предвидъ съвсемъ друго нѣщо, но тѣзи, които прилагатъ закона, вършатъ поражение. Често пѣти между истинскитѣ мотиви, легнали въ закона при изграждането му, и мотивитѣ на тѣзи, които прилагатъ закона, има разлика колкото отъ земята до небето. И въ случая ще имаме такава разлика. Ше знаете, че днесъ сѣт този законъ се нааня най-решителниятъ и съкрушителенъ ударъ на селското кооперативно движение.

Димитъръ Марчевъ: Не е тѣй. Заздравяваме кооперацията. Ше отстранимъ ония елементи, които я рушатъ.

Деню Георгиевъ: Днесъ ние трѣбва да имаме единъ възгледъ: да приобщимъ българския народъ къмъ държавата, да примиримъ неговитѣ страсти, да направимъ отъ него единъ стоманенъ блокъ, да създадемъ у него единъ духъ, необходимъ за защитава България. Днесъ ние създаваме единъ законъ, сѣт който ще почнемъ да гонимъ елита на българското село, интелигенцията на българското село, която е израстнала всрѣдъ него. Последствията отъ това ше бѣдатъ много лоши.

И азъ моля г-на министра да се съгласи, што законопроектътъ, следъ като се приеме тукъ на първо четене, да бѣде изпратенъ въ комисията, където да се обсъди по-обстойно, да се взематъ подъ внимание всички изказани тукъ мисли, за да не би, вмѣсто да се изпичатъ вежди, да се извадятъ очи.

Димитъръ Арнаудовъ: Като си толкова голѣмъ кооператоръ, защо вземашъ пари отъ кооперацията въ Самуилово?

Деню Георгиевъ: Азъ имамъ 2.000 л. заплата и се отказвамъ отъ нея, а Вие направихте палати! (Пререкания между Димитъръ Арнаудовъ и Деню Георгиевъ)

Димитъръ Арнаудовъ: Колко пари имашъ въ банката? Ти си ямаджия! Асѣт такива като тебе трѣбва да ги нѣма въ кооперациитѣ!

Деню Георгиевъ: Считама за унижение да приказвамъ сѣт тебе!

Димитъръ Арнаудовъ: Съгласенъ сѣмъ да си размѣнимъ имуществата.

Председателстващъ Никола Захариевъ: (Звъни) Моля, г-да!

Има думата народниятъ представител г-нъ Георги Тодоровъ.

Георги Тодоровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Азъ си позволявамъ да направя предъ васъ изповѣдъта, че наистина всички мѣрници на преждготорившитѣ превиниха съответнитѣ цели на третирания законопроектъ за измѣнения, които предстоятъ да бѣдатъ направени въ наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията. Тежестъта на днешнитѣ разисквания трѣбваше да падне на друго мѣсто. Тѣ, обаче, се развиха изключително върху кооперативнитѣ сдружения, върху контролата, която ше бѣде упражнявана върху тѣхнитѣ ръководни лица. Вѣрно е, че може да се постави въпросъ, дали контролтътъ ше засегне изпълнението на устава на сдружението, което преследва било идеални било стопански цели, или пъкъ контролтътъ ше бѣде упражняванъ върху ръководнитѣ личнсти, които оглавяватъ това дружество. Въ края на краищата този контролъ може да доведе до единъ и сѣщи резултатъ: дали правилно сѣт оползотворявани всичкитѣ възможни срѣдства на сдружението при преследване на ония лачертани цели, които сѣт позволени отъ гледнише на закона.

Г-да народни представители! Все пакъ, обаче, не трѣбва да споримъ върху принципнитѣ положения, които се изтъкнаха тукъ и които особено добре бѣха застъпени отъ г-нъ Бешковъ, който много категорично изрази, че самъ по себе си държавниятъ надзоръ върху дружествата и сдружаванията не може да бѣде квалифициранъ нито като своеволие, нито като капризъ на съответнитѣ ръководители на държавната власт. Контролтътъ има своето предназначение и своята целесобразност, по простото съображение, че модерната държава никога не може да допусне въ собствената ѝ утроба да се развиеватъ противоречия и, следователно, да бѣдатъ компрометирани нейната организация и нейнитѣ проявления.

Г-да народни представители! По този пунктъ, струва ми се, не могат да се водятъ спорове, защото не е единствена българската държава, нито ръководителитѣ на българската държава, които целятъ охраняването на държавата отъ всичко онова, което може да се развие срещу нея и срещу нейното съществуване било въ дружествата, било въ сдружаванията, както дори и при сключването на частноправни слѣлки. Въ модерната държава преобладава схващането, че тя трѣбва да се охранява, да се пази, защото нейното предназначение е голѣмо и защото тя трѣбва въ момента да отговаря, като организиранъ колективитетъ, на голѣмитѣ задачи, които си е поставила да преследва.

Г-да народни представители! Струва ми се, че не е новаторство това, което се направъ сѣт наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията, нито тѣзи измѣнения които г-нъ министърътъ на вътрешнитѣ работи иска да направъ зѣ досега съществуващата наредба-законъ. Трѣбва да се познава системата на правото, което съществува у насъ, за да се разбератъ известни нѣща, върху които досега се водѣше споръ. Азъ сѣт своитѣ скромни срѣдства искамъ да допринеса нѣщо за изясняването на въпроситѣ, така както тѣ се сложиха отъ преждготорившитѣ.

Г-да народни представители! Държавниятъ надзоръ съществува и предъ наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията. И онай малка разходка, която г-нъ Поляковъ направъ изъ съществуващитѣ законоположения до 1938 г., е крайно убедителна, че наистина държавата би могла да върши този надзоръ и безъ наличността на наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията. Първитѣ зърна на този държавенъ надзоръ ние ги намираме въ закона за държавнитѣ служители, ние ги намираме зѣ специалния законъ за користолюбивитѣ престѣпления, ние ги намираме и въ закона за защита на държавата. Тѣзи зърна сѣщо така, както ви каза и г-нъ Бешковъ, се намиратъ, специално по отношение на кооперативнитѣ сдружения, и въ закона за Българската земеделска и кооперативна банка. Такива положения се проведоха напоследѣтъ и въ закона за защита на нацията.

Ако е въпросъ, обаче, да бѣде продължена тази малка екскурзия, за да видимъ дали държавата може и трѣбва

да върши надзор върху дружествата и сдружаванията, азъ отивамъ по-нататъкъ и намирамъ аргументъ въ простото обстоятелство, че същитѣ положения съществуватъ още отъ създаването на закона за задълженията и договоритѣ. Тамъ е прозеденъ голѣмиятъ принципъ, че нито сдружения, нито вършенето даже на обикновени сделки не могатъ да бждатъ търпѣни отъ съдилищата и да се дава регламентация на тѣхъ, щомъ като противоречатъ на добритѣ нрави, на закона и на всичко онова, което се изисква отъ закона, за да бждатъ формулирани като законна сделка.

Г-да народни представители! Същитѣ постановления ние намираме и въ закона за юридическитѣ лица. Прочетете последната алинея на чл. 1 отъ закона за юридическитѣ лица, гласуванъ презъ 1933 г., азъ блоково време, и тамъ вие ще намерите същитѣ тия постановления: юридическо лице не може да остане и не може да съществува като такова, ако наистина неговитѣ цели и срѣдства противоречатъ на законитѣ, противоречатъ на общественния редъ и на добритѣ нрави. Справедливостта го изисква да продължа по-нататъкъ мисълта си и да кажа, че тамъ въ закона за юридическитѣ лица не съществува никаква санкция за провеждането на тия постановления, които сж изтъкнати въ последната алинея на чл. 1 отъ закона за юридическитѣ лица. И наистина, когато се видѣ да се отпоча една търговска спекула съ правенето на дружества съ идеални цели и на сдружения съ стопански цели, които имаха назначението да напушасъ правния редъ, който трѣбва да съществува и който имъ е гарантиралъ празото на съществуване, тогава зече се записали за регламентирането на всички положения, които сж необходимо нуждни за пазенето и запазването на самата държава отъ дружествата и сдруженията, които съществуватъ или които ще бждатъ установени.

Г-да народни представители! Въ това понятие което се третира въ правото — „добритѣ нрави“, наистина може да бже турено съвсѣмъ съдържание. Обаче обикновено въ понятието „добри нрави“ туряме смисъла че всѣко дружество, което съществува, трѣбва да служи на „добритѣ нрави“ и на държавата и че ако влѣзе въ противоречие и конфликтъ съ добритѣ нрави и държавата то не може да получи регламентиране и не може да бже третирано като законно дружество. Въ това общо понятие добри нрави постоянно съдилищата сж вчасали това съдържание, което конкретно по-късно биде знесено въ наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдруженията: да не противоречи на държавата, на нейното предназначение и целитъ ѝ.

Азъ искамъ отъ правно гледище да ви обясня онова недоразумение, което съществува тукъ между преждоговорившитѣ, когато спорятъ за кооперативнитѣ сдружения, защото наистина тѣ сж поставени въ обсега на чл. 1 отъ наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдруженията. Вѣрно е, че така, както е дачена редакцията на чл. 1 отъ наредбата-законъ, се включватъ всички дружества съ идеална цель, т. е. всички оѣзи, които се регламентируютъ отъ постановленията на закона за юридическитѣ лица плюс и сдруженията и тѣхнитѣ подѣления съ стопанска цель като се изключватъ само събирателнитѣ дружества, командитнитѣ дружества, дружествата съ ограничена отговорност, сдруженията съ съучастие и чисто гражданскитѣ дружества. И следователно, както г-нъ Бешковъ мно о право забелязва, остава да бждатъ подъ обсега на чл. 1 отъ наредбата-законъ за държавния надзоръ само акционернитѣ дружества и кооперативнитѣ сдружения. Г-да народни представители! Когато виждаме едно подобно подразделение, едно такова отклонение и когато въ този обсегъ се поставятъ само две дружества съ стопанска цель, акционернитѣ и кооперативнитѣ, дългъ ни се налага да се запитаме, защо законодательтъ е турилъ само тѣ да подлежатъ на съответния държавенъ надзоръ? Две сж, г-да народни представители, съображенията на държавата, които ѝ даватъ празото и я задължаватъ императивно да се намѣси въ съществуването на акционернитѣ дружества и на кооперативнитѣ сдружения. Едното съображение е, че въ тия дружества има едно концентриране на капиталъ и че тия капиталы трѣбва да служатъ като обществени; следователно, държавата трѣбва да следи дали покрай стопанскитѣ цели, които сж си поставили тия дружества, нѣма да се допустятъ нѣщо изключително, т. е. наредъ съ стопанскитѣ цели да бждатъ преследвани и цели чисто идеални, кои-

то противоречатъ на съществуващитѣ законоположения, на добритѣ нрави и на държавата като организация и идея.

А защо пъкъ, по-специално, дохждатъ разпореденията на чл. 10 и последващитѣ за надзора върху ръководнитѣ и длжностни лица въ дружествата и сдруженията и защо се третиратъ тия две дружества — акционернитѣ и кооперативнитѣ въ смисълъ, че само тѣхнитѣ ръководители могатъ да подлежатъ на контрола на държавата? Това, споредъ моето разбиране, се обяснява поради съществуващата правна система въ нашия наказателенъ законъ, както и поради съществуващитѣ положения еднаго въ закона за кооперативнитѣ сдружения, както и въ постановлението за акционернитѣ дружества въ наказателния законъ.

Г-да народни представители! Отворете наказателния законъ, вижте разпореденията на чл. 421 и последващитѣ, кждето се сждятъ всички чиновници; вижте и по-нататъкъ всички специални разпоредения, които се намиратъ въ наказателнитѣ постановления, по отношение на акционернитѣ дружества, както и — по паметъ, ако се не лъжа — чл. 104 или чл. 114 отъ закона за кооперативнитѣ сдружения, въ който е проведена мисълта, че ръководителитѣ на кооперативнитѣ, както и управителнитѣ и контролнитѣ тѣла на акционернитѣ дружества се третиратъ като чиновници. Щомъ като наистина тия ръководители отъ наказателно-правно гледище се третиратъ като чиновници, трѣбва по-нататъкъ консеквенцията да продължи и трѣбва да се разбере, че тия чиновници не само наказателно-правно ще бждатъ преследвани и наказвани, така както всички други чиновници, които служатъ било на общината, било на държавата, но тѣ сж и чиновници, за които се говори въ чл. 1 отъ наредбата-законъ и ще трѣбва, следователно, до края въ всички законоположения да се изтърпи тая система — тѣ да бждатъ третирани и контролирани като чиновници на обществени блага и капиталы.

Г-да народни представители! Азъ само отъ факта на съществуването на тая система си обяснявамъ, че чл. 1 отъ наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдруженията третира акционернитѣ дружества и кооперативнитѣ такива. Нека да направя, обаче, разликата, която съществува въ закона. Тя е съществена. Докато всички сдружения съ идеална цель могатъ да бждатъ изпѣло разтуряни, съгласно постановленията на тази наредба, заради това защото тѣ трѣбва да поискатъ утвърждаването или — ако сега съществуватъ — преутвърждаването на своитѣ уставы, за да може да се въврѣи отъ съответната власть дали тѣхнитѣ условия, дали тѣхнитѣ малки конституции не противоречатъ на конституцията на държавата, която имъ гарантира съществуване, когато се дойде до дветѣ специални дружества — кооперативнитѣ и акционернитѣ — законодательтъ дава право на министра на вътрешнитѣ работи или на съответния министъръ, въ ресора на който попадатъ кооперативнитѣ и акционернитѣ дружества, съгласно постановлението на чл. 4, той да се занимава съ тѣхъ, но не по отношение на тѣхното съществуване. Само едно единствено право е дадено — да се проследи отъ гледището на чл. 10 дали наистина ръководнитѣ органи, лица, които сж взели ръководството на тия две групи сдружения, отговарятъ или не отговарятъ на постановленията на членове 11 и 12. Членове 11 и 12, г-да народни представители, не съдържатъ нищо въ себе си. Това сж постановления, които сж прокарани още презъ сговористко време съ гласуването на разпореденията на закона за защита на държавата; това сж постановления, г-да народни представители, които сж легнали по-нататъкъ и въ закона за задълженията и договоритѣ; това сж постановления, които се намиратъ и въ много други специални закони докато най-после цѣлата тази материя е унифицирана само съ едно единствено изключение, че отсега нататъкъ контролата се дава като право и прерогатива на министра на вътрешнитѣ работи, за да може той съ своитѣ органи да провѣрва и да установява, дали наистина съответнитѣ ръководни лица не сж съ убеждения за насилнически методи въ обществено-политически борби, дали не сж съ анархистични и комунистически разположения и действия. И ако неговитѣ органи намѣригъ и той се убеди отъ всичко онова, което неговитѣ органи ще дадатъ, че тия лица сж такива, той може да ги отсрани отъ управлението. И спори се между юристи. Г-нъ Петъръ Савовъ отпрати неосозателно тежъкъ упрѣкъ къмъ г-нъ Поляковъ.

Азъ съмтамъ, че моятъ възгледъ е правиятъ. Защо, г-да народни представители, най-сетне да преиначаваме нѣщата? Щомъ излизаме отъ становището, че тия рѣководители се третиратъ като чиновници; щомъ тѣ отъ гледище сѣ въ широката смисълъ чиновници, позволете тогара на съвременната държава и нейнитѣ рѣководители да третиратъ тия рѣководители докрая като чиновници, и когато сѣ провинени за опущения и грѣхове въ функциитѣ на обществения концентриранъ капиталъ, да може да бждатъ отстранявани отъ заеманитѣ отъ тѣхъ мѣста.

Какъ постѣпватъ г-да министритѣ и тѣхнитѣ органи по отношение на чиновницитѣ, г-да народни представители? Какви сѣ постановленията по отношение на чиновницитѣ, съгласно закона за държавнитѣ служители? Следъ многото гаранции, които сѣ дадени за простъществуване на чиновника, тамъ стои всеизвестното постановление, че всѣки пѣтъ неговиятъ началникъ, който е издалъ заповѣдта за назначаването му, може да се аргументира съ общото понятие „въ интереса на службата“, за да го уволни.

Г-да народни представители! Искат ли се тамъ особена мотивировка? Не се иска. Модерното законодателство и правовата държава отива по-нататѣкъ само къмъ едно процедиране по-стабилно за уволняването на чиновницитѣ. Господа народнитѣ представители и отъ лѣвицата, и отъ дѣсницата, бѣха единодушни при разискванията на закона за чиновницитѣ, че най-вече може да се иска махването на тия общи думи „въ интереса на службата“ и да бжде усвоено само началото да има докладъ, да има съответна мотивировка за узолниенето на чиновника.

Г-да народни представители! И тукъ азъ не виждамъ едно отклонение отъ съществуващата система. Постановленията на алинея първа на чл. 13, която засѣга г-на министра на вътрешнитѣ работи, е точно въ това направление. Какъ неговитѣ органи му даватъ всичкитѣ необходими данни, чрезъ тѣхъ той събира съответнитѣ данни, дали се намиратъ при реквизицитѣ и разпорѣжките на членове 11 и 12, когато дойде изобщо да се проучва дейността на нѣкой отъ рѣководнитѣ органи на кооперативнитѣ и акционерни дружества. Въ началото азъ си позволихъ да кажа, че мѣрницитѣ ни отидоха високо и засегнахме една материя, отъ която въ този моментъ почитаемото народно представителство като чели не се интересува или малко се интересува. Но както и да е.

Какви сѣ новоститѣ, които влага г-нъ министрътъ съ измѣненето на втората алинея на чл. 13? Г-нъ Поляковъ твърди, че съ това измѣнение, което се прави на втората алинея, се провежда единъ реакционенъ принципъ. Г-да народни представители! Тежка е думата, която се употребява: реакционенъ принципъ.

Тодоръ Поляковъ: Ха да видимъ ти каква дума ще намѣришъ!

Георги Тодоровъ: Тежка е тая дума. Никаква реакционностъ! Когато отстоявашъ интереситѣ на държавата, г-нъ Поляковъ, и имашъ да вършишъ една колосална работа, даже и упрѣцитѣ, както и прилагателнитѣ, които ще туришъ на рѣководителитѣ, нѣматъ значение. Нѣматъ значение, защото азъ рѣкоплѣскамъ на оная система, която съществува въ Русия, че всѣки кооперативенъ вредителъ трѣбва не само да бжде уволненъ, но и да бжде застрелянъ.

И азъ излизамъ отъ съображението, че всѣки рѣководителъ на общественъ капиталъ трѣбва да има морално съзнание, че трѣбва да служи на обществото съ този събранъ капиталъ, който е общественъ. И когато г-нъ министрътъ види единъ скверникъ, че той е опасенъ, защото прѣчи за постигането на ония голѣми цели, които сѣ турнати на единъ кооперативъ, за да служи на обществото и общественни цели, той има задължението и всичката възможностъ, съгласно постановленията на чл. 11, да даде съответната характеристика на господина и да му каже да напустне. Той ще направи това не само по отношение на скверника, а и по отношение на всички, които съществуватъ въ тия кооперативи и сѣ ги обърнали на партийно-политически гнѣзда, за да могатъ да се събиратъ и избиратъ „свои хора“, да спекулиратъ или да правятъ това или онова.

Великолепна бѣше мисълта на преждеговорившия, и азъ сподѣлямъ неговия възгледъ: кооперацията ще дойде

на своето мѣсто и ще даде своя плодъ, когато не служи на никоя партия, когато служи единствено на себе си и обществото, защото моето убеждение е, че модерната държава отива къмъ образуването на така наречената кооперативна държава. И онѣзи, които носятъ отговорността, и ние, които контролираме тѣхната дейностъ и сподѣляме този възгледъ, че трѣбва да пригледимъ кооперацията за предстоящата кооперативна държава, трѣбва да ладемъ всичката възможностъ тамъ да стиватъ личности, които могатъ съ своята издигнатостъ и висота да бждатъ носители на голѣми принципи, а именно да служатъ съ честъ и на настоящето, и на предстоящото бждеше!

Мисълта ми, г-да народни представители, за измѣненята, и онова, което искахъ да кажа за новото префрмулиране на втората алинея на чл. 13, не е далечъ отъ разбиранята, които сѣ изразени въ самата мотивировка. Всичкиятъ въпросъ е въпросъ само на експедитивностъ. Защото, ако рече наистина почитаемото народно представителство да се задоволи само съ това, което е доднесъ съществуващо, вмѣсто онова, което се иска отъ г-на министра на вътрешнитѣ работи, като измѣнение на втората алинея на посочения членъ, азъ съмтамъ, че нищо нѣма да се допринесе. Принципно може да се спори, но тукъ да споримъ за тия измѣненята и допълнения, които се третиратъ отъ насъ, единъ правникъ не трѣбва да допуша.

Тодоръ Поляковъ: Дребна работа!

Георги Тодоровъ: Много дребна работа. Защо? Защото г-нъ министрътъ на вътрешнитѣ работи, въ края на краищата, съгласно постановленията на днешната алинея втора на чл. 13, ще каже дали одобрява или не одобрява доклада на своя юрисконсултъ. И вмѣсто юрисконсултътъ да играе посрѣдническа рѣля и да се измѣчва неговата съвѣсть, дали да приеме или да не приеме онѣзи нѣща, които властта трѣбва да направи, съ измѣненята министрътъ поема лична отговорностъ, той решава направо това.

Какъ смѣтате, г-да народни представители, нали когато министрътъ непосредствено действува, трѣбва да се признае, че рисковетѣ за произволитѣ сѣ по-малко? Смѣтате ли, че единъ министъръ на вътрешнитѣ работи би могълъ да вземе да понесе отговорността, и то всестранна отговорностъ, съ единъ съиз произволенъ актъ, когато види, че се правятъ своеволия? Това той нѣма да направи. Неговото бждеше, неговото име и престижъ на министъръ на вътрешнитѣ работи нѣма да позволятъ да се допустне едно подобно злоупотребление, т. е. той да допринесе да се легализира единъ произволъ.

Г-да народни представители! Не е въпросъ за личности. Не само оная честъ, която се прави на г-нъ министъръ Габровски, че нѣма да допустне своеволия, трѣбва да се изтъкне, но трѣбва да бждемъ почитени въ нашата мисълъ и да кажемъ: нѣма да има отсега нататѣкъ по-лоши министри отъ тия, които имаме. Нашиятъ политически животъ постоянно напредва. Хората израстнаха, хората наблюдаватъ. И онзи, който раздава властта, не може, безспорно, отсега нататѣкъ да позволи на единъ вагабонтинъ да седне на министерската маса и да прави каквото намѣри за добре, каквото си иска. Азъ не правя комплиментъ на г-нъ министъръ Габровски. Той нѣма нужда отъ моя комплиментъ и отъ констатацията, която направиха нѣкои други. Азъ имамъ това разбиране, че наистина отсега нататѣкъ не може да се допустне, че властраздавачитѣ ще викатъ и когото трѣбва и когото не трѣбва, че тѣ ще извикатъ обушаря и ще го поставятъ на отговорно мѣсто. Наистина, тогава роднитѣ гласъ ще почне да вика и ще вика съ всичкото основание: обушарю, гледай си само обушата! Вне виджате, че тукъ стоятъ компетентни лица и схващатъ, че отсега нататѣкъ ще вървимъ все повече къмъ този генераленъ принципъ — за викане и довѣряване изпълнителната властъ отъ компетентни лица на още по-компетентни.

Спори се, г-да народни представители, върху третата алинея на чл. 13. Г-нъ Поляковъ е неправи, когато казва, че тази алинея не давала никаква гаранция. Но и разбирането на г-нъ Савовъ не е право, то не може да бжде изтърпѣно отъ единъ правникъ. Правото на касация и правото на отмѣна сѣ две различни нѣща. Вѣрно е, че отмѣната дава по-голѣма възможностъ за проконтролиране на сведенията, на основание на които министрътъ на вътрешнитѣ работи би постановилъ отстраняването на

това или онова лице. И затова виждамъ, че най-големият споръ, който става тукъ, е върху това: каква формулировка да се даде на тая алинея, та да се направи невъзможно съществуването на своеволие въ докладитъ и въ резолюцията, която ще сложи г-нъ министърътъ. Тамъ е големият споръ. Азъ казвамъ, че гаранцията, която е съществувала по-рано и която съществува и днесъ, а именно, че издадената отъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве заповѣдъ може да бѣде обжалвана по касационенъ редъ предъ Върховния административенъ съдъ, не е малка гаранция, г-да народни представители. Вие плачете за нѣкаккви-си ръководители на кооператизи, вие плачете за управителнитъ и провѣрителнитъ съвети на акционернитъ дружества. Това е много несправедливо отъ ваша страна. Ами елате тогава да видимъ цѣлата система, както ви казахъ по-рано, по отношение на държавнитъ чиновници. Вие имате 140.000 души чиновници, които сѫ оставени подъ разпорежданата на другъ законъ, въ който нѣма и това касационно оплакване. Тукъ административниятъ съдъ нѣма свободата да провѣри, дали наистина донесенията сѫ истински или не. Това той не може да направи, а той ще прозѣри, дали министърътъ е извършилъ съответното събиране на данни. Административниятъ съдъ трѣбва да констатира по-нататъкъ, дали е дадена нужната мотивировка за издаване на заповѣдта за отстранение. Кой министъръ, г-да народни представители, въ мотивировката, която дава за отстранението на единъ ръководител на кооперация, би внесълъ личенъ, себиченъ, егоистиченъ елементъ? Трѣбва тогава да не вѣрваме не само на министритъ, но и на насъ си; трѣбва да не вѣрвате и на менъ, и на Тодоръ Поляковъ, ако нѣкога имаме нещастieto да станемъ ръководители въ изпълнителната властъ.

Тодоръ Поляковъ: Длъжностнитъ лица въ кооперациитъ се третираатъ като държавни чиновници по силата на чл. 109 отъ закона за кооперативнитъ сдружения тогава, когато обсебватъ суми. Кооперативнитъ сдружения сѫ далечъ отъ държавата и независими отъ държавата. Следователно, този паралелъ, който правите, не издържа критика.

Георги Тодоровъ: Точно обратното е.

Г-да народни представители! Този малъкъ апострофъ, който ми направи г-нъ Поляковъ, не се оправдава отъ законно гледище, не се оправдава и отъ онѣзи разбирания които вече съществуватъ въ нашата юриспруденция. Не е така, както той твърди. Шомъ като единъ служащъ въ кооперативъ, съгласно разпорежданията на чл. 109, се третира на подсъдимата скамейка като чиновникъ за това, че е присвоилъ една сума или извършилъ други злоупотрѣбления; шомъ законодателятъ приравнява чиновницитъ въ кооперативитъ къмъ държавнитъ чиновници, той излиза отъ важния мотивъ, който трѣбва вѣчнозжъ за винаги да се разбере отъ насъ, защото не сме деца, а именно: не може българската държава — пъкъ и никоя друга държава нѣма да позволи — тогава, когато се събиратъ много срѣдства въ единъ кооперативъ, да позволи на неговитъ ръководители да го водятъ вѣнъ отъ стопанското предназначение, което той има, съгласно постановленията на закона за кооперативнитъ сдружения. Шомъ като въ този духъ чл. 109 третира управителнитъ и провѣрителнитъ съвети на кооперативнитъ сдружавания, шомъ като въ сѣкия духъ третира и търговскитъ законъ управителнитъ и провѣрителнитъ съвети на акционернитъ дружества, остава само по-нататъкъ да дойде конвенцията, да продължимъ нашето *ratio legis*, за да се разбере, че наистина отъ модно гледище съвременната държава не може да направи друго, освенъ да ги третира като чиновници до край, защото тѣ вършатъ една важна, една голѣма функция, не само стопанска, но и държавна.

Г-да народни представители! Най-сетне азъ не мога да разбера, защо си закривате очитъ и защо не искате да признаете, че между тия измѣнения и тия допълнения, които се правятъ на наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията, нѣма и постановления, които наистина сѫ по-либерални? Новата алинея втора на § 3, съ която се разрешава единъ самъ по себе си много важенъ въпросъ, какъ да не е по-либераленъ! Да сгрѣши г-нъ Бешковъ, защото не е правникъ и не разбира постановленията на тази нова алинея, това е позволено — излизамъ се предъ него, че си служи съ

неговото добро име въ Парламента, за да мога да се аргументирамъ — но за правиститъ това е недопустимо. И защо, г-да народни представители, азъ смѣтамъ, че това постановление на алинея втора на § 3, което внася г-нъ министърътъ на вътрешнитъ работи, е прогресивно? Съгласно досегашнитъ постановления, всѣки членъ отъ управителния и провѣрителния съветъ на кооперация или акционерно дружество, ако бѣде отстраненъ, става прокаженъ и не може да се върне въ управителнитъ тѣла на кооперацията или акционерното дружество. Точно съ тази ноза алинея на § 3 се внася единъ по-голямъ либерализъмъ, като следъ изтичане на две години се дава възможностъ да бѣде реабилитирано лицето, което е лишено отъ правото да бѣде ръководител на кооперативъ или акционерно дружество. Г-да народни представители! Този принципъ за реабилитирането е наистина по-либераленъ, защото се открива възможността не за покаяние — не бихъ искали да кажа това — но за осъзнаването на зсички онѣзи, които сѫ отстранени, да разбератъ, че когато тѣ се отдаватъ на обществена служба, трѣбва да израстне въ тѣхъ съзнанието, че трѣбва да служатъ не на кооперацията или на акционерното дружество, а трѣбва да служатъ на държавата. Ако това израстне въ съзнанието на единъ изключенъ членъ отъ управително тѣло на кооперативъ или акционерно дружество като императивъ, съ новата алинея, която внася г-нъ министърътъ, се дава възможностъ, следъ изтичането на две години да се допустне ревизирането на издадената заповѣдъ за изключването му и да бѣде реабилитиранъ. Азъ намирамъ, че това е по-либерално. Съ новия чл. 22 се внася по-голъма яснота по въпроса за ликвидиране на дружествата и сдружаванията съ идеална целъ. Съ този новъ чл. 22 се допълва законътъ за юридическитъ лица. Последниятъ, когато обяснява кои дружества трѣбва да се третираатъ като юридически лица съ идеална целъ, не предвижда абсолютно никакви санкции при възможността, които може да даде нашата действителностъ, да бѣде опорочено едно сдружение или дружество съ идеална целъ. Има едно единствено постановление и то за единъ по-другъ случай, а именно постановлението на чл. 45 отъ закона за юридическитъ лица, който предвижда, че ако нѣкой рече да изкористи едно дружество или сдружаване съ идеална целъ, въ противоречие съ смисъла на оная благотворителностъ, която е установена съгласно специалнитъ закони, неговата деятелностъ може да бѣде наказана и дружеството да бѣде ликвидирано. Какъ, обаче, става ликвидирането, кой ще го извърши? Тѣзи въпроси не сѫ уредени. Казано е само, че респективното дружество става държавно и държавата носи отговорностъ само до размѣра на актива, който ще получи, ако наистина съответното сдружаване съ идеална целъ има задължения. Постановлението на чл. 22 внася по-голъма яснота, по-голъма прегледностъ и конкретизирана начина, по който трѣбва да бѣде извършено ликвидирането на съответното сдружаване, което е било разтурено.

Г-да народни представители! Азъ приключвамъ пакъ съ старата си мисль и съ разбирането, което още въ самото начало казахъ: нѣма защо, когато третираме голѣми въпроси, да си правимъ комплименти; нѣма защо съ страхъ, съ недомлъвки и съ недонизказване да бѣдатъ третираны голѣмитъ въпроси. Модерната държава е най-големата организация, модерната държава гарантира съществуването на всѣкакво сдружаване, на всѣкакво дружество. Модерната държава има своитъ голѣми цели, тя иска постигането, осъществяването на тѣзи цели. Тя служи преди всичко на себе си и на колективитета, а следъ туй на всичко друго. И както прави ограничения въ дейността на всѣка отдѣлна личностъ и отива дори да вмѣшателствува и да провъзгласява за недействителни всички сдѣлки, които частнитъ лица, нейни членове, сключватъ, ако сѫ допустнали нѣща противни на законитъ, на добритъ нрави и на обществения редъ, тъй трѣбва на държавата да бѣде позволено, шомъ като тя дава животъ на юридическитъ лица и на сдружаванията и дава възможностъ тѣ да постигатъ своитъ идеални и своитъ стопански цели, да вмѣшателствува да има надзоръ надъ тѣхъ и този надзоръ да бѣде ефикасенъ, да бѣде непрестаненъ, да бѣде своевремененъ, за да бѣдатъ избѣгнати всички онѣзи поквари, които може да се допуснатъ въ дружествата и сдружаванията, които сѫ клеткитъ, на които отсега нататъкъ ще лежи развитието на съвременната държава. (Нѣкои народни представители ръкоплѣскаха)

Председателстваващ Никола Захариев: Има думата народният представител г-н Лазар Попов.

Обаждаг се: Нѣма го.

Председателстваващ Никола Захариев: Има думата народният представител г-н Иван Минков.

Иван Минков: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Внесеният законопроектъ е резултатъ на оѣзи условия, които сѣ се създали въ нашия стопански и политически животъ. Съ внасянето на този законопроектъ, бихъ казалъ азъ, се закѣснѣ. Този законопроектъ отговаря на духа на времето, отговаря и на генералнитѣ линии на провежданата отъ правителството политика и затова ще трѣбва всички съ пълно съзнание за отговорността, която носимъ, да го гласуваме.

Г-да народни представители! Кооперацията въ нашата държава играе днесъ голѣма роля. Като се има предвидъ дейността на кооперацията като единъ общественъ, политически и стопански институтъ, значението на който всѣки день расте, по отношението на който институтъ правителството, чрезъ редъ изявления, застава на становището, че е за него, трѣбва да се постави въпросътъ: трѣбва ли дейността на този важенъ институтъ въ новата държава да бѣде поставена на нуждната висота, като бѣде регламентирана, или трѣбва да остане въ положението, въ каквото е сега, и да бѣде спирачка и вредителка въ провежданата стопанска и друга политика на управлението?

Г-да народни представители! Явиха се тукъ много колеги, които говориха съ патосъ въ защита независимостта и автономията на кооперацията. Кооперацията съ своята дейностъ, стопанска и просвѣтна, е точно такава, отъ каквато държавата има нужда за управлението на страната. И поставя се въпросътъ: може ли да има институтъ, който да не е въ паралелъ съ разбиранията на държавата по основнитѣ линии на управлението? Може ли да се пледира за една стопанска независимостъ на кооперацията, която независимостъ да бѣде спъвачка на стопанската политика на държавата? Автономията на кооперацията, г-да народни представители, трѣбва да се гледа презъ призмата на непосредственитѣ задачи на този общественъ институтъ. Какви сѣ неговитѣ задачи? Като общественъ институтъ, той обединява срѣдствата на отдѣлнитѣ личности, като си поставя задачи стопански, просвѣтни и трудови. И ако този общественъ институтъ не отива противъ основнитѣ начала на управлението на страната, тогава за какво накрѣпяване на неговата свобода може да става въпросъ?

Г-да народни представители! Въ стопанската дейностъ на кооперативнитѣ нѣма ли известна политика, която изтъква на повърхността на общественно-политическия животъ едно вредителство, съ което ние всѣки день трѣбва да се справяме? Ще трѣбва ли да останемъ нѣми зрители предъ това вредителство, стопанско, снабдително, просвѣтно и т. н., което се шири, или ще трѣбва да съставятъ поставени кооперативитѣ подъ контрола, който съвременната държава провежда?

Единъ въпросъ, върху който се спрѣха преждеговорившитѣ, бѣше и този, че внесениятъ законопроектъ билъ реакционенъ, че срещу неговата реакционностъ днесъ нѣма никаква гаранция. Г-да народни представители! Основнитѣ начала, които сѣ легнали въ управлението на съвременната държава днесъ, сѣ, че нѣма личностъ, нѣма институтъ, който да не е подъ контрола на държавата. Какви особени условия налагатъ, кооперацията, която сега играе такава голѣма роля, която е получила толкова много привилегии отъ държавата, да остане извънъ този контролъ? Ако всѣки чиновникъ, ако всѣко друго длъжностно лице, ако всѣки гражданинъ въ своята стопанска дейностъ е подъ единъ контролъ, ако има едно вмѣшательство въ неговата дейностъ, отъ страна на държавата, която има една регулираща роля въ това направление, защо въ колективния институтъ, какъвто представлява кооперацията, да нѣма такъвъ контролъ? Необходимо ли е да надникнемъ въ кооперациитѣ, за да разберемъ какви гиѣзда сѣ тѣ? Нѣма ли събития отъ политическо, стопанско или друго естество, за да разберемъ, че кооперациитѣ сѣ гиѣзда на политически центрове, разпространители на противодържавни идеи и спирачки на стопанската дейностъ? Провикнаха се: когато кооперацията върши стопанска дейностъ, какво прѣчи? Прѣчи, когато кооперацията върши своята стопанска дейностъ и се противопоставя на официалната стопанска политика на правителството, когато не я съобразява съ всички възможности на пазара и безотговорно казва, че нейната дейностъ може да бѣде по-блестяща, по-ползотворна и да даде по-

добри резултати. Ако се говори безразборно, ако се викатъ събрания и се втъпява това или онова и се влива отрова, това не е ли една дейностъ опасна, която трѣбва да бѣде спъната? Нима ние не знаемъ, че кооперациитѣ въ своята дейностъ отиватъ дотамъ, че снабдяватъ съ безплатни карти известни агитатори, които, като отиватъ да говорятъ по стопански въпроси по селата, подъ прикритие на кооперативното знаме свикватъ събрания, където троятъ душитѣ на истинскитѣ кооперативни труженици. Тѣхъ нѣкои преждеговоривши толкова много искаха да защитатъ. И върховната държавна властъ, отъ гледището на държавната сигурностъ, на една единна и неуклонна политика по всички линии, нима трѣбва да спазва нѣкакъвъ си отживѣлъ вече принципъ за автономия на кооперациитѣ? На автономията трѣбва вече да се гледа презъ призмата на обективността, на разумността, на интереситѣ и нуждитѣ само на държавата. Нѣма модерна държава, нѣма и държава, поставена на здрави начала, която ще допусне въ своята си орбита да има и други институти, които да водятъ своя политика, които да иматъ свой мирогледъ, вънъ отъ мирогледа на държавната властъ.

Каза се, че имало контролъ надъ кооперациитѣ досега и че този контролъ е билъ достатъченъ. Контролтѣ надъ кооперациитѣ сега, провежданъ отъ Българската земеделска и кооперативна банка, е контролъ стопански, контролъ финансовъ. Но има още единъ контролъ, отъ който всички бѣгаха и срещу който по околени начинъ реагираха — това е политическиятъ контролъ. Разгледана кооперацията като институтъ отъ държавно-политическа гледна точка — защо по този въпросъ не казаха нѣколко приказки, за да видимъ тѣхното становище и да опредѣлимъ нашето въ това направление?

Кооперацията въ своето грамадно болшинство, въ своята дейностъ отъ известно време провежда една безогледна партийно-политическа политика, която не бѣше никога въ унисонъ съ държавната. Това може ли да се търпи, когато на тази кооперация даващъ привилегии въ размѣната, привилегии въ производството, привилегии въ потрѣблението, привилегии въ разпредѣлението и когато надъ всичко туй и даващъ 3 милиарда български пари да ги управлява? Може ли да създадешъ независими стопански ръководители на кооперациитѣ, които да могатъ безотговорно и безъ никакъвъ контролъ, само въ името на нѣкакъва-си автономия, да разстройватъ всичко? Кой сериозенъ човѣкъ би смѣтналъ, че когато държавата, чрезъ своитѣ управители, застава на положението, че кооперацията е една необходимостъ въ съвременната държава, че трѣбва да се постави на здрави начала, ще дойде да я руши? Нима една властъ, която отъ 6 години направи всичко за кооперацията, за да я издигне, за да я постави на здрави начала, за да може тя да развие своята дейностъ — която дейностъ е плодотворна и народополезна — нима тази властъ, която въ продължение 1 тѣлкова години даде такива реални доказателства въ това направление, ще иска сега да руши този институтъ, за да създаде другъ? Тя е властъ безпартийна, тя нѣма друга мисль, освенъ това, че държавата трѣбва да бѣде закрѣпена чрезъ всички институти. Какъ може единъ институтъ, който покрай другото има и просвѣтна дейностъ, било подъ форма на спестовностъ, било подъ форма на младежки кооператив, които сѣ утрешиятъ калѣръ на всички институти, които сѣ подрастващото поколѣние, което ще изиграе най-голѣмата роля, изпълнителната властъ да не го контролира? Азъ бихъ казалъ, че е дезертиране на тая изпълнителна властъ, която такъвъ институтъ, който работи съ държавни срѣдства, го оставя безконтролно да провежда свои разбирания по всички въпроси. Това е дезертиране, това е отстъпление отъ онзи общественъ дългъ, който е внедренъ въ него и по който трѣбва да отговаря. И когато искаме да се канализира просвѣтната дейностъ на кооперацията, отъ нейнитѣ ръководители се реагира. Реагиратъ, защото чувствуватъ, че ги сѣрга чепикътъ, защото въ разбирането на днешната властъ е, че кооперацията трѣбва да бѣде чиста и да служи само на своитѣ стопански цели, не на нѣкакви други цели, и да не бѣде каналъ за провеждане на политически разбирания.

Каза се, че ако днесъ въ лицето на уважаемия министъръ, който е далъ доказателства, че стои на базата на законността, че е обективенъ въ провеждането на своитѣ права и на вътрешната си политика, утре не сме знаели кой ще бѣде на негово мѣсто. Г-да! Че какъвъ по-голѣтъ контролъ отъ общественъ контролъ? Та кой министъръ може самъ себе си да изложи, когато посегне върху този голѣмъ институтъ — кооперативното дѣло въ България? Трѣбва да не разбира своето значение, трѣбва да не

държа на своя авторитет, трябва да не държи на обществения постъпък, който заема, за да може безотговорно или потикнатъ от известнъ чувство на злоба да отиде да разстройва този институт. Не. Защото надъ всички разбирания има единъ контрол — най-силниятъ контрол, по-силенъ отъ закона — това е обществениятъ контрол, който веднага ще постави на мѣсто всѣки, който излиза вънъ отъ основната, генералната линия на властѣта и иска да разстрои кооперацията.

Най-после, въ коя държава, кой институтъ е пострадалъ отъ единъ здравъ и обективенъ контрол? Кой общественъ или частенъ институтъ не би страдалъ, ако нѣма едни норми, едни принципи, върху които да развие своята дейностъ? Не може тогава, когато кооперацията работи точно въ името на тѣзи принципи, на които искаме да я поставимъ днесъ, нѣкой да дойде да реагира. Напротивъ, съ тоя законопроектъ, който е навремененъ, се цели точно това — да се постави кооперацията на здрави начала, да се отстранятъ всички бактерии въ нея, да се премахнатъ апетитѣ на ония, които чрезъ нея провеждаха свои цели и задачи. Тогава когато тя е очистена, действително кооперацията ще служи само на народнитѣ интереси, на интереситѣ на държавата. Но онязи, които реагиратъ противъ това, тѣ разбиратъ вече, че тѣзи гнѣзда, чрезъ които тѣ съ една перфидностъ провеждаха своитѣ политически цели и акции, имъ се разтурятъ, че имъ се пресушаватъ източниците. Затуй сега тѣ реагиратъ и хленчатъ за нѣкакви си отживѣли принципи.

Г-да народни представители! Контролтъ върху сдруженията, изразенъ въ законопроекта, е много издържанъ. Напълно сподѣлямъ въ това отношение разбиранията на колегата Георги Тодоровъ. Даже законопроектътъ е по-либераленъ отъ действащия законъ, защото дава възможностъ на всѣки, който е билъ подведенъ, който е служилъ на известни идеи, който е злоупотребявалъ съ мѣстото си и който е билъ отстраненъ, следъ като настане у него прозрението, поосвѣтлението и бѣде реабилитиранъ, да дойде да служи действително на чисто кооперативната идея.

Подхвърли се отъ преждеговорившия Деню Георгиевъ, че днесъ селото било останало безъ идеи, че днесъ селото било въ безпътница, че дребното съществуване въ село не знаело къде да стѣпи и че единичка кооперацията му създавала идеология. Ето какъ и въ този моментъ, когато той се яви като апологетъ на независимата кооперация, той откри своето интимно разбиране. Кооперацията като стопански, като просвѣтенъ, като трудовъ, като производителенъ институтъ не може да създава идеология. Идеологията е въпросъ на политическо разбиране, въпросъ на система на управление или, казано на простъ езикъ — партизанстване. Днесъ селото не е безъ идеология. То има своята идеология, която е изразена само въ дѣлата, въ проявленията на безпартийната властъ. То почувствува чрезъ тая идеология творчеството на новата властъ. То изпита творчеството на своя гръбъ, защото то въ себе най-напредъ миръ въ селото, едно успокоение. И онази енергия, която се хабѣше по стѣгли и меглани, която се изразходваше по събрания, сега се хвърля въ творческа, въ стопанска дейностъ и отъ това резултатитѣ сѣмъ налице. (Ржкоплѣскания)

Въ заключение, г-да народни представители, азъ правя апелъ къмъ васъ, тоя законопроектъ да го гласуваме съ пълното съзнание и разбиране, че отъ многото закони, които сме прокарвали, тоя е може би единствениятъ, който ще изиграе най-голямъ роля, защото съ него единъ отъ най-големитѣ стопански институти, кооперацията, се поставя на здрави начала и съ него ние допълваме оня цикълъ отъ закони, съ който изграждаме новата държава. (Ржкоплѣскания)

Председателстващъ Никола Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Иванъ Петровъ.

Иванъ В. Петровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Дебатитѣ, които се развива по законопроекта, намирамъ, че, отъ едни незабелязано, отъ други тенденциозно, се изкараха отъ рамкитѣ на самия законопроектъ, отъ неговитѣ мотиви, отъ неговитѣ постановления. Едни отъ преждеговорившиятъ започнаха, по поводъ на този законопроектъ, да размахватъ предъ насъ призрака, че е отпочнать походъ срещу кооперациятъ отъ днешното управление, а други — че кооперацията, кооперативната идея, била вече възведена отъ половината отъ човѣчеството въ нѣкаква нова идеология за управление — единъ абсурдъ, на който не искамъ да се спирамъ тукъ.

Г-да народни представители! Намъ е сложенъ единъ конкретенъ въпросъ и ние като народно представител-

ство ще трябва ясно да се изкажемъ по него. Въпросътъ е много обикновенъ, такъвъ какъвто всѣки день се срѣща въ законодателството, а именно: отношението на държавата къмъ проявитѣ на каквито ще да бѣжатъ стопански или идеологични организации, или изобщо къмъ проявитѣ въ нейния животъ, стопански или идеологически, въ всичкитѣ му разклонения. Държавата длѣжна ли е, има ли правото да се занимае съ онази дейностъ, където ще да бѣде вършена тя, отъ когото ще да бѣде вършена тя, щомъ тя намѣри, че тая дейностъ противъ основния законъ, противъ порядкитѣ въ страната, противъ обществения редъ, противъ добритѣ нрави, противъ интереситѣ на държавата? Азъ се питамъ: кое дава поводъ най-напредъ на тѣзи, които се обявиха противъ законопроекта, да кажатъ, че този законопроектъ билъ консервативенъ, ултареакционенъ? На тия абсурди, на тия кухи фрази не заслужава да се спирамъ. „Отживѣлица“, „консерватизъмъ“, „ултареакционерство“, това сѣмъ нѣкогашни глупости, съ които си служехме всички, за да изпъкнемъ, че сме по-напредничави. Когато нѣмахме други аргументи, за да обосновемъ мисълта си, ние си служихме съ тия епитети.

Какво собствено се изтъкна отъ тѣзи, които сѣмъ противъ този законопроектъ, които казватъ, че съ този законопроектъ се прѣчи на сдруженията съ идеологична и стопанска целъ? Съ какво имъ се прѣчи, съ какво тѣ се спъватъ въ тѣхната дейностъ? Напротивъ, азъ намирамъ, че този законопроектъ е въ системата на законодателството на тази обществена и държавна позиция, на която стои днесъ управлението. По силата на днешната държавна политика, държавата трябва навсѣкжде да се намѣси. Ако види, че известни лица въ дадени организации си позволяватъ да излѣзатъ извънъ уставнитѣ рамки на тѣзи организации, ще вземе съответни мѣрки, които провинилитѣ се лица, дерайлиралитѣ лица по единъ или другъ начинъ, въ името на тази или онази целъ, да бѣдатъ отстранени. Това право на държавата за вмѣшательство може ли нѣкой да го оспори, г-да? Кой може да отрече това върховно право на държавата да създава постановления, за да парализира тази дейностъ, да я прелотвори и, ако е нужно, да вземе и съответнитѣ репресалии? Позоваха се на чл. 53 отъ конституцията. Но колегата, който чете текста на този членъ, прочете само началото — че е позволено на българскитѣ граждани, безъ предварително разрешение, да формиратъ дружества и пр. и пр. — обаче по-нататъкъ се казва: стига тѣзи дружества, съ своята дейностъ да не отиватъ противъ обществения редъ, противъ държавнитѣ интереси, противъ добритѣ нрави и пр. Значи, всѣко едно законно постановление, което минава презъ тая Камера, щомъ е на тая база, то е едно конституционно постановление, а не е антиконституционно, не е „ултареакционно“. Следователно, всички постановления отъ този характеръ, както и това, което ни се предлага съ тоя законопроектъ, щомъ сѣмъ на базата на конституцията, сѣмъ напълно конституционни.

Но тукъ се говори главно по това, че съ този законопроектъ ще се спъне дейността на кооперациятъ. Азъ не мога да не вѣрвамъ на г-нъ Бешковъ, който се позова на нѣкой случай на отстраняване отъ правителството на лица, вземащи участие въ управлението на нѣкой кооперации, поради съображения, които той не сподѣля. Азъ нѣмамъ основание да се съмнявамъ въ добросъвестността на г-нъ Бешковъ. Но даже да приемемъ, че при тия случаи е станала грѣшка, тя може да се коригира. Но бива ли заради това, защото може да станатъ нѣкои грѣшки, да се отнеме правото на държавата да контролира, и то въ едно време като днешното, когато повече отъ всѣкога е нуженъ контролътъ? Има ли нужда да ви казвамъ факти, за да ви убѣдя въ императивната нужда, че днесъ повече отъ всѣкога око̀то на управника трябва да бди и да контролира навсѣкжде?

Значи, съображения отъ личенъ характеръ не могатъ да бѣдатъ възки, за да се отхвърли този законопроектъ.

Председателстващъ Никола Захариевъ: Г-да народни представители! Часътъ е 8. Моля да сѣ съгласите заседанието да се продължи и следъ 8 часътъ. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Иванъ В. Петровъ: Това, което се изтъкна отъ други двама преждеговоривши, именно, че кооперативната идея била въ опасностъ, че кооперациятъ били застрашени, азъ намирамъ за несериозно, защото тѣ не дадоха дани за това. И правъ бѣше, ако се не лѣжа, г-нъ Минковъ, като каза „Дайте дани!“ И азъ ще кажа: дайте ни дани, колко кооперации разстрои този законъ, какви поражения направи той въ кооперативното дѣло, въ какво го

спъна. Не само че не могат да се дадат такива данни, но, откогато се създаде този закон за държавен надзор във дружествата — не може би поради закона, но поради нашето вътрешно икономическо развитие, поради моментите и най-вече поради политиката на покровителстване и насърчаване от страна на управлението на тази стопанска форма, кооперацията — ние виждаме днес кооперациите във разцвет, както никога досега. И, следователно, приказките, фразеологията на нѣколцина тук, които съ тенденция, според мене, говориха — ще ви кажа след малко, по мое разбиране, въ името на каква цел говориха тѣзи приказки — сѣмъ голословни.

Изтъкна се отъ противниците на законопроекта, че кооперацията щѣла да бѣде засегната. Каза се: защо е нуженъ тоя законопроектъ, когато съществува контролъ върху кооперациите? Цитира се съществуващиятъ законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдруженията, цитира се законътъ за кооперативните сдружения, цитира се дори и законътъ за защита на държавата. Споредъ разбирането на управлението, днесъ този контролъ не е достатъченъ, не е ефикасенъ. Но можемъ ли да се ограничимъ само съ този контролъ, който се упражнява отъ Земедѣлската банка? Не сме деца, живѣемъ въ нашата действителност, познаваме я и знаемъ, докъде може да стигне контролътъ на Земедѣлската банка върху кооперациите. Въ закона за Земедѣлската банка е подчертано дебело, че въ кооперациите не може да се политиканства, че тѣ не могатъ да бѣждатъ гнѣздо на партийни състезания, на партийни борби, но азъ питамъ тѣзи, които говориха противъ законопроекта, могатъ ли да кажатъ искрено, че това се спазва, могатъ ли да откратъ, че въ кооперациите — нѣма да кажа въ всичките, но въ една голѣма частъ — вече е свила гнѣздо отровна змия на партизанщината? Не само това. Кооперациите ставатъ гнѣзда на чужди агенти. Кой ще отрече това? Азъ не бихъ се спрѣлъ на този фактъ, не бихъ порицалъ тази дейностъ, не бихъ толкова се смутилъ отъ нея, ако въ кооперациите останѣха хора съ здрави разбирания, добри българи, съ добро българско чувство, изхождащи отъ интересите на българския народъ, които промишляватъ и развиватъ своята стопанска дейностъ съ ума на българи. На такива хора, каквито ще да бѣждатъ тѣхните разбирания като стопански деятели, стига само да сѣмъ съ българско съзнание, азъ не вѣрвамъ да се посегне, макаръ да иматъ идеология различна отъ идеологията на днешното управление.

Вие имате примѣри, г-да, вие ги знаете, а най-добре ги знае министърътъ на вътрешните работи. Всички знаете, че комунистическо движение у насъ съществува; то не само съществува, а и работи. Задачите на коминтерна се преследватъ. Комунизмътъ върши своето разрушително дѣло. Задачите му сѣмъ ясно поставени. Кждето и да влѣзатъ комунистите, тѣ иматъ за целъ не да творятъ, не да създаватъ, а да рушатъ, да създаватъ противоречия, насѣквания, да разстройватъ, да разлагатъ. Ние отъ известно време тукъ престанаме да приказваме на тази тема. Азъ съмъ правилъ винаги упрѣкъ на правителството, че то бездействува срещу комунистическата опасностъ, която продължава да съществува. Открито казвамъ това. Азъ казвамъ на управлението: вие внасяте тукъ единъ законъ, за да изхвърлите комунистите отъ кооперациите, но азъ ви казвамъ, че има избирателенъ законъ и законъ за защита на държавата, които повеляватъ, ако се намѣрятъ комунисти и тукъ, въ сградата на Народното събрание, да бѣждатъ изхвърлени вънъ. На кого не е известно, че има хора, които дойдоха тукъ съ комунистическата бандера? Ами долу ще ви кажатъ: вие гоните комунистите отъ кооперациите, гоните ги отъ тамъ, кждето сѣмъ се скрили, а ги държите тамъ, кждето се коватъ законите; отъ тамъ се проповѣдва комунистическа мисль, правятъ се инсинуации и пр. и пр. Г-да! Азъ винаги съмъ стоялъ на държавната позиция. Този, който брани държавата, нѣма да се харесва на мнозина; този, който иска да защитава държавата, той ще я брани безъ огледъ на това, дали се харесва на този или на онзи. Азъ не съмъ желалъ да се харесва никому, когато се е касало да се брани държавата. Азъ бихъ желалъ да се харесва въ социалната областъ, въ икономическата областъ, тамъ да се проявятъ като добри чада на българския народъ. Когато се касае за елементи, които рушатъ държавата, кждето и да се намиратъ тѣ, властта ще трѣбва да стовари юмрука на закона върху тѣхъ. Азъ виждамъ, че това не става навсѣкжде. Явно е, че този законопроектъ цели да се справи съ нашествието на комунистическите агитатори, съ комунистическото влияние и разложение въ съзнанието на народа, отъ кждето ще дойде после разложението и на самата държава.

У насъ има и агенти на други централи, които сѣмъ вънъ. Въ миналата Камара се изнесоха много документи, — а такива има и днесъ — отъ които се установява, че мнозина, които говорятъ отъ името на народа, правятъ политика, сѣмъ агенти на чужди централи. А такива ги има и въ кооперациите. Питамъ азъ: щомъ е така, ще отречете ли правото на държавата да търси тѣзи хора и да ги махне отъ тамъ, кждето ги открие? Какво общо има дейността на тѣзи чужди функционери съ стопанското дѣло на кооперациите? Ще ви посоча и конкретни случаи. При обиска, който се направи отъ администрацията въ единъ районенъ кооперативенъ съюзъ презъ време на изборите, се намѣриха бюлетини на единъ кандидатъ, който въ миналото се е приотвявалъ въ чужбина, а не зная дали и днесъ връзките му съ чужбина сѣмъ прекъснати. Районниятъ съюзъ трѣбваше да разпространява бюлетините на този кандидатъ, за да се избере той за народенъ представител! А знаете, кой е каналътъ на съюза — това сѣмъ подведомствениятъ му кооперация.

Нѣма го тукъ единъ народенъ представител, който може да ви засвидетелствува това, което ви казвамъ, и за друга една кооперация, кждето единъ отраненъ кооператоръ разпространяваше бюлетините на единъ кандидатъ и казваше: „По-добри агитатори за този кандидатъ отъ кооперациите нѣма“. И действително, тия хора намираха, че най-доброто срдѣство, най-гарантираниятъ начинъ да проведешъ изборната си борба и да осигуришъ избора си е да хванешъ кооперациите и то, забележете, по партийна линия. Има ли нужда по-нататъкъ да ви давамъ още факти за подобни прояви на кооперации? Да ви говоря ли за така наречените младежки групи, формирани при кооперациите? Да ви кажа ли, че сѣмъшиятъ районенъ съюзъ, за който говорихъ преди малко, свика преди 5-6 дни кооперативна сбирка на младежите, на всичко онова, което е отровено по селата, на цѣлата интелигенция — избира се, азъ права разлика между интелигенцията въ селата, която е трезва, националистическа, творческа, и онѣзи младежи учили-недоучили, които подъ булото на кооперациите увисватъ въ тѣхъ като паразити, гледатъ да се приютятъ тамъ и ставатъ агенти, ставатъ агитатори именно на тѣзи централи, за които ви говорихъ — и онзи денъ трѣбваше полицията да пита, каква е тази сбирка, и да види, че всичко онова, което е изпепелено въ Бѣлослатинско и Луковитско като комунисти, се събира въ Червенъ-бръгъ.

Е, г-да, вие, които пледирате за кооперативната идея, кажете ми, какво общо иматъ тѣзи прояви съ стопанската дейностъ на кооперациите, какво общо иматъ тѣ съ оная идеология, за която г-нъ Георгиевъ тукъ преди малко говори? Докжде се отива, се вижда отъ онова, което е станало онзи денъ въ Земедѣлската камара въ Плѣвентъ. Отъ миналата Земедѣлска камара бѣше изключенъ, като комунистъ, единъ функционеръ, кооператоръ отъ Ловчанско. Отъ тукъ той се връща пакъ въ кооперацията, оглавява я и върши своето „кооперативно“ дѣло. Онзи денъ въ Земедѣлската камара въ Плѣвентъ става състезание, кой да изпъкне тамъ като председателъ, като управникъ. И този сѣмъшиятъ комунистъ е сега въ управлението на Земедѣлската камара въ Плѣвентъ, което не зная дали е известно на г-на министра. Какво ще ми кажете на това вие, г-да защитници на кооперативната идея? Какъ ви се вижда това нѣщо, редно ли е? Има ли закони въ тая държава? Това въ орбитата и обсега на държавната политика ли е? Искате ли тия прояви да останатъ извънъ обсега на управлението?

Искамъ да заключа по този пунктъ, безъ да полѣмизирамъ тукъ съ г-нъ Поляковъ, защото г-нъ Поляковъ върви по онзи пътъ, който му е начертанъ. Г-нъ Поляковъ си остава пленникъ на едни разбирания, отъ които той не може да се отклони; той ще си остане съ ония разбирания, които му се суфлиратъ и диктуватъ отъ чужбина. Може ли да откаже г-нъ Поляковъ, че много отъ тия кооперации, за които се говори тукъ, излѣзоха напоследъкъ съ политически препорѣжки — съ кого българското правителство да сключва съюзъ? Не зная колко кооперации останаха да не изпратятъ телеграми и да не събиратъ подписи за това, кжде трѣбвало да се ориентира въ политическо отношение България. Това дѣло на кооперацията ли е?

Г-да народни представители! Азъ заключавамъ. Считамъ, че този законопроектъ е внесенъ, защото нуждитъ на управлението, държавните нужди повеляватъ това. Той не се иска, така да се каже, отъ любовъ къмъ законодателстването или просто отъ желание да се издевателствува. Днесъ се търсятъ кадърните хора, търсятъ се способните стопански деятели. Вие виждате, че и днесъ, когато се касае за засмането на известни служби

въ управлението, често пъти министрите вдигат ръце и казват, че не могат да намърят подходящи хора. Още по-нужни са такива хора долу. Нека имаме доверие, че тези, които управляват, които отиват на министерските места, няма да злоупотребяват с текстовете на законите, няма да правят нищо за лично теснеличие и да оставят имената си въ политическата история, като това на Калигула. Азъ мисля, че който дойде да управлява, каквито и разбирания да има, колкото необуздан и неулегнал да е въ разбиранията си, самата политическа действителност го стръска. Сега, когато се говори тукъ за кооперативната идея, за кооперативната свобода, за конституционните гаранции, има ли нужда да ви припомня, че когато дойде на власт Земедълският съюз и начело на управлението застана Стамболийски, който въ миналото минаваше за борецъ за народни свободи и пр. и пр., същият той, като министъръ, заяви отъ трибуната на Народното събрание, или отъ министерското място, обръщайки се къмъ комунистите: „Пътятъ, по който тръгвате и дейността, която вършите, разстройватъ държавата“. — Това бѣше по поводъ стачките и другите комунистически погълзновения — „Ще ви изловя всички и ще ви пратя въ концетрационни лагери. Ще ви натоваря на параходи и ще ви пратя въ Русия“. Така говорѣше той като министъръ.

Та казвамъ, г-да, мене не ме е страхъ, че ще се вършатъ произволи съ този законъ, защото считамъ, че всѣки, който управлява, ако и да е проявявалъ увлечения въ опозиция, когато дойде въ управлението, шз се постресне. Може да има и увлечения, но срещу тяхъ трѣбва Парламентътъ да интервенира. Ако има нѣкои несъобразности, ако управлението се отпусне въ нѣкои увлечения, вие се проявете като контролори, изнесете факти, дайте обосновани данни и вие ще предпазите управлението отъ такива проявления.

Азъ ще кажа, че този законопроектъ, който има за задача да гарантира спокойствието на държавата ни, е въ интереса и на самите кооперации. И затова мене ме учуди поведението на г-нъ Бешковъ. Азъ мисля, че той е много добросъвестенъ и смѣта, че говори въ интереса на самите кооперации. Но азъ бихъ запиталъ и г-нъ Бешкова и г-нъ Йотова, които са кооператори и оглавяватъ голѣми кооперации, нима тѣ не знаятъ, че има зловредни личности, че има хора, които са закачени на ясли въ кооперациите, безъ нищо да вършатъ, че има паразити, че има чужди агенти? А помъ е така, азъ считамъ, че ние ще дезертираме отъ нашия дългъ, ако не искаме отъ управлението днесъ да бѣде по-бойко, да бѣде по-бително и да пази държавата. Напоследъкъ не се ли запитахме, г-да — нека открито го кажемъ тукъ — не се ли смущавахме вече предъ известни прояви въ нашия вътрешенъ животъ? Всички, които сме загрижени за бъдещето на държавата, не чувствавахме ли, че започваше едно разложение? Обръщамъ ви вниманието, г-да, — азъ съмъ го казвалъ и другъ пътъ — че когато се почваше това разложение съ похода на Москва, пристѣпътъ бѣше да се шурмуватъ въ кооперациите, и всички организации, да се шурмува въ сърцето българския народъ, отъ където искаха да ударятъ и армията. Вършеше се това пълкено дѣло. Тѣзи агенти могатъ да мълчатъ, но колкото повече мълчеха и кротуваха, толкова повече азъ казвахъ: въ ходъ са тѣ, Москва е въ ходъ. Правителството трѣбва да бди. Ние дойдохме да видимъ едно разложение, на което причината е въ кооперативните гнѣзда, които трѣбваше да бѣдатъ гнѣзда на икономическа и стопанска мощъ, а не да ставатъ гнѣзда на агитация и разложение. Макаръ и съ закѣснение, правителството иска отъ насъ да му развържемъ ръцетъ, да му дадемъ възможностъ съ единъ законенъ текстъ да се справи съ тази гангрена.

Азъ ще гласувамъ законопроекта. Да го гласуваме, г-да, всички! Да го гласуваатъ най-вече тѣзи, които са за кооперативната идея, които работятъ за кооперацията, защото тия мѣрки, които правителството ще вземе, за да изчисти гангрена, ще заздравятъ кооперацията, ще я прочистятъ и по тоя начинъ ще се послужи на кооперативното движение, на българския народъ и на държавата.

Азъ не искахъ да се спирамъ на правото на българската държава да контролира тия организации. Г-нъ Поляковъ дойде да ни разправи, че трѣбва да се прави разлика между държавния чиновникъ, който е единъ общественъ служител, и този чиновникъ, който е въ кооперативътъ. Защо? Какъ искате да ги разграничите? Ще ги разграничите формално, но азъ ви питамъ: каква разлика има между единъ функционеръ въ една обществена организация, каквато е кооперацията, и единъ другъ, който е, да кажемъ, въ Земедѣлската банка? На този, който е въ кооперацията, каква е функцията? Нему са повѣрени

да управлява обществени сръдства. Това са милиардите, които е дало самото общество, милиардите, които е дала държавата. Какъ държавата да няма право да надникне и да каже: господине, вие сте дѣрайлирали, вие сте чужди агенти, вие сте влѣзли вътре да разлагате, да корумпирате, да провеждате противодържавни идеи, да разстройвате държавата — и да го изпѣди! Вие какъ мислите: да го държи ли? Азъ мисля, че ако го държи, това е една абдикация, която би била пакостна. Ами че това са милиардни сръдства, г-да! И ми е чудно защо именно въ тѣя прояви на властта, да контролира, да санира това, което е болно въ кооперативните организации и въ дружествата съ идеологични цели, каквито са читалищата, младежките дружества и т. н., да виждаме ретроградство и ултрареакционерство.

Заклучавамъ: да гласуваме, г-да, този законъ, съ съгласието, че вършимъ едно полезно, целесъобразно и належащо дѣло. (Ръкоплѣскания).

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Иванъ Петровъ Недѣлковъ.

Иванъ Петровъ Недѣлковъ: Г-да народни представители! Тѣй като се изказаха достатъчно народни представители, правя предложение да се прекратятъ дебатите.

Д-ръ Иванъ Йотовъ: Г-не председателю! Азъ бѣхъ въпрепятствуванъ да открия дебатите по този въпросъ. Смѣтамъ, че е редно да ми дадете думата да се изкажа и следъ това да се приключатъ дебатите.

Обаждатъ се: Има вече предложение за прекратяване на дебатите.

Александъръ Цанковъ: Азъ бихъ молилъ да се съгласи народното представителство да прекратимъ дебатите въ следното заседание. И азъ искамъ да се изкажа. Законопроектътъ е твърде важенъ, и смѣтамъ, че Народното събрание няма да загуби нищо отъ това, ако се изкажатъ повече народни представители. Правя специаленъ апелъ къмъ министра на вътрешните работи. Имате въ дневния редъ закона за лозарството, който ще възбуди доста дебати, и тая вечеръ не можете да минете цѣлия дневенъ редъ. Ако искате да мине този законопроектъ и на второ четене като спешенъ, то е другъ въпросъ. Азъ, обаче, мисля, че ще направите грѣшка, ако го гласувате сега и на второ четене.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Понеже законопроектътъ е много важенъ, сега няма да го гласуваме по спешностъ и на второ четене. Ще отиде въ комисията, и при второто четене ще можете да вземете думата.

Александъръ Цанковъ: Но тогава не може да се говори по принципъ, а по отдѣленъ членъ.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ предложението на народния представителъ г-нъ Иванъ Петровъ Недѣлковъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г-нъ министърътъ на вътрешните работи и народното здраве.

Министъръ Петъръ Габровски: Г-да народни представители! Законопроектътъ, който е представенъ на вашето внимание, всѣщностъ има по-скромна и по-малка задача отъ тая, която нѣкои отъ народните представители, които говориха, въ стремѣжа си да отрекатъ законопроекта, искаха да му поставятъ. Съ този законопроектъ не се въвежда нѣкакъвъ специаленъ надзоръ върху дружествата и сдруженията. Такъвъ си съществува отъ 1938 г. Съ този законопроектъ не се усилява и санкциите, както се изказаха нѣкои. Санкциите си оставатъ такива, каквито бѣха предвидени въ закона. Не се създаватъ и нѣкои нови положения, нѣкакво отегчаване или нѣкакво измѣнение на съществуващата система. Този законопроектъ, казвамъ, има по-скромна задача: като се използва опитътъ отъ тригодишното приложение на съществуващия законъ, да се коригиратъ въ него конституираниѣ опущения, грѣшки или несполучливо уреждане на нѣкои материи.

Касае се преди всичко за поправяне на една фактическа грѣшка въ чл. 8, която е допусната въ закона отъ 1938 г., където, вмѣсто да се посочи чл. 14, е посоченъ чл. 15. Това се прави съ § 1.

На второ мѣсто, касае се да се създадатъ правила, споредъ които да може лицето, което е изключено изъ управлението на едно дружество или сдружение, да бѣде реабилитирано. Съществуващиятъ законъ не предвижда

реабилитация, нито процедура за нея. Това бѣше една празнина въ закона. Съ новитѣ две алинеи къмъ чл. 13 тази празнина се запълва.

Не бѣше предвидено въ чия полза сѣ глобятъ, които се налагатъ по този законъ и, което е по-важно, не бѣше предвиденъ начинътъ, по който трѣбва да стане ликвидацията на нѣкое дружество или сдружение, разутрено по смисъла законъ. Естествено е, че отъ интереса на дружествата и сдруженията и на тѣхнитѣ членове е да има една процедура, да има единъ опредѣленъ начинъ на ликвидация, за да не се изпада въ грѣшки и въ евентуални опущения.

Безспорно, най-важниятъ текстъ отъ този законопроектъ е измѣнената втора алинея на чл. 13. Съ нея се измѣня оная процедура, която министерътъ на вътрешнитѣ работи трѣбва да следва, за да изключи, съгласно първата алинея на тоя членъ, ония лица, които попадатъ подъ закона, т. е. лицата, които по силата на закона не могатъ да бѣдатъ членове на управителния или контролния съвети въ едно дружество или сдружение. Действуваниятъ законъ предвижда процедурата: следъ като се събератъ сведения отъ съответнитѣ органи, юрисконсултътъ на Министерството на вътрешнитѣ работи прави докладъ до министра, министерътъ, преди да разгледа този докладъ, го връчва на заинтересувания, той има право въ 7-дневенъ срокъ да даде възражения и следъ това министерътъ решава съ резолюция въпроса. Резолюцията на министра подлежи на обжалване предъ Върховния административенъ съдъ. Тази процедура, даваща на пръвъ погледъ нѣкаква гаранция на заинтересуваниятъ, всъщностъ бѣше една процедура, която отегчаваше само разрешаването на въпроса и правѣше често пъти прилагането на закона илюзорно. Лицата, които сѣ избрани въ дадено дружество или сдружение, сѣ избрани обикновено за една година. Тѣхната проява на лица, които не могатъ да бѣдатъ въ едно дружество или сдружение, не може да се констатира още въ момента на тѣхното избирание или въ първитѣ дни на тѣхното функциониране. Все минава единъ периодъ отъ време, презъ който тѣ трѣбва да се проявятъ като такива, които подлежатъ на изключване. И когато се почне тая процедура на събиране сведения, на докладъ, на възражения и т. н. и т. н., едногодишниятъ срокъ, за който тѣ сѣ избрани, изтича, и прилагането на закона става невъзможно или става безрезультатно. За да се предотврати тази безрезультатностъ, която се явяваше въ много честни случаи, се въвежда опростената процедура, предвидена въ законопроекта.

Вързамъ, обаче, да подчертая, че съ новата процедура, която се въвежда, не се създава по-тежко положение за заинтересуваниятъ или за ония, които подлежатъ на изключване. Защо? Споредъ новата процедура, следъ като се събератъ сведения и се установи, че дадено лице подлежи на изключване, безъ да се прави докладъ отъ юрисконсулта, който да се връчва на заинтересувания, министерътъ издава своята заповѣдъ. Заповѣдта се връчва, и заинтересуваниятъ, който въ срока за обжалване предъ Върховния административенъ съдъ има право да подаде своитѣ възражения до министра, и министерътъ не е ограниченъ съ нищо да уважи тия възражения или не.

Какви бѣха по-рано правата на лицето, което подлежи на изключване? — Да даде възражения до министра, и министерътъ да уважи тия възражения или не. Сжитѣ тия права съществуватъ и сега, само че тѣхъ заинтересуваниятъ ги упражнява въ единъ по-късенъ моментъ. Отъ това той не губи нищо, но отъ него печелятъ приложението на закона и целитѣ, които той преследва. Законътъ може да се прилага вече резултатно.

Наредъ съ това, омази голѣма, важна гаранция за оня, който подлежи на изключване, да може да обжалва акта на министра за изключването предъ една върховна и даваща най-пълна гаранция у насъ институция — Върховниятъ административенъ съдъ — си остава и ще бѣде използвана тѣй, както и въ миналото. Следователно, тѣзи измѣнения, които се правятъ въ съществуващия законъ, не иматъ нито да отегчатъ положението, нито да създадатъ нова система или нѣкакъвъ новъ режимъ, а иматъ само да улеснятъ процедурата и да направятъ приложението на закона по-резултатно. Тѣ не сѣ реакционни, тѣ не сѣ консервативни, напротивъ, тѣ сѣ прогресивни, защото целятъ да подобрятъ единъ съществуващъ законъ, безъ да отегчатъ положението комуто и да е.

Г-да народни представители! Въ разискванията, които станаха тукъ, се засегна и кооперацията. Изказа се отъ нѣкои говоривши мисълта, че този законъ чутъ-ли не нанася нѣкакъвъ ударъ на кооперацията. Или бѣлъ насоченъ **противъ** кооперативната идея, **противъ** кооператив-

ното дѣло. Правъ бѣше г-нъ Иванъ Петровъ, като каза, че най-малко тукъ бѣше мѣстото да се дебатира този въпросъ, защото законътъ, който съществува и измѣненията, които се правятъ, не се отнасятъ само до кооперацията. Всъщностъ тоя законъ засѣга най-малко кооперацията, защото, ако отидете да преровите препискитѣ отъ тригодишното приложение, ще видите, че най-малко при приложението на този законъ сѣ били засегнати кооперативнитѣ сдружения. Може това да е една грѣшка, може би ако бѣше съсърдоточено вниманието повече на кооперативнитѣ сдружения, нѣкои прояви въ нашия общественъ животъ, за които говори пакъ г-нъ Иванъ Петровъ, щѣха да се избѣгнатъ, но това е другъ въпросъ. Най-малко, повтарямъ, приложението на този законъ е засегнало кооперацията.

Г-да народни представители! Кооперацията е една форма на стопанско предприятие по-съвършена, защото въ нея социалниятъ елементъ е по-подчертанъ. Кооперацията въ България специално намѣри едно голѣмо приложение и се разраства бързо и широко, защото отговаряше и отговаря на нуждитѣ на нашия стопански животъ. И ние виждаме въ дългогодишното съществуване на кооперацията у насъ, че тя не само не е преследвана отъ държавата, че не само държавата не ѝ е прѣчила въ нѣщо, но, напротивъ, че е била подкрепяна, че е била окрѣпяна и охъпявана най-щедро отъ държавата. Наредъ съ това, обаче, отъ дългогодишния животъ на кооперацията у насъ се оказа, че тя е най-пригодната при нашитѣ стопански условия форма на стопанско предприятие. Но се установи и нѣщо друго, че кооперацията процѣтвва, развива се, задоволява нуждитѣ, за които е създадена, когато не се злоупотѣблява съ нея, когато не излиза отъ рамкитѣ на своитѣ естествени цели и задачи, когато не става нито параванъ, нито оръдие за други цели.

Тази ясна картина за кооперацията у насъ — че тя е полезна, че е по-съвършена стопанска форма, че тя има приложение и дава резултати у насъ и че тя въ никой случай не трѣбва да бѣде използвана като прикрытие и оръдие за чужди ней цели — опредѣля и становището на днешния режимъ къмъ кооперацията. Днешниятъ режимъ никога не е билъ противъ кооперацията. Той е билъ винаги за кооперацията като една полезна стопанска форма. (Ржкоплѣскания) И именно затова държавата има задължението не само да кредитира кооперацията, не само да ѝ създава въ известни случаи известни привилегии, но и да пазѣ кооперацията, да не би тя да излѣзе отъ рамкитѣ на своето естествено предназначение и да стане параванъ и оръдие на чужди ней и на държавата цели. (Ржкоплѣскания) Правителството има дълга да отстрани отъ кооперацията, отъ снагата на стопанска България преди всичко всички лѣжекооператори и всички рушители на стопанския, общественъ и държавенъ животъ у насъ. (Ржкоплѣскания) Изпълнявайки този свой дългъ, правителството не отива противъ кооперацията, не отива противъ развитието на кооперацията, не отива противъ целитѣ на кооперацията и противъ кооперативната идея. Напротивъ, то я окрѣпя, то я защитава, то я запазва, то разчиства нейния пътъ за развитие и напредѣкъ.

Г-да народни представители! Станало е обичай у насъ, при случай и безъ случай, нѣкои лица да взематъ позата на единствени защитници на кооперацията, да ронятъ слъзи за нея, винаги да я оплакватъ, винаги да я изкарватъ като едно доведено дете въ българската държава. Азъ не зная подбудитѣ, които ги движатъ. Тѣ могатъ да бѣдатъ най-чисти подбуди; тѣ могатъ да бѣдатъ единъ стремежъ подъ булото на тази дѣйностъ да се постигатъ други резултати; тѣ могатъ да бѣдатъ, най-после, и едно професионално задължение, но тия лица трѣбва да знаятъ, че съ тази си дѣйностъ, съ този си постояненъ хленчъ за кооперацията, при нужда и безъ нужда, вмѣсто да изпипатъ вежди, могатъ да извадятъ очи.

Никой не е посегналъ на кооперацията и никой нѣма да посегне на нея, но и никой нѣма право да хвърля обвинения налѣво и налѣсно за антикооперативна дѣйностъ или за нѣкакво преследване на кооперацията. Най-малко се преследватъ кооперацията, г-да народни представители, съ този законъ. Доказателства за това колкото искате. Преди всичко, не се изнесе тукъ отъ говорившиятъ нито единъ случай за нѣкакво посѣгателство върху кооперацията. Г-нъ Бенковъ — виденъ нашъ кооператоръ и главенъ функционеръ въ Общия съюзъ на българскитѣ земеделски кооперации, презъ който съюзъ минава животътъ на всички земеделски кооперации — изнесе единъ единственъ случай за грѣшка въ лицето на г-нъ Черноколевъ или Черноземски. Вмѣсто Ангелъ или Иванъ Черноземски, писано Георги — една грѣшка, която била впо-

следствие поправена. Касае се за Популярната банка в Бълдосемь. Другъ никакъвъ случай, франантенъ, който да прави впечатление, който да сочи на никакво злоупотребиение или на никакво превратно упражненне на власт, не се посочи.

Но, г-да народни представители, този законъ прилага ли се вече три години у насъ? Прилага се. Е, добре, презъ тѣзи три години, отъ 1938 г. насамъ, кооперативното дѣло въ България назадъ ли или напредъ върви? Несъмнено, напредъ. Тогава, къде е отрицателниятъ резултатъ на този законъ? Къде е вредата отъ този надзоръ, който държавата упражнява върху кооперативнитъ сдружения? Къде е вредата, че държавата иска да махне отъ кооперативитъ ония, които стоятъ тамъ не да вършатъ кооперативна дейность, а да рушатъ държавата? Явно е, че такъвъ отрицателенъ резултатъ, за какъвто се говори, нѣма и не може да има.

Има ли право държавата да има надзоръ? Г-да народни представители! Този въпросъ вече не е споренъ. Това право е вече признато отъ всички. Държавата не само има право, но тя е длъжна да упражнява този надзоръ. И днесъ вие не можете да намѣрите въ Европа държава, независимо отъ нейната форма на управление, независимо отъ нейния режимъ, която да не упражнява това свое върховно право на самозащита — да обезвредява онѣзи, които подъ сѣнката ѝ искатъ да стрелятъ върху нея. Това прави и този законопроектъ. А щомъ той е законопроектъ, който иде да запази държавата, да запази сдруженията и дружествата, които съществуватъ въ нашата държава и сѣ една необходимостъ, той, споредъ мене, трѣбва да бѣде приетъ отъ Народното събрание. И азъ моля да го гласувате. (Ръкопляскания)

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ на първо четене законопроектъ за измѣнение на наредбата-законъ за държавния надзоръ върху дружествата и сдружаванията, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме на точка осма отъ дневния редъ:

Първо четене на законопроектъ за измѣнение и допълнение на чл. I отъ наредбата-законъ за уреждане засаждането на нови лозя и полъване на съществуващитъ — продължение на разискванията.

Записалитъ се оратори по този законопроектъ сѣ се изказали.

Г-не министри! Ще говорите ли?

Министъръ Димитъръ Кушевъ: Не.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които приематъ на първо четене законопроектъ за измѣнение и допълнение на чл. I отъ наредбата-законъ за уреждане засаждането на нови лозя и полъване на съществуващитъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Г-да народни представители! Моля да се съгласите да преденѣмъ дневния редъ и да минемъ на точка дванадесета: докладъ на комисията по провѣрка на изборитъ въ колегитъ, които сѣ поменати въ дневния редъ.

Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка дванадесета отъ дневния редъ:

Докладъ на комисията по провѣрка на изборитъ въ колегитъ: Сливенска I, Елховска II, Ямболска III, Сръдечка, Бѣлослатинска I, Бѣлослатинска II, Врачанска I, Пазарджишка II, Пловдивска селска I, Пловдивска градска I, Свищовска II, Свищовска III, Търновска II, Горноорѣховска I и Разложка.

Има думата докладчикътъ на комисията, г-нъ Милети Начовъ.

Докладчикъ Милети Начовъ: Г-да народни представители! Сливенскиятъ областенъ съдъ, съ протоколъ отъ 26 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 13, е провъзгласилъ за избранъ за народенъ представител на I Сливенска избирателна колегия Димитъръ Атанасовъ Арнаудовъ, който е получилъ най-много гласове.

Комисията прегледа изборнитъ книжа и намѣри, че по този изборъ не сѣ постигнали никакви контестаии и затова изказва мнение да бѣде утвърденъ изборътъ на казания народенъ представителъ.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които одобряватъ решението на комисията да бѣде утвърденъ изборътъ въ I Сливенска избирателна колегия, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Милети Начовъ: Г-да народни представители! Ямболскиятъ областенъ съдъ, съ опредѣление отъ 5 януарий 1940 г., е провъзгласилъ за избранъ за народенъ представител на II Елховска избирателна колегия Спасъ Ганевъ Райчевъ.

Комисията прегледа изборната преписка и намѣри, че по този изборъ не сѣ постигнали никакви контестаии и затова изказва мнение да бѣде утвърденъ изборътъ на казания народенъ представителъ.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които одобряватъ решението на комисията да бѣде утвърденъ изборътъ на II Елховска избирателна колегия, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Милети Начовъ: Ямболскиятъ областенъ съдъ, съ протоколъ отъ 20 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 14, е провъзгласилъ за избранъ за народенъ представител на III Ямболска избирателна колегия Иванъ Славовъ Керемидчиевъ.

Комисията прегледа изборнитъ книжа и намѣри, че не сѣ постигнали никакви контестаии по този изборъ и затова изказва мнение да бѣде утвърденъ изборътъ на казания народенъ представителъ.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които одобряватъ решението на комисията да бѣде утвърденъ изборътъ въ III Ямболска избирателна колегия, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Милети Начовъ: Бургаскиятъ областенъ съдъ, съ протоколъ отъ 18 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 5, е провъзгласилъ за избранъ за народенъ представител на Сръдечката избирателна колегия Георги Поповъ Стефановъ, който е получилъ най-много гласове.

По това изборно дѣло е постигнала една контестаия отъ Илия Стояновъ Минковъ, която комисията намѣри за неоснователна и остави безъ послѣствие. Комисията изказва мнение да бѣде утвърденъ изборътъ на казания народенъ представителъ.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които одобряватъ решението на комисията да бѣде утвърденъ изборътъ въ Сръдечката избирателна колегия, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Милети Начовъ: Г-да народни представители! Врачанскиятъ областенъ съдъ, съ протоколъ отъ 27 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 47, е провъзгласилъ за избранъ за народенъ представител на I Бѣлослатинска избирателна колегия д-ръ Георги Константиновъ Липовански, който е получилъ най-много гласове.

Комисията прегледа изборнитъ книжа и изказва мнение да бѣде утвърденъ изборътъ на казания народенъ представителъ.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които одобряватъ решението на комисията да бѣде утвърденъ изборътъ въ I Бѣлослатинска избирателна колегия, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Милети Начовъ: Г-да народни представители! Врачанскиятъ областенъ съдъ, съ протоколъ отъ 27 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 48, е провъзгласилъ за избранъ за народенъ представител на II Бѣлослатинска избирателна колегия Цекко Дамяновъ Вълчевъ, който е получилъ най-много гласове.

По този изборъ е постигнала контестаия отъ Тодоръ п Савовъ Бойджиевъ, съ която иска да му бѣдатъ зачетени 75 бюлетини. Комисията намира, че и да му бѣдатъ зачетени толкова бюлетини, нѣма да се измѣни изборниятъ резултатъ, и затова изказва мнение да бѣде утвърденъ изборътъ на казания народенъ представителъ.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Които одобряватъ решението на комисията да бѣде утвърденъ изборътъ въ II Бѣлослатинска избирателна колегия, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Милети Начовъ: Г-да народни представители! Врачанскиятъ областенъ съдъ, съ протоколъ отъ 26 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 44, е провъзгласилъ за избранъ за народенъ представител на I Врачанска избирателна колегия Петъръ Христовъ, Дограмджиевъ, който е получилъ най-много гласове.

По този изборъ е постигнала една контестаия отъ Стоянъ Ангеловъ Кърловъ. Комисията намира контеста-

цията за неоснователна и изказва мнение да бъде утвърден изборът на казания народен представител.

Председателстващ Никола Захариев: Които одобряват решението на комисията да бъде утвърден изборът в I Врачанска изборителна колегия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Милети Начов: Г-да народни представители! Пазарджишкият областен съд, с протокол от 26 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 52, е провъзгласил за избран за народен представител на II Пазарджишка изборителна колегия д-ръ Иванъ Коцевъ Йотовъ, който е получил най-много гласове.

Комисията изказва мнение да бъде утвърден изборът на казания народен представител.

Председателстващ Никола Захариев: Които одобряват решението на комисията да бъде утвърден изборът в II Пазарджишка изборителна колегия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Милети Начов: Г-да народни представители! Пловдивският областен съд, с протокол от 25 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 143, е провъзгласил за избран за народен представител на I Пловдивска селска изборителна колегия Запрянъ Недѣлчевъ Клявковъ, който е получил най-много гласове.

Комисията изказва мнение да бъде утвърден казания избор.

Председателстващ Никола Захариев: Които одобряват решението на комисията да бъде утвърден изборът в I Пловдивска селска изборителна колегия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Милети Начов: Г-да народни представители! Пловдивският областен съд, с протокол от 24 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 123, е провъзгласил за избран за народен представител на I Пловдивска градска изборителна колегия Светославъ Михайловъ Славовъ, който е получил най-много гласове.

Комисията изказва мнение да бъде утвърден казания избор.

Председателстващ Никола Захариев: Които одобряват решението на комисията да бъде утвърден изборът в I Пловдивска градска изборителна колегия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Милети Начов: Г-да народни представители! Свищовският областен съд, с протокол от 18 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 12, е провъзгласил за избран за народен представител на II Свищовска изборителна колегия Лазаръ Василевъ Бакаловъ, който е получил най-много гласове.

Комисията изказва мнение да бъде утвърден казания избор.

Председателстващ Никола Захариев: Които одобряват решението на комисията да бъде утвърден изборът в II Свищовска изборителна колегия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Милети Начов: Г-да народни представители! Свищовският областен съд, с протокол от 18 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 13, е провъзгласил за избран за народен представител на III Свищовска изборителна колегия Атанасъ Цвѣтковъ Ганевъ, който е получил най-много гласове.

Комисията изказва мнение да бъде утвърден казания избор.

Председателстващ Никола Захариев: Които одобряват решението на комисията да бъде утвърден изборът в III Свищовска изборителна колегия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Милети Начов: Г-да народни представители! Търновският областен съд, с протокол от 20 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 13, е провъзгласил за избран за народен представител на II Търновска изборителна колегия Петко Димитровъ Кършевъ, който е получил най-много гласове.

Комисията изказва мнение да бъде утвърден казания избор.

Председателстващ Никола Захариев: Които одобряват решението на комисията да бъде утвърден изборът в II Търновска изборителна колегия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Милети Начов: Търновският областен съд, с протокол от 20 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 16, е провъзгласил за избран за народен представител на I Горноорѣховска изборителна колегия Стефанъ Стояновъ Стателовъ, който е получил най-много гласове.

Комисията изказва мнение да бъде утвърден казания избор.

Председателстващ Никола Захариев: Които одобряват решението на комисията да бъде утвърден изборът в I Горноорѣховска изборителна колегия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Лазаръ Попов: Горноджумайският областен съд, с протокол от 29 януарий 1940 г. по изборно дѣло № 16, е провъзгласил за избран за народен представител на Разложката изборителна колегия д-ръ Никола Христовъ Минковъ, който е получил най-много гласове.

По този избор е постѣпила контестация отъ Асенъ Ивановъ Голевъ и възражение отъ Никола Минковъ.

Обажда се: Кажете решението на комисията.

Докладчик Лазаръ Попов: Комисията ги разгледа най-основно и намѣри, че тази контестация е голословна и неоснователна и затова изказва мнение да бъде утвърден изборът на казания народен представител.

Председателстващ Никола Захариев: Които одобряват решението на комисията да бъде утвърден изборът в Разложката изборителна колегия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Г-да народни представители! Ще вдигнем заседанието. За идното заседание, което ще бъде въ вторникъ, 18 мартъ, 15 ч., предлагамъ следния дневен редъ:

1. Първо четене на законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за вината, спиртните напитки и оцета.
2. Второ четене на законопроекта:
3. За измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за насърчение на градинарството.
4. За овощарството.

5. Първо четене на законопроекта:
6. За измѣнение и допълнение на закона за настаняване на работа и осигуряване при безработица.
7. За допълнение на закона за настаняване на работа и осигуряване при безработица.
8. За професионалните организации.

9. Докладъ на комисията по прѣвѣрка на изборитѣ въ колегитѣ: Горноорѣховска III, Дупнишка II, Петричка, Радомирска I, Свиленградска, Хасковска I, Хасковска II, Хасковска III, Борисовградска, Ардинска, Поповска I, Варненска селска I, Шуменска II, Търговищенска II и Горноорѣховска II.

Които приематъ предложения дневен редъ, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 55 м.)

Подпредседател: НИКОЛА ЗАХАРИЕВЪ

Секретари: АТАНАСЪ ЦВѢТКОВЪ
ГЕОРГИ МИХАЙЛОВЪ

Началникъ на Стенографското отделение: ДОНЧО ДУКОВЪ